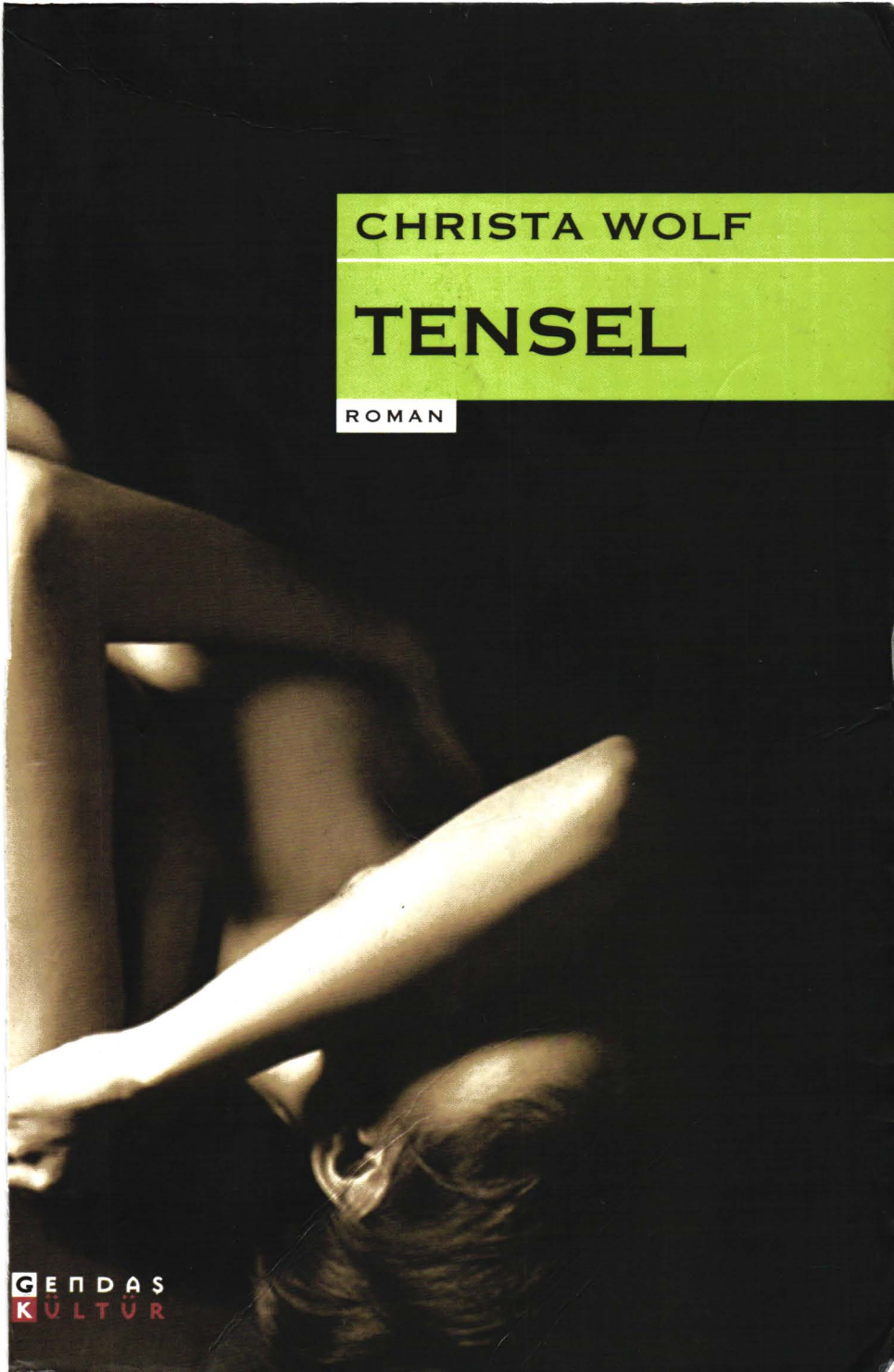
CHRISTA WOLF

TENSEL

ROMAN

GENDAŞ KÜLTÜR

Christa Wolf

1929 yılında Warthe kenarındaki Landsberg'de doğdu. 1949'da Mecklenburg'da liseyi bitirdi; Jena ve Leipzig'de Alman dili ve edebiyatı okudu; Hans Fallada'nın eserlerindeki gerçekçilik problemleri üzerine doktora yaptı. 1953'ten itibaren Alman Yazarlar Birliği'nde görev aldı, daha sonra da çeşitli dergi ve yayın evlerinde redaktörlük ve editörlük yaptı. 1962'den beri serbest yazar olarak Berlin'de çalışıyor. Eserleri; *Der Geteilte Himmel* (1963), *Nachdenken über Christa T.* (1968), *Unter den Linden. Drei unwahrscheinliche Geschichten* (1974), *Kein Ort. Nirgends* (1979), *Kassandra* (1983), *Störfall.Narchrichten eines Tages* (1987), *Was bleibt* (1990), *Hierzulande. Andernorts* (1999), *Leibhaftig* (2002).

Aldığı Ödüller:
Heinrich Mann Ödülü (1963), Georg Büchner Ödülü (1980), Avusturya Devlet Edebiyat Ödülü (1984 ve 1985 yılında), Doğu Almanya 1. Derece Ulusal Ödülü (1987), Officier de l'Ordre des Arts et des Lettres (1990), Prix Ecureuil de Littérature Etrangère (1997), tüm eserleri için Alman Kitap Ödülü (2002).

GENDAS KÜLTÜR

Leibhaftig
Tensel
Christa Wolf
Yeni Seri: 456
Dünya Edebiyatı: 81

© 2002 by Luchterhand Literaturverlag, Munich, a division of Verlagsgruppe Random House GmbH
© Onk Ajans aracılığı ile GENDAŞ A.Ş., İstanbul 2005

Editör: Zerrin Yılmaz
Kapak Tasarımı: Nevruz Kıran

Birinci Baskı: Şubat 2005
ISBN 975-308-654-7

Kapak, iç baskı ve cilt: Kaya Matbaacılık (0212) 656 62 20

Gendaş A.Ş., Çatalçeşme Sk. No: 19 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 512 33 86 - 512 94 67 (Pbx) Faks: 520 82 12
e-posta: gendaskultur@yahoo.com

Bu kitap ile ilgili medya araştırmaları için yapacağı çalışmalardan dolayı "İZLEM INTERNATIONAL"a teşekkür ederiz.

Christa Wolf

Tensel

Almancadan çeviren:
Özgür Pozan

ROMAN

Yaralı.

Sessizliğin içinde sızlanıp duran bir şey var. Sessizliğe karşı kelimeler ısrarla, şuursuzlukla beraber, saldırıya geçmiş gibiler. Bilincin, efsanevi akış içerisinde bir görünüp bir kaybolması bu. Hatıralar adası. Onu şimdi götürdükleri yer... Oraya kelimeler ulaşmıyor; bu, son doğru düzgün düşüncelerinden birisi olmalı. Sızlanıp duruyor. Kadının içinde, onun çevresinde. Bu feryatları duyabilecek kimse yok etrafta. Sadece sel ve suların üzerindeki ruh. Tuhaf bir hayal sanki bu.

Eskilerde kalan bir nezaketle, felçli, şişmiş diliyle fısıldıyor: Ambülansın kötü yayları olduğunu söylüyor. Uzandığı sedyenin yanındaki sandalyede oturan doktorun güçlükle yakaladığı ve hayran kaldığı bir cümle bu. Doktor, bu tip olayları sürekli yaşadıklarını ve bunun bir rezalet olduğunu söylüyor, gerçek bir rezalet, yazık ki bu rezilliğe karşı yapılan tüm protestolar başarısız. Kadını, sol kolunu hareket ettirmemesi için, ikaz ediyor. Üzerinde aambülansın sarsıntılarıyla uyumlu biçimde titreyip duran, oval, şeffaf kaptan kolundaki toplar damara bağlı hortumlara damlalar akıtılacak. Bir iksir bu. Hayat iksiri. Sağ eliyle arabanın tavanından aşağı sarkan kordona sarılması gerekiyor, böylece arabanın arkasındaki kabinin sarsıntıları onu etkileyemeyecek.Yarasının acısı artıyor, doktor hiddetle bu şartlar altında acısının artmasının şaşırtıcı olmadığını söylüyor. Uzun bir yolculuk. Yükselişler ve inişler. Yavaş yavaş derin sulara gö-

mülmeler. Gömüldükçe serzeniş daha da artıyor. Kalkış. Aynı selin yeni, yüksek bir dalgası beni de içine alıyor. Sulara gömülmek. Karanlık. Sessizlik.

Bu sesler. Can sıkıcı. Israrla tekrarlanıp duran, yavaş yavaş anlamaya başladığı iki hece. Bir isim. Kendi ismi. Neden bana adımla hitap ediyor. İnce bir bıyıkla çevrelenmiş genç erkek yüzü. Ona iyice yaklaşmış. Çok yakınında duruyor. Yüksek sesle, durmadan, büyük bir azimle adını tekrarlıyor. Sesi onu rahatsız ediyor. Ne istiyor acaba? Cevap vermesi gerek, ama bunu yapamıyor. Zorla başını sallayabiliyor. Sonunda adam onu rahat bırakıyor. – Hasta kadın anladı. – Artık onu sarsan bir şey yok. Parmak uçlarıyla altındaki zemine dokunuyor: Yumuşak. Üzerinde iki serum torbası var. Beyaza boyanmış bir tavan. Bir oda, beyaz bir oda. Huzursuz, titriyor; bunun, bir çeşit bekleme odası olduğunu anlıyor. Gözlerini kapatıyor ve içindeki o gri-siyah dünyaya yuvarlanıyor, sessiz suların üzerinde süzülüyor. İnsan hayatı suya benziyor. – Merhaba. Uyanık kalın. – Can sıkıcı. Sulara gömülüyor. İçeriden gelen bir atış sesi onu korkutuyor, bu sesi hemen tanıyamıyor. Kalbinin atışı bu. Çok hızlı. Yine birisi bağırıyor. Gözlerini açabilmek için tüm kuvvetini topluyor. Oldukça genç bir kız; yüzü, pembe bir gömlek. Duyulamayacak kadar alçak sesle bir kaç kelime sıralıyor, *Kalp* kelimesi çıkıyor ağzından, kız bir şey anlamıyor. Üzülerek, yavaşça kadının nabzını tutuyor genç kız. – "Doktor Bey, kalp atışları hızlanmış." – Gencecik doktorun yüzünün yanında senin yüzün. Ne istiyorsun, nereden geliyorsun? Sanki bir şeyler hissetmesi gerektiğini düşünüyor. Bir şey mi diyorsun? Ben batıyorum. Kalp atışları hızlanıyor. Kelimeler duyuyorum. Nabız frekansı. Şiddetli nöbet. İnsanlar bilincinin sınırlarında geziniyor. Annemin ölüme yakın suratının önünde sulara gömülüyorum. Onun hastane odasında pencerenin yanında duruyorum ve kendimi onun gözleriy-

le, güneş ışıklarının karşısında, hayal meyal görüyorum. Kendimi şunları söylerken duyuyorum: "Prag'a girdiler. Ve annemin fısıldayışını duyuyorum: "Daha kötüsü de var." Kafasını duvara doğru çeviriyor. Ölüyor. Prag'ı düşünüyorum.

İçeride ne kadar da çok oda var. Şimdi, içerde kötü şeyler olan bir odaya giriyor. Burada cehennem gürültüsü hakim, rezalet bir gürültü bu, uzaklardan gelen bir şikâyet etme dürtüsü hissediyor, ama bu dürtü öfkeyle karışık değil. Doktor, şikayet duymak ona hangi iğneyi yapması gerektiğini bilmek istiyor. "İlaç," diye haykırıyor doktor. "Hatırlayın lütfen." – Kadın havaya savrularak, gözlerini açıyor. "Çok fazla ışık var." Doktorun ağzı ona tanıdık gelmeyen bir ismi tekrarlıyor, kadın hayır dercesine kafasını sallıyor. – "Bunu deneyelim, dediklerini duyuyor. – Doktor kesinlikle acele etmiyormuş gibi görünüyor. – "Ne yapıyorsun sen," diyor sesin. "Bunu nasıl düşünürsün?" Hasta kadın soruyu dinliyor. – "Tepki vermeyin lütfen. Kulağınıza yerleştiriyoruz."

Ben zaten hiç tepki vermiyorum. Tepki gösterecek gücü hiç yok. Bir ara birisi ona doktorun çok kaba olduğunu söylemişti, ama insan bu yüzden ölmez. İlk kez olmuştu; kadın, film stüdyolarındaki poliklinikte görevli bir doktordu; sen yanımda değildin, filmimizin "*gösterilmesi ve kaldırılması*" gerekiyordu, ben bunların hain kelimeler olduğunu düşünmüştüm, ama Lothar beni sakinleştirdi, stüdyonun önündeki bir kayın ağacının altında, bankta oturuyorduk, Lothar her şeyin yolunda gideceğini söylüyordu, şimdi bunun gibi filmlerin tam zamanıydı, toplum yeterince olgundu ve yüksek düzeyden kimseler kısa bir süre için sanatçılarla çatışmak istemiyorlardı. O sırada kalp atışlarım çığrından çıktı. Lothar'ın gerçekten ona inanıp inanmadığımı sorduğunu duyuyordum, bizi havada parçalamalarına göz yumacaktı, bunları söylerken gülüyordu, bense şöyle dedim: "Ben se-

ninle gösterime gelemem." Gülüşü yarıda kesildi. Bu tavrı korkaklık olarak, kendi sarsılmazlığına duyulan güven eksikliği olarak gördü, yaralanmıştı, takındığı yüz ifadesini tanıyordum. "Nabzıma dokun," dedim, gönülsüz bir biçimde söylediğimi yaptı. Korkuya kapılıp beni poliklinik barakasına götürdü, böyle anlarda olabileceği kadar özenliydi. İçimde iki duygu çatışıyordu, hâlâ hatırlıyorum, çelişik duyguları hafızamda tutmak en iyisi: Orada herkesin gözleri önünde bayılmak kendime haksızlık, içimdeki varlığa ise ihanet etmek olurdu: Korkumun yeni yeni farkına varıyordum. Sonra film gösterimine gidememe hakkım vardı, şüphesiz gitmeyebilirdim, Lothar bunu birçok kez tekrarladı. Tek başımıza başarırız, böylesi daha güzel olur. İçimde, derinlerde birisi benimle, bana kıs kıs gülüyordu.

Doktor, hasta kadının içine bastırmaktan vazgeçmiyordu. İğne etkisini göstermemişti, beklemek gerekiyordu. Doğru ilacın vücuduna karışması için çaba sarfetmesi gerekiyordu. Sık sık böyle nöbetler geçirdiğini ve bu nöbetlerin adını bilmediğini, ilaç isimlerini doğru dürüst aklında tutamadığın için adını unuttuğun bir ilacı olduğunu onlara zaten söyledin. Biraz daha düşün, seni dinliyorum. Böyle unutkan olduğum için bana kızgın mısın? İlaç vücuduna uyum sağlamalı. Böyle acil bir durumda beynin iflas etmesi de muhtemel. İçinde ilaçların bulunduğu kutuyu hayal ediyor. Kutu açık yeşil, üzerindeki yazı ise beyaz. Şimdi kutunun üzerindeki ismi okuyabiliyor. Bu ismi acil durum görevlisi olan genç doktora fısıldıyor, doktor doğruluğunu kontrol etmek için ismi yüksek sesle tekrarlıyor, o da onaylarcasına göz kapaklarını açıp kapıyor. Doktor onun anlaşma şekline uydu, şimdi ondan memnun görünüyor, hasta kadın doktorun hemşireye emir verdiğini duyuyor. "İlaç bizde var mı?" "Var."

"İyi o zaman."

O zamanlar ben de fakirdim, bugünle karşılaştırılamayacak

kadar sefildim, ama hiçbir şeyi abartmam gerekmiyordu, hiçbirşeyi varmış gibi göstermiyordum, Lothar'ın koluna muhtaçtım, daha hızlı yürüyemiyordum, nefes almakta güçlük çekiyordum, bu sırada ikimiz için de üzücü olan bu durumu vurgulu bir mertlikle idare eden Lothar'ın yardım gayretinin, insani bir çabadan çok bir görevi yerine getirme düşüncesinin sonucu olduğunu fark ettim. Yüzüne yerleşen, bu tip, çok şükür ki nadir, olaylarda takınması beklenebilecek önemli bir iş yapıyormuş ifadesi, içinde bulunduğu durumu görev gibi gördüğünü anlatıyordu. Genellikle geri planda tuttuğu ama poliklinikte takındığı ufak hiddet ilaveleriyle dolu, gizli otoriterliği önce hasta kabul gişesindeki hemşireyi sonra da doktoru harekete geçirmişti. Sana hiç bundan bahsetmiş miydim? Ne tuhaf, bunların hepsi aklıma geliyor, arabanın arkasına uzandığımda kendime Lothar'ın tüm bu olanları ne zaman ve nerede öğrenmiş olabileceğini soruyordum. Beraber okuduğumuz dönemde böyle şeyleri hiç bilmezdi. Zayıflıklarımı saklamaya gayret ederdim, bir parça huzursuz olsam bile, ki bu önce az, ve sonra, iki saat içinde, mutlaka bir parça artan her zaman faydalı manevi bir huzursuzluk olurdu, yüzüme farklı bir gülümseme takardım, bunu sana hiç anlatmadım, ama doktorun ona, soru formunu doldururken, koyduğu *Ölüm korkusu* teşhisini de hak etmiyordu: Ölüm korkusu değildi bu? Hayır? – Hayır. – *Ölüm korkusu* kesinlikle kalp çarpıntısı semptomlarına (Tachykardie) yol açardı, ah, yoksa siz bu kelimenin anlamını bilmiyor musunuz?

Şimdi kalp çarpıntısının anlamını biliyor, ama buna ihtiyacı yok, zaten ölüm korkusu da yok, muhtemelen bünyesi çok zayıf düştü. İğnenin etki göstermemesi onu hiç rahatsız etmiyor, artık bu tip nöbetler konusunda uzmanlaştı, ama bu yeteneği, bir doktor tarafından, henüz onaylanıyor. İlk nöbet beni hazırlıksız, masum, deyim yerindeyse, hile yapamadan yakaladı; o zamanlar ya-

şadıklarımın ne anlama geldiği hakkında hiçbir fikrim yoktu, ta ki geçirdiğim nöbet saatlerce sürüp de doktor hanım elinde mevcut olmayan, daha kuvvetli bir ilacın alınması için eczaneye yardımcısını gönderene dek. Lothar içeri baktı, içeriye bakma izni olan tek kişi oydu, yaptığı şey ona bir görev gibi geliyordu, her şeyin yapılacağını haber veriyordu. Sanki hasta kadının bundan en ufak bir şüphesi varmış gibi. İçinde bulunduğu aydınlık, aseptik odayı iyice inceliyordu, duvarlarda sıra sıra ilaç kutuları ve araç gereçle dolu cam dolaplarla, yeşil bahçelere açılan büyük pencereyi. Rüzgârda savrulan kayınların tepeleri ona iyi geliyordu, artık bu iyileşme kelimesi benim için bütün anlamını yitirdi, ne ifade ettiğini hayal bile edemiyorum, neden bana öyle bakıyorsun.

Lothar doktora gergin, ama güven veren bir tavırla kendi yapması gerekenleri anlatıyordu. Bir araba mı göndermeliydi yoksa poliklinikte olmaması muhtemel daha etkili bir ilacı mı almalıydı? Uzman bir doktoru çağırmalı mıydı? Hiçbir şeyin ihmal edilmemesi gerekiyordu. Doktora karşı davranışları utanç vericiydi, doktor da bu davranışları utanç verici buluyor ve sükûnetle cevap veriyor gibi görünüyordu, her yanını ikiyüzlülük sarmıştı, ne zamandır böyleydi? İkiyüzlülük, ağır bir kelime, sen bunu bir kez kullanmıştın, Lothar ya da Urban'ı kastetmiyorum, çok daha sonraydı sanırım. Onun başına gelenleri keskin gözlerinle görmüştün. "Gözlerin fazla keskin," diyordum sana, ikimiz de bu sözlerle ne kastettiğimi biliyorduk, sen omuz silkiyordun. Kıskançlık gibi kelimeler ikimizin arasına hiç girmedi. Hem Lothar, "Gösterimden geliyorum," demişti. Ben sadece: "Tebrik ederim," dedim.

O zaman kendi kendime, arkasından çevrilen hileyi yavaş yavaş çözmekte olan bedenimin tüm bunları uydurarak, Lothar'ın bana söyleyeceği her kelimeyi önemsiz hale getirmek isteyip istemediğini sordum. Lothar, "Urban aradı," diyordu. Otoriteler-

den bahsederken yüzündeki o fiyakacı ifadesini kaybetmemesi ne komikti. Bu haliyle her zaman alay ederdik, özellikle Urban hiçbir fırsatı kaçırmazdı: Dikkat, ayağa kalkın, Lothar neşelenecek. Urban'ın Lothar için bir otorite olmuş olması da komikti. Bu ne zaman olmuştu? Urban'ın mesleki kıdemi yüzünden Lothar'ı yanına çekmesi, ona emirler vermesi ve onun işi hakkında kararlar alması yeterli olmuş muydu? Mümkün olan her fırsatta ya da eleştirinin kaçılmaz olduğu zamanlarda ortaya çıkan önyargılar, ironi kılığına bürünmüş, Urban'ın deyişiyle: Hepimizin aynı kuluçkadan çıktığımızı gösteren, durmak bilmeyen eleştiriler. Doğrudan ifade edilmese bile bu güvence Lothar için önemliydi. Urban'ın gösterimin nasıl gittiği hakkında bilgi almak için hemen aramış olması. İyi haberler alınca mutlu olması. Benim için endişelenmesi ve bana selam göndermiş olması.

Genç doktor, "Bu şekilde gelişme kaydedemiyoruz," dedi. Bu arada hastayı nabız atışlarını ekrana taşıyan bir alete bağladılar, makinenin gelişi gözünden kaçmış olsa gerek, zayıf bir kadın doktor makineyi kurcalıyor, kafasına bir başlık konup da kesilmiş gibi, kırlaşmış saçları var; "Nabız çok yüksek," dedi azarlarcasına, tüm bunlar çenesi ve yanakları sakalla çevrili genç doktora hiç yakışmıyordu, doktor, kendisini savunmak zorundaymış gibi, ne aradığını anlatıyor, kadın doktor da onu himayesine almayı tercih ediyordu. Şimdi sözü geçen kadın doktor bir ilaç adı söyledi. Hasta bu ilacı biliyor muydu? Hasta kadın hayır demek zorundaydı. Doktor ilacın yeni olduğunu söyledi. İğnenizi monitör kontrolü altında dikkatlice yapacağız. Ama siz sırılsıklam olmuşsunuz. O ve pembe gömlek giymiş sarışın hemşire arasında kısa bir konuşma. Hayır, burada acil hasta kabulde üstünü değişemeyiz, hemen koğuşa gidelim.

Her poliklinikteki kadın doktor, hâlâ hatırlıyorum, yüzümü kâğıt tamponlarla sarmışlardı, nasıl görünüyordum bilmiyorum,

yüzler gözlerimin önünden kayboluyordu, anlaşılmaz olarak kalan bir mahrumiyet. Fakat Lothar aniden o yanlış yapmacıklıktan kurtulmuş, hemen eski arkadaş çehresini takınmıştı, hâlâ hatırlıyorum: Şaşkın, utangaç, beceriksiz, tıpkı bir kadının hastalığını anlayan bir adam gibi. Gülümsemek zorundaydım, ona gülümsemeliydim, gülümsememin onu rahatlattığı fark ediliyordu.

"Kesinlikle pres yapamıyorsunuz, diyordu zayıf doktor hanım, bu sırada genç doktor sitem ederek ona karındaki yarayı gösterdi, esas hastalık bu yara olmalıydı, kadın doktor pes etmek istemiyordu, baş parmağıyla kuvvetlice boğazdaki atar damara bastırdı, bu bile nabız atışlarını yavaşlatıcı bir etki yapmadı. – Buzlu su mu? – İçmemesi gerek. – Ah evet. – Artık zayıf doktorun lütfunu da kaybetmişti.

Vücudum müsamaha gösteriyor. Özdeşlik. Bütün fani şeylerin tek bir özdeşi var. Bazı satırları hiç anlamamıştı, anlamlar bugüne dek, bu karanlık ana dek, şeffaf fakat içine girilemeyen bir karanlığa saklanıp kalmıştı, bugün anlam birdenbire ortaya çıkıverdı. Sonunda, yüzlerce yılı geride bıraktıktan sonra, bütün dikenli çitler yere uzanacak ve Theseus, Ariadne'nin ipliğini sıkıca elinde tutup, labirentten güvenle çıkacak, uzun süredir gizli kalan sırları çözecektir. Bana inansan da inanmasan da kafamın içinden neler geçtiğini hâlâ biliyorum, o zamanlar hizmet polikliniğindeyken henüz otuz yaşlarındaydım, genç, öylesine gençtim ki, zaman uzayıp gidiyor, kalp atışlarım hızlanıyordu, şimdi olduğu gibi. – Korku mu? – Evet. – Ölüm korkusu? – Hayır. – Tipik değil.

Zayıf doktor hanım birisini kapıdan uzaklaştırmaya çalışıyor, ama o yine de içeri girmeyi başardı. Ama bu sensin, bunca zamandır neredeydin? Seni gözlerimle selamlamayı deniyorum; gözlerimle söylediklerimi anlayacak mısın bilemiyorum tabii, doktorlarla konuşuyorsun. İnsanın sevinemeyecek kadar zayıf

olabileceğini ve bu gerçeği dünyada kendisinden başka hiç kimsenin bilemeyeceğini aklında tutmak istiyor. Doktor hanım onun uzanmış olduğu yatağın kenarına oturuyor, sağ kolunun iç tarafındaki damarı deniyor, elini yumruk yapmasını söylüyor "Daha hızlı!," o farkına varmadan iğnenin ucunu damara sokuyor ve yavaşça şırınganın pistonuna bastırmaya başlıyor. Aralar veriyor. Ekrandaki yeşil tırtıklı çizgiden, hastanın nabız atışlarından, gözlerini ayırmıyor. Yatağın diğer tarafında durmakta olan genç doktorla bakışıp anlaşıyor. İkisi de, neredeyse farkında olmadan, başlarını sallıyor. Kalp atışları hızlanıyor. Hâlâ orada mısın?

Peki kalbime bir seçme şansı verilse ve o tamamen durmayı ya da zıvanadan çıkmış gibi atmayı seçse olmaz mı? Böyle olması benim yararıma değil mi? Bu tip soruları düşünmüyor, ama sorular kendiliklerinden ortaya çıkıyor. Etrafındaki her şey, bu soğuk sevimsiz oda, hortumlar ve kablolarla bağlı olduğu bu makineler, bir türlü düzene girmeyen nabız... doktor hanım damar ağına şırıngadaki son damlayı akıtmaya karar verdikten sonra bile düzelmeyen nabız, bütün bunlar onun kelimelere dökemediği soruları ifade ediyor. Git diyorum sana, lütfen git. Burada olman beni sinirlendiriyor. Lütfen git. – Kendisi gibi olan bir başkasının kendisiyle aynı odada olmasının gerginlik yaratabileceğini söylemek istiyor.

Nabzımın düzelmesi için ne kadar zaman gerekti? Sanırım iki saatten fazla. Filmimiz çoktan gösterilmişti ve Lothar'ın bir çok kez üzerine basa basa söylediği gibi, başarılı olmuştu, mantıken teslim alma sırasında da zorluk çıkmaması gerekiyordu. Doktor Hanım *taşınabilir* olduğum zaman onu arama görevini yerine getirmişti. Lothar benim için bir makam arabası getirmişti ve ben otobüs basamaklarını tırmanmak zorunda kalmadığım için çok mutluydum. Yorgundum, rahatsızlık vermeyen bir yorgunluktu bu, mucize değil, kalbimin bir maraton koşusunu ar-

dında bıraktığını duyuyordum. Evde yalnız kalmış, uzun ve derin bir uykuya dalmıştım. Urban ertesi gün beni arayan ilk kişiydi, ilgisi için ona hemen samimi bir biçimde teşekkür ettim. Sonra, itiraf etmeliyim ki kısa bir sürede, her ikimizdeki bu samimiyet birden yok oluverdi. Karşısındaki samimi olmayınca, insan kendisinin de bir kaç sahte tavır takınmaya hakkı olduğunu düşünüyor. Bizim sahteciliğimiz, bunu sen zaten biliyorsun, uzunca bir süre Urban'ın samimiyetine inanmamızdan kaynaklandı. Film hakkındaki tartışmalar yakında başlayacaktı. Lothar bu film için bizi bir kez bile tebrik etmemiş ve filmden hemen elini eteğini çekmemişti. Kendisini şamar oğlanı gibi göstermesini affettik. Saldırılar ona yönelince yavaş yavaş filmden uzaklaşmaya bile başladı, ama bizden uzaklaşmadı, bunu yapmadı. Yapılan en kötü hakaretleri bize anlatmadı. Susabildiği kadar sustu. Urban'ın da kendisini baskı altına aldığını bize hiç söylemedi. Bizim, sübjektif olarak doğru, amacımızdan şüphesi olmadığını, ama objektif olarak bakıldığında filmin, o günkü şartlar altında, maalesef birbirine tezat etkiler yarattığını söylemişti. Sonuçta Lothar bu fikri, kendi fikriymiş gibi, bizimle paylaşıyordu. Bizim aramızdan bakıyordu. Bunlar yaşanalı çok uzun zaman oldu, yirmi beş yıl, bir çeyrek asır. Her şeyi hatırlamak mümkün değil. Urban'ı çok önceleri kaybetmemişler miydi? Yaşamımızda hangi sıklıkta diğerlerini, beraber genç olduğumuz, suçsuz kişileri kaybederiz?

Gece. Gece gibi bir şey, sadece daha derin, daha karanlık, daha tuhaf. İleride bu geceden bile karanlık geceyi hatırlamayacak, sadece geceyle ilgili bir hatırası kalacak. Bir şekilde nabız atışlarını düzene sokmuş olmalılar. Onu bir odaya getirmiş ve bu yatağa koymuş olmalılar. Bir odanın içinde, odanın penceresinden ışık süzülüyor gibi, belki de sadece ışığın hayali. Gömleği ve çarşafı hâlâ ıslak. Uyanmasıyla kulakları sağır edici gürültü-

nün başlaması bir oldu; tiz şakırtılar, daha önce hiç duymadığı sesler, sanki metaller, mızraklar ve kılıçlar birbirine şiddetle vuruluyor, sürtünüyor. Savaşan bedenler görüyor, olağanüstü şekillerde, olağan üstü çaba sarf ederek iç içe geçmişler. Gördüklerim şaka değil, gerçek. Eğer herhangi bir zamanda kaybolmayı düşünmüş olsaydım, bu kelimenin ne anlama geldiğini bilmeyecektim. Cehennemvari, yürek parçalayıcı ciyaklamalar ve haykırışlar ve tiz sesler, bir çınlama ve vurma, acı eşiğini aşan bir ıslık. Böyle ses tonlarının olduğunu hiç bilmezdim, kimse bunu bilemez. Ve bu seslerin işkence aracı olarak kullanıldığını. Şimdi uzaklaştılar. Kaynağını bilmediğim bu hastalıklı, mavi-yeşil ışıkta, bu cehennemi andıran gürültüde acı ve işkencenin geçmişi bana eziyet ediyor. Herodot'un, küçük çocukları kılıçlarının uçlarıyla şişleyen, askerleri. Arenalarda vahşi hayvanlarla göz göze gelen ve tüyler ürpertici kükremeler arasında hayvanlar tarafından parçalanan ilk Hıristiyanlar. Fatihlerin, Haçlılar'ın ve prenslerin çiftçilerle yaptıkları savaşların ardından gelen zulümleri. Irzına geçilip sulama kanalına atılmış bir kadın. Ve işte benim yüzyılım başladı, düşünülebilecek her türde eziyet. Şehitlik ve bedenlerin tahribi, benim bedenim de onlarınkilerin arasında. Bilinçsizce geçirdiği merhamet dolu dakikalar var, dakika mı saat mi bilmiyor.

"Ağrınız var mı?" Hiç cevap vermemiş ya da yanlış bir şey söylemiş olmalı. Hemşire yine gitti. Her şeyin bir bedeli var, bu cümlenin en banal cümlelerden birisi olduğunu biliyor; cümle, diğer tüm banal cümleler gibi, kişi onu kendi bedeninde tecrübe etmediği müddetçe banal kalır. Bu yüzden, eğer bu yatakta bir şeyler bitecek ve sonra, tabii bir sonra olursa, başka bir şey başlayacaksa, bu tüyler ürpertici sesler onun bedeli ve herhangi bir nedenden dolayı bedenimin çekmesi gereken ıstırap olmalı. Pazar yerlerinde kadınların gerildikleri teşhir direkleri gibi. Çar-

mıh ve giyotin, sıcak kerpeten ve zehir gibi. Atlar ve tekerler yardımıyla parçalara ayrılmak, asılmak, boğulmak ve öldürülmek gibi. Irza geçmek gibi. Çocukluğundan bu yana tüm tasvirlerine sadece şöyle bir göz gezdirdiği, sinemada görmemek için gözlerini kapattığı, televizyonda göründüğünde odayı terk ettiği bu dehşet sahneleri şimdi öçlerini alıyorlar. Sadece bir kez eski bir toplama kampında bulunmuştu. Hep o aynı, ışıklandırması kötü, beton koridordan geçmek zorunda, burayı bildiğini sanıyordu, ama bilmiyor. Çıkışına yaklaştığı anda geri gönderildiği bir koridor bu. Ağır çelik kapıların ardında seninle karşılaşacağıma dair sezgim her seferinde yok olup gidiyor. Bu yeraltı labirentinin çıkışını aramak ve çıkışta seni bulmayı ummak da ne demek oluyor. Duyduğum gürültüler bir zincir şakırtısına dönüştü, sayısız tutuklunun zincir sesleri bunlar.

Bir süre sonra sabah olacak. Bir doktorun silik endamı beliriyor yanında, ona yol gösteren hemşire – bir başka hemşire daha, bu tombulca, – doktora "Başhekim" diye hitap ediyor. Onun nasıl olduğunu bilmek istiyor. Gerçekten bilmek mi istiyor? Doktoru tanımıyor, adını anlamadı, bu şekilde cevap veremezdi. Doktor kurumuş ağzından sesli harfler çıkaramadığını fark etmiş görünüyor. Hastanın dudaklarını ve ağzının içini kâğıt bir tamponla ıslatıyor. Hasta kadın daha sonra konuşabiliyor: "Neden bu kadar kötüyüm?"

Başhekim, beklemeye karşı bir tavırla, soruyu ciddiye alıyor, şaşırmış görünmüyor, kendini rahatsız hissetmiyor. "Çünkü vücudunuzda en önemli maddeler eksik," diyor. "Örneğin potasyum. Kan tahlilinize göre vücudunuzda hiç potasyum kalmamış. Magnezyum eksik. Kalsiyum. Demir. Fosfor. Çinko. Tüm mineraller. Öncelikle sizi yavaş yavaş yeniden inşa etmek zorundayız."

Onu uzun süre düşündüren aydınlatıcı bir bilgi. Kısa bir süre için kendi kendine içindeki potasyumu ve diğer maddeleri kimin

silip süpürdüğünü soruyor, kafasının içinde öldürücü hücreler diye bir kelime dolaşıp duruyor, gerçekten bunu bilmek istemiyor. Hemşirenin, Başhekim olarak hitap ettiği adam, gerçekten öğrenmek istediği şeyi, söylemek istemiyormuş gibi, görünüyor. Başhekim plastik eldivenlerini giymeye başlıyor. İki çift yırtılıyor, ellerinin ölçüsüne göre üçüncü bir çift daha yok. Hükmeden bir tavırla: "Hemşire Margot bana bir iyilik yapın ve lütfen eldiven getirin," diyor. Üçüncü eldiven çifti sağlam olarak eline geçtikten sonra hastanın karnındaki yaranın üzerinde bulunan sargı bezini açıp yarayı temizliyor ve hemşirenin yardımıyla yeni sargı beziyle yarayı kapatıyor. Ateşini soruyor. Hemşire ona, o anlaşılmayan edasıyla bir kâğıt uzatıyor. Doktor formal biçimde: "Beklemek zorundayız," diyor. Yakında yine geleceğim.

Bu tutunabileceği bir açıklama. İki genç, neşeli hemşire onu yıkamaya çalışıyor, bu arada da şehirdeki uygunsuz trafik koşulları hakkında konuşuyorlar. Bu dünyada bir yerlerde, belki de çok yakında, hâlâ tramvaylar çalışıyor, ama sayıları öylesine az ki hemşirelerden küçük ve sarışın olan sabah mesaisine genellikle geç kalıyor ve başhemşireden azar işitiyor, ama kimsenin bu aptal tramvaylar yüzünden hemşirenin yarım saat erken kalkıp kalkmadığından kuşkulanması gerekmiyor.

Bu arada karnımdan akan bir kaç damla yatağımın sağında durmakta olan kaba karışıyor. Bir keresinde bir arkadaşımı böyle yatarken görmüş, nasıl da korkmuştum. Şimdi korkmuyorum. İnsanı en çok kendi yaşadığı şeylerin korkuttuğu doğru değil. Elbette her şey farklı olabilir, örneğin insanın yeterli potasyumu olup olmamasına göre durumu değişir. Yine şu tutuklu trenleri... yanımdan geçip gidiyor, esirlerin yeterli düzeyde potasyumları varsa hayatta kalma arzusu yaratabilirler. Ama eğer tüm mineralleri eksikse vazgeçerler. Müslümanlar? Potasyumsuz, doktor ağzımı tekrar ıslatsaydı bunu ona da söyleyebilirdim, genç hem-

şireler verilen talimata rağmen unuttular, potasyum olmadan insan, büyük bir ağaç dalında duran ve aşağıdaki tozun içine ensesinden bastırılan bir kurbağa gibi hissediyor.

Bu resim hakiki, eskiden gerçek bir resimle karşılaşmak onu mutlu ederdi, şimdi ise önemsiz. Gürültü yeniden başladı. Cansıkıcı ülkeden geçen trenlerin tekerleklerindeki zincirler şakırdıyor. İnsanları en hassas duyularını kullanarak cezalandırmak akıllıca, örneğin işitme duyusu; fiziksel acı karşısında duyulan korku, sana kesinlikle anlatmışımdır, bu korku daha çocukken beni yiğitlik ve acı denemelerini terk edip cesaretin sesini içime yerleştirmeye teşvik etmiştir.

İçimizdeki dünyanın ne kadar geniş olduğunu, farklı bir anahtar, örneğin yüksek ateş, o dünyanın kapılarını açmadan nasıl bilebiliriz? Hep bu basık, karanlık, havasız, tanıdık gelen ama hatırlamak için göstermesi gereken çabayı kendisinden isteyemediği koridordan geçmek zorunda kalıyor. Aslında şimdi, kendisinden sessizce kâğıtlarını isteyen, koyu gri renk kombinasyonlarından oluşan bu şekilleri, zorba olmamasına rağmen onu panik korkuların içine salan bu doğal mimikleri daha önce de görmüş olmalı. İnsan burada da kimliğini ispatlamak zorunda, ama burada ile nereyi kastediyor. Çantasında bir kâğıt buluyor, kartona benziyor, kısalığı göze batıyor, peki ama iki gardiyan? Muhafız? Kontrolör? El sallıyorlar, başka türlü burada, aşağıda, kesilmek bilmeyen cehennem gürültüsünde kendilerini anlatamazlar ki.

Aşağıda olduğuna dair şüphesi yok. Çelik kapılar çok kolay açılıyor, kapıların demir kenetleri ve menteşeleri sessizce kayıyor, tabi bu gürültüde *sessiz* kelimesinin herhangi bir anlamı varsa. Geniş, iç içe geçen, çapraşık odaların arasından çok rahat geçiyor ya da kayıyor demek gerekiyor, artık insanların neden gölgeler ülkesinden bahsettiklerini anlıyor, yeraltı dünyası göl-

geler dünyasıdır, ölüleri neden gölge olarak adlandırdıklarını da anlıyor, onlara merhamet etmek için sadece dinlemek gerekiyor. Onlar görüyor ve duyuyorlar, ama hiç bir şey hissetmiyorlar, onlara katılmak için serbest bırakılan transit yolcu da hiçbir şey hissetmiyor, bunu ispatlayabilirim.

Urban ve ben, bir keresinde, bu koridorlarda karşılaşmıştık, bunu sen de iyi biliyorsun, bu koridorlar fani gölgeler ülkesidir, yeraltı dünyasının aynısı değil benzeridir, fani bir geçiş koridorudur ve banyo seramiklerini andıran çinili taşlarla işlenmiştir. Ya da bir mezbahayı andıran. Koridor sınır geçişi olarak gizlenmiştir. *Üst* Friedrich Caddesi tren garı. Urban da benimle aynı metroyla gelmişti – hayvanat bahçesi – Friedrich Caddesi İstasyonu, – aynı insani elektrikle merdivenlerden aşağı inmişti – ve toprak altındaki koridor boyunca her durağa varabilmek için mücadele etmiş, bedenindeki elektrik yolculara, bizim vatandaşı olduğumuz, toprakları bu koridorda başlayan memlekete girmek isteyenlere ve normal seyahat izinleriyle ülkemize geri dönenlere dağılmıştı, aşağıda ondan çok daha yaşlı insanlar vardı. Sonunda Urban'ın ve benim, ikimizin ait olduğu diplomatlar ve iş için seyahat edenlerden oluşan küçük topluluğa sıra geldi. Doğruca ilerlememiz gerekiyordu, işte orada onu fark ettim, çok yakınımdaydı, geride kalmak için artık çok geçti, dimdik sırtının arkasında dururken onun da beni gördüğünü anladım. Böylece, mübalağasız, tam pasaport kontrol gişesinin önünde karşılaşmıştık, bizi – bunca yıl sonra! Hemen hesaplamaya başladık – tam da burada birbirimize kavuşturan bu tesadüf karşısında sevinmiş ve şaşırmış gibi görünüyorduk. Aslında insanlar orada karşılaşmaktan pek hoşlanmaz. Kendilerine diğer dünyaya geçiş hakkı veren kâğıtlara başkalarının bakmasına izin vermez, hemen kendilerini karşısındakilere haklı gösterme baskısı altına giriverir, acelesi olduğunu anlatmak zorunda kalır. Hangi zorun-

lu işlerin, çalışmaların ya da görevlerin kendisini karşıya geçmek zorunda bıraktığını anlatmak zorundadır, bu sırada ironik biçimde gülümsenir ve göz ucuyla, transit yolculardan alınıp pasaport resimleri kontrol edildikten sonra üniformalı birisi tarafından kontrol odasının önündeki deliğe sokulan, *seyahat belgesi* takip edilir, aynı zamanda üniformasıyla içerde oturan ve kâğıtlara sadece dışarda bekleyenin bildiği gizli prosedürler koyan kişinin bakışları karşısında, dikkatlice, maskesini takınması gerekmektedir, sadece dökümanların içeride bulunma süresinin müddeti bile kişinin tehlikeden uzak olduğunu ortaya koyar, eğer uzun süre beklemesi gerekmişse görevinin ve kendisinin şüpheli olduğunu anlayabilir.

Benim arkadaşım Urban ilk kategorideydi. O alaycı tavrıyla şehrin diğer tarafındaki toplantı hakkında konuşmaya başlamıştı, düzenli olarak bu toplantıya davet edildiğini, ülkemizdeki en yeni kültürel olaylar hakkında bilgi verilmesi gerektiğini söylüyordu, bu sırada yan taraftaki buzlu camın vız diye inen pistonunun sesini duyduk, pencerenin alt kısmındaki yarıkta Urban'ın dokümanları göründü, ilk üniformalı tarafından alınan dokümanlar, üniformalının pasaport fotoğrafını bir kez daha kendisiyle karşılaştırmasından sonra Urban'a uzatıldı. Biraz gururlanarak kâğıtları aldı: En azından şu bilgisayarlara biraz güvenilebilseydi! Sonra uzunca bir süre, iş arkadaşına yakışır biçimde, gümrük kontrolünden zaman kaybetmeden geçen arkadaşını bekledi. Evet, bilgisayarlara güvenilebilirdi, bilgisayarlara, kadını geçişte bekletmeleri için, sınır kapılarındaki üniformalılara verilen emirlerin doldurulduğu açıktı, önce telefonla daha üst bir makamdan pasaportunun sakıncalı olmadığına dair onay aldılar, sonra o da Urban gibi kontrol edilmeden gümrükten geçip ona dokundu, ancak o zaman olanları anlamıştı. Urban gülümsedi, elbetteki bilgisayarların onu kendisi gibi kolaycacık bı-

rakmamaları onda garip bir kıskançlık yaratmıştı, fakat kâğıtlarını onunkiler kadar uzun süre beklemek zorunda kalsaydı da huzursuz olacaktı. İki karşıt dünyayı birbirine bağlayan, dünya üzerinde benzeri olmayan binanın çıkışında yolları ayrıldı. Eski arkadaşı Urban, Friedrich Caddesi'ndeki metronun önüne, taksi durağına doğru ilerledi, o da sola, Weidendammer Köprüsü'ne doğru döndü, ben bu köprünün parmaklığında duran demirden yapılmış Prusyalı kartalı alaycı gülüşümle selamlamadan, mümkünse ona dokunmadan, bu köprüden geçmem.

Urban'a nasıl bir görevi olduğunu sormamıştım, bana, onun kariyer gelişimini takip etmiş olmamı bekliyor gibi görünmüştü; mantıken kariyerine, o hepimizi ikna eden, son derece net başlangıcını yaptıktan sonra basamak basamak ilerlediğini ve sonra herhangi bir zamanda kariyeri tarafından gizli bir yere sürüklendiğini... Görünen o ki kulisler arkasında da başarılı olmaya devam ediyordu, bilmem gerekiyordu. Arkamı dönüp ona bakmadım, ama onun arkamdan bana baktığını hissediyordum.

İnsan yeterince uzun yaşadığında, her ne kadar tersine dönseler de, olaylar tekrarlanmaya başlıyor. Yıllar önce ben de bir kez ona böyle bakmıştım, bir toplantı sonrasında olmalıydı. Acelesi varmış gibi süratle merdivenlerden aşağı inip gitmişti, kendisine hoşçakal bile dememişti, bu davranışının sebebini unutmuştu, herhangi bir olay yüzünden ondan utanıyor ve her seferinde onunla karşılaşmaktan kaçınıyor olmalıydı. Evet, orada uzun uzun arkasından bakmış, Urban ise bunun farkına bile varmamıştı.

Şimdi kendisini nasıl hissediyor? Aslında Başhekime söylemek zorunda olduğu şey hep şuydu: "Gücüm olmadığı için dışarı çıkamadığım bir kuyunun dibindeymiş gibi, hissediyorum." Ama o, "Her şey yolunda," demekle yetiniyordu. Doktor onun verdiği bilgilere, kendi muayenesinden elde ettiği bilgilerden daha az güveniyormuş gibi görünüyordu, ona dokunuyor, nabzı-

nı hissediyor, göz kapaklarını açıyor, ateşinin en son kaç derece olduğunu bilmek istiyordu; bu sırada koğuş hemşiresi Kristin, Başhekimin vermiş olduğu her üç saatte bir ateş ölçülmesi emrine karşı gelerek, günde sadece iki kez ateş ölçülmesi gerektiğini savunuyor, fakat doktor sapsarı harika saçları yüzünü çevreleyen hemşireye, lütfen biraz daha duyarlı olun, diyerek cevap veriyordu. Hemşire hiç fikir yürütmeden bu sıra dışı talebi not alıyordu. Bu esnada dudaklarının etrafını saran güvenilirliği andıran duyguyu da saklayamıyordu. Başhekim, "Ne var hemşire Kristin," dedi. Koğuşta yeterli sayıda hemşire bulunmadığını öğrendi. Konuşmayı pek beceremeyen, ama çok iyi dinleyebilen hasta kadın ne olursa olsun, bu sıra dışı durumdan dolayı, diğer hastaların bakımında ortaya çıkabilecek komplikasyonların neler olduğunu bilmek istemiyor, hemşireye bu konu hakkında daha sonra kendisiyle konuşmasını ima ettiği için Başhekim'e müteşekkir oluyordu. Doktor bu hasta için heyecan verici bir yenilik yapılmasını emretti: *Yudum yudum* çay içebilir. Gözlerinin önünde yine dev bir bardak dolusu bira hayali canlanıyor, beyaz köpüğü cazibeli bir biçimde bardağın kenarına doğru kabarıyordu, bu görüntüyü yok etmeyi beceremiyordu. Çayı bekliyor ve kendi kendine sorup duruyordu, acaba orada laf kaynatıp, gülerek yatakları iten, koridorda koşuşturma seslerini duyduğu hemşirelerden herhangi birisi, çayı beklerken geçirdiği her saniyenin onun için ne anlama geldiğini hayal edebilir miydi? Bir süre sonra iki genç zenciyle sol yanağında benek olan hoş çocuk çay fincanını getirdi, onu yemek masasının üzerine süratle koyup tekrar kayboldu; bu susamış kadın sağ koluyla masaya ulaşabilir mi, bu fincandan çay içebilmek için kafasını yeteri kadar kaldırabilir mi, bunlarla hiç ilgilenilmedi. Tam bu sırada, şans eseri, kısacık saçlı, beyaz gömlek giymiş, genç bir adam içeri girdi ve hastanın çabalarını gördü. "Aman!" dedi, sonra dışarı çıktı ve

bir kaç dakika içinde ağız kısmında emzik bulunan bir fincanla geri geldi, çayı getirdiği fincana aktardı, hastanın başını doğrulttu ve bardağı tuttu. Böyle daha iyi değil mi? Kadın içmeye başladı, sadece kelime olarak değil gerçekten var olan bir şey bu: İçmek. "Teşekkürler," dedi hasta kadın. "Evelyn henüz öğrenci," diyordu genç adam. "İkinci öğrenim yılı. O dönemlerde bazı şeyleri fark edemiyorsunuz." Genç doktorun adı Jürgen, üçüncü öğrenim yılında ve sınava çok az zaman kalmış. Hastayı teselli ederek, üç yudumdan az içmeyeceğini söylüyor. "Ne düşünüyorsunuz" diye soruyor, "Bir midenin ne kadar hızlı küçüldüğünü mü?" Gidiyor.

Sel suları yeniden yükseliyor. Bu selin bir adı var: Yorgunluk. Bilincim geri çekiliyor, sanki özüne dönüyor. Mahvoluyor. Bu kez kulaklarını tırmalayan sesleri uçaklar çıkarıyor. Kafalarımızın tam üzerinde, hiç aralık vermeden, sıra halinde, alçaktan uçan uçaklar bunlar. İnsan kıyımının her çeşidini gözlerimin önüne serecek gizli bir anlam taşıyor olmalılar. Yoksa bu uçakların amacı, bütün o yıllardan sonra, kendini aldatmayla dolu onlarca yıldan sonra, en sonunda beni yaşanmış her şeyin anlamsızlığına ikna etmeye çalışmak mı? Tarihi olay olarak anlatılan her şeyin bir anlamı olduğunu ve bu anlamı ispatlayabileceği beynimize sokulmuş. İçimdeki sahnenin rejisörü uzaklaştırılmadan önce, görmek zorunda bırakılacağım bu resimlerin hangi kaynaktan geldiğini tahmin etmeye başlıyorum.

Yine birdenbire gelmeni rica ediyorum – günün hangi bölümündeyiz, öğleden sonra mı? Bunları şaşırıyorum, – senden bana Goethe şiirleriyle dolu, o küçük, mavi kitabı getirmeni rica ediyorum. Yarın sabah. Ama sanırım senin kafanda başka bir şey var. Benim arkamdan Başhekimle konuştun demek. Ateşimin yüksek oluşundan hoşnut değil, sanırım. Muhtemelen bu ateşe neden olan o irinli apsenin alınması için bir kez daha ame-

liyat olmamı istiyordur.

Lütfen bana içecek bir şeyler ver. Bu kez dört yudum çay içmeyi başardı. Komik ama Goethe'nin şiirlerini yüksek sesle okuyor. Hangisini dinlemek istersin, söyle. – Ah, özellikle şunu dinlemelisin: Gelecek perde çekiyor / Acılara ve mutluluğa / Adım adım yaklaşıyoruz kavrama/ Fakat acelemiz yok/ İleriye doğru gidiyoruz. – Gerisini bilmiyorum. Sonrasında *taçlarla* ilgili bir şeyler vardı. Kitaba ihtiyacım var.

Biliyor musun, bir keresinde bu şiiri bulamamış ve Konrad'ı aramıştım, o okuduğu hiçbir şiiri unutmayan arkadaşlarımızdandı ve çok okurdu. Şiiri, duvarcılara ithafen yazılmış şiirlerinin arasında aramak benim aklıma bile gelmemişti. Konrad şiiri hemen anımsadı, bu şiiri ezbere biliyordu ve bana Goethe'nin serbest çalışan duvarcılara karşı tavrını anlattı. Jena'daki ilk Goethe seminerimizde konuya hakimdi, Weimar Şatosu'ndaki *Goethe Dönemi'nde Toplum ve Kültür* isimli sergiyi hazırlayanlar arasındaydı, akşamları bazen Nietzsche Evi'ndeki küçük odama kadar bana eşlik eder ve Goethe'den başka hiçbir şey hakkında konuşmazdı. Konrad'a göre, bir dahinin bulunduğu toplumun tipik davranışlardan ne kadar etkileneceğini ve bu etkileşimleri ne derece bertaraf edebileceğini araştırmak kadar heyecan verici bir şey olamazdı.

Beynin çalışma biçimi ne kadar da komik. Neden şimdi aklıma Konrad geliyor? O terbiyeli bir insandı, diyorum, kendi düşünceleri karşısında da acizdi. Onun fikri dışında bir şey söylememize izin vermezdi. Bugün bile arkadaş olabilirdik, bana katılıyor musun? Çok erken öldü. Evet, derken dalgınsın, ama benim şimdiki derdim bu değil. Bana küçük siyah radyoyu getirdin, nasıl çalıştığını görmek için açıyorsun, haberleri sunan bir erkek sesi yine bir servis uçağının düştüğünü, kurban sayısının – "Aman Yarabbim," diyorum, "kapat şunu." "Elbette," diyor-

sun. "Evet. Ama neler oluyor." – Hiç. Hiçbir şey. Sadece en ufak bir kötü habere bile tahammül edemiyorum, anlıyor musun? – "İyi, iyi" diyorsun.

"Şimdi git lütfen" diyorum. Sen: "Gözlerini kapa," diye karşılık veriyorsun. Benimle ilgilenmen gerekmez. Bunu deniyorum. İşte yine gürültü başladı. "Git." Daha sonra, olur ya, senin varlığına yarım saatten fazla dayanamıyor olmama şaşıracağım. Şimdi şaşkına dönecek gücüm yok. Aynı şekilde kötü haberleri ifade eden tek bir kelimeye bile dayanamam. Zayıflığın bir derecesi olduğunun farkında olmak istiyorum, bu derece yükseldiğinde insan ne kendisinden uzakta olanlar için bir miligram endişe ya da acı duyuyor, ne de yakınındakilerden bahsediyor. Sıkıntı nedeniyle de olsa Helene'nin öksürdüğünü bana söylemen gerekirdi, sadece kötü olmayan şeyleri anlatman için yalvarıp yakararak ricada bulunmam nedeniyle ne anlatman gerektiğini bilmediğinin farkındayım, ama beş yaşındaki bir çocukta görülen öksürük kötü bir şey değildir, tabi ki ben Helenciğin öksürüp durmasına karşı, yakalanmaktan kurtulamayacağı bronşite karşı hiçbir şey yapamam; hem sonra bronşit kolayca kronikleşebilir, tüm kötü sonuçları beraberinde getirebilir ve bu kötü sonuçlar benim içimde yayılmaktayken gökyüzündeki kargo uçağı tekrar tekrar düşer, henüz yaşayan ama bir kaç saniye sonra paramparça, ezilmiş, yanmış, parçalanmış olacak insanlarla beraber düşer, ben sadece insanların, yani sevdiğim ya da tanıdığım kimselerin, ileride böyle bir kargo uçağıyla uçmaya zorlanmamalarını ya da uçabilecek kadar vicdansız olmalarını umut edebilirim, eğer uçacaklarsa bunu bilmek istemiyorum, tıpkı senin yarın sabah kaçta benim yanımda olacağını bilmek istemediğim gibi, çünkü bilirsem hangi saatte yola çıktığını hesaplamak ve bir saat boyunca, aslında kalabalık olmayan fakat yine de tehlikesiz oldukları söylenemeyecek caddelerde arabayla

gezdiğini düşünmek zorunda kalacağım. Tıpkı kanser olsaydım öğrenmek istemeyeceğim gibi, ama artık bunu da biliyorum. Yeni ameliyat olmuş, henüz oldukça zayıf bir insana kanser olduğunun söylenmemesi gerektiğini aklıma sokmak istiyorum – bu insanın daha önce bu konuda ne tür iddiaları olduğu hiç önemli değil. Demek ki dürüstlük ve gerçekçiliğin ölümcül etkileri olduğu durumlar var.

Tekrar içeri gelen doktora ilk fırsatta, onu bir kez daha ameliyat etme konusunda görüş birliği ettiklerini ona da bildirmelerini söylemek istiyorum. Fakat daha önce, bugün olabilir aslında: Onu hemen detaylı bir muayeneden geçirecekler. Temizlenecek olan, ortadaki, yaranın etrafına son derece dikkatli bir biçimde sınırlar çizilmeli. Başhekim ölçümler için hastanın el bileğini tutarken, bu işlem sırasında kullanılabilecek oldukça yeni, dikkat isteyen ve güvenilir metotlar olduğunu söylüyor, bu sırada hasta kadın ilk kez doktora yaşını soruyor. Bu iyiye işaret olmalı, çok fazla olmasa da doktorun kaç yaşında olduğu beni de ilgilendirmeye başladı, ne de olsa durumumu müzakere etmek üzere muhtemelen toplanmış olan komisyonda son sözü söyleyecek kişi kesinlikle bu doktor. Benim yer aldığım komisyonlarda da birisi, nadir bulunan birisi, mutlaka son sözü söylerdi, kendimin asla son sözü söyleyen kişi olmadığımı, çok şükür ki olmadığımı, hatırlıyorum. Fakat Urban, arkadaşım ve yoldaşım Urban, en azından üç komisyonda, ki bu komisyonlarda ben de bulunuyordum, son sözü söylemiştir. Birincisinde bu söz hakkını beceriksiz ve güvensiz bir biçimde kullanmıştı, sanırım o zamanki argümanlardan etkilenmişti, ben onunla gurur duymuştum, ikinci komisyonda tartışmayı yönetme şekline gizli bir rutin karıştı ve üçüncüde karar verme yetkisini kullanmaktan başka çaresi kalmamıştı, muhalifleri boğmaya başladı, ben de bunun üzerine toplantılardan kaçmaya başladım. Övünmek için

sebep yok. Bütün bunların üzerinden ne kadar da uzun zaman geçti. Her şey derinlere gömüldü.

Daha sonra Başhekim gitti ve hastabakıcı Jürgen elinde bir sürahiyle içeri girdi, hasta kadın bilgisayarlı tomografi çektirmek için sürahideki bu bir litrelik tuhaf sıvıyı on beş dakika içinde içip bitirmek zorundaydı. – "Ama bunu yapamam. Beş yudum çay içmemin bile sıra dışı bir şey olduğunu biliyorsunuz." Jürgen tereddütle, "İçmeye mecbursunuz" dedi. "Bu farklı bir sıvı." Kadından ter boşandı. İlk yudumlardan sonra sırılsıklam olmuştu, fakat koğuştaki o cansıkıcı yıkanma yerini bildiği için, yeni bir gömlek istemekten çekindi, bu iğrenç tadı olan sıvıyı midesine doğru indirmeye konsantre olmalıydı. Yapmamı istedikleri şey imkânsız, hastabakıcı Jürgen de bunu biliyor. Jürgen kadının dudaklarına ağzında emzik olan bardağı dayıyor: "Bir yudum daha, bir yudum daha, aferin, aferin." Çocukluğa geri dönüş, o zamanlar da sorumluluklarım yoktu, tıpkı şimdi olduğu gibi, hiç kimse benden uyumlu davranmamdan başka bir şey beklemezdi, koğuş hemşiresi de böyle söylemişti: "Ama siz uyumlu birisiniz değil mi?" Maalesef bana, hemşirenin beklentisini karşılamak gibi, bir görevin verildiğini sezdim, ama bu sürahiyi içip bitiremeyeceğim, son bardağı geri çevirdi. Jürgen sürahideki sıvıyı tek kelime etmeden lavaboya boşalttı. Ne yazık ki aşağı bodruma, yeraltı dünyasına kadar ona eşlik edecek vakti olmadığını söyledi, o cahil bir çocuk değil, hâlâ sınavını düşünüyor, iki yıl hastabakıcı olarak çalıştıktan sonra hastahaneden Tıp Fakültesi'ne gönderilecek.

Hemşire Evelyn'in böyle bir kibri yok, aslında onun tüm çabasını daha çok mükemmel bir makyaj için sarf ettiği açık, koyu siyah saçları lüleler halinde dikkatlice kafasının üzerinde toplanmış, göz ve dudak makyajı mükemmel. Peki ortadan gidelim, diyor. Yatağı iterken önüne çıkan engelleri aşamıyor, her dire-

ğe, her köşeye, her tekerlekli sandalyeye vuruyor ve her seferinde Hemşire Evelyn şöyle diyor: "Hoppala!" Ve yatağı bir oraya bir buraya vura vura yavaş ve dikkatsiz biçimde yürüyor, hasta yüzünü buruşturuyor, Evelyn ise şöyle diyor: "Acıyor değil mi? Evet bundan eminim!" Ama yatağı yük arabası gibi itmeye devam ediyor. Durum öyle gösteriyor ki daha önce hiç radyoloji bölümünde çalışmamış, henüz iki yıllık öğrenim sürecinin ilk yılında ve ilk kez pratik yapıyor.

Hasta kadın hastanenin dışardan nasıl göründüğünü bilmiyor, ama yavaş yavaş kavramaya başlıyor, burası binalardan oluşan bir kompleks olmalı, bu binalar ona tuhaf bir şekilde tanıdık gelen ve hiç de iyi şeyler müjdelemeyen, uzun, beton koridorlarla birbirlerine bağlanıyorlar. Korkuyla dolu bir halde parlak ok işaretlerinin üzerindeki beyaz harfleri deşifre ediyor, oklar BÖLÜM B'yi ya da FİZYOTERAPİ'yi, veya RÖNTGEN'i gösteriyor, aradıkları bunların hiçbirisi değil. Mesai saati bitmiş görünüyor, artık insanlarla karşılaşmıyorlar, Hemşire Evelyn kendi kendine yetişip yetişemeyeceğini soruyor, hasta kadın bilincinin hemen altında pusuya yatmış paniği bastırmaya çalışıyor, bu sırada önlerine hayal gibi iki kişi çıkıyor, bunlar açık renkli bluzlar ve kıpır kıpır yazlık etekler giymiş genç kadınlar, yaşama sevinçleri yüzünden neredeyse hoplaya zıplaya yürüyorlar, durmadan birbirleriyle konuşuyor ve karanlık koridordan aşağı inerken gülüşüyorlar, her çeşit korkudan sıyrılmışlar, hastayla hemşirenin aradıkları bölümün nerede olduğunu çok iyi biliyorlar, yolu oldukça net ve anlaşılır biçimde tarif ediyorlar. Yine de bizim biraz kafamız karışıyor. Hemşire Evelyn yatakla beraber, üzerinde RADYOLOJİ yazan ok işaretinin gösterdiği koridora döndüğünde, gözyaşlarımın yüzüme aktığını hissediyorum, günlerden beri ilk defa – kaç tane olabilirler ki: Beş mi? Altı mı? – itirazlarına karşın çağrılan köy doktorunun acilen teşhisini koyması:

Ama bu kör bağırsak! – ve hemen, yine onun itirazlarına karşı, inişli çıkışlı caddelerden geçerek onu karşı dünyaya getiren ambülansın çağrılmasından bu yana geçen zaman. Şimdi iyice aşağı indi, her anlamda. Bir süre sonra bağırmaya başlıyor, parlak devler üzerlerine geliyor, dört köşeli, hantal, robot, taşıyıcılar, kırmızı sinyal lambaları var, – alınlarında demek doğru mu? – direk onun yatağına doğru ilerlerken bu lambalardan öfkeli öfkeli bakıyorlar. "Dikkat!" diye bağırıyor Hemşire Evelyn soğukkanlı bir biçimde: Ah, baş belaları!" diyor, canavarlar yakınımızdan vınlayarak geçip gidiyorlar. "Bu da neydi!" – "Bunlar bizim konteynerlerimiz, bilgisayar donanımlıdırlar, bize yemek ve yatak çarşafı taşırlar, komikler ama çok pratiktirler."

Sonunda içinde büyük makinenin, o dev canavarın, sessiz ve ürkütücü bir şekilde durduğu odaya geldiklerinde yatağından sedyeye geçmek zorunda kaldı, yine imkânsız bir iş, yardım edecek hiç kimse de yok. Acil durum, denildiğini duyuyor. Onu beklemiş olmalılar. Etrafında acil kelimesi dönüp duruyor. Genç bir doktor hastaya bir sürahi gösterip: "Bunu çabucak içmek zorundasınız," diyor. Fakat hasta kadın korkmuş bir halde bunu yapamayacağını söylüyor. İçmeye mecbursunuz. Bu sıvı da kontrast malzemesi olarak kullanılacak. Fincanı alıyor, ağzına bir şey sızıyor, bugüne kadar yemek ya da içmek zorunda kaldığı her şeyden daha iğrenç bir tadı var. Birbiri ardına yudumluyor; adeta yutuyor. Fincanı henüz indirmeden, biraz önce ve şimdi içtiği her şeyi kusuyor. Gömlek, çarşaf, yerler hepsi batmış, üzüntü verici ama rahatlatıcı bir durum. İki hemşire etrafını temizliyorlar, hızla gömleğini değiştiriyorlar, "İşte her şey boşa gitti, diyor, ama genç doktor pes etmek istemiyor. Şimdi ona kontrast maddesini şırıngayla verecek. Neden hemen yapmıyor, diye düşünüyor hasta kadın, ama söylemiyor. Neden bu içme işkencesini yapıyorlar, İsveç zehiri gibi. Ve kendi kendine

cevap veriyor: Çünkü iğne her zaman ikinci çözüm olmalıdır.

Artık etkisini bekliyorlar. Onlar şu anda ağzında durduğum dar borunun içine, beni fırına sokulan bir ekmek gibi, göndermeden önce, düşüncelerini sıkı sıkı tutunabilecekleri bir nesne aramaları için, aceleyle ve zorla serbest bırakıyor. Yazık ki teselli verecek hiçbir şey aklıma gelmiyor, hay aksi şeytan, bugüne kadar kaçtığım bir düşünce arkama takıldı, bana burada yetişti, onu başımdan savamayacağım: Urban'ın kaybolmasına ilişkin düşünce bu. Şimdi, tam da yerinde, kısa bir süre önce karısı Renate'nin telefonla ilettiği o haberi kafamdan silip atmayı beceremiyorum. Renate ile bir zamanlar yakındık, ama sonra Urban'la iletişimi kaybedince onunla da yabancılaştık. Sesini hemen tanımıştım, fakat korkudan titreyerek söylediği şeyi anlamamıştım: "Hannes kayboldu." "Hannes mi?" diye tam soracaktım ki birden eski arkadaşımıza Renate dışında herkesin Urban dediği Renate'nin ise ona adıyla, yani Hannes diye hitap ettiği aklıma geldi. Korkusundan, kötü bir şey olduğunu anladım. "Kayboldu da ne demek? "Kayboldu." "Nasıl söylesem: Eve geri dönmedi." "Nereden dönmedi?" "Enstitü'den" Ne zaman gitmişti?" "Bir hafta önce." "Onu arıyorlar mı?" "Emin olabilirsin. Vargüçleriyle" İçimdeki tüm tehlike çanları çalmaya başlamıştı. Renate sadece gazeteden öğrenmeden önce bana, olanları söylemek istemişti. Eğer böyle bir haber yayınlanırsa tabi. Renate ağlamaya başlamadan önce telefonu kapadı. Ona eskiden duyduğum sempatinin yeniden uyandığını hissediyordum, Urban'a ise öfkeye benzer bir his duyuyordum: Ona böyle bir şeyi nasıl yapardı. Sanki onun arkasından gitmek zorundaymışım gibi, tuhaf bir sorumluluk duygusu kapladı içimi. Fakat benim arkamdan gelen oydu, hem de buraya kadar.

İnsanın sadece kafasıyla bu dar borudan dışarı bakması değil, dışarı çıkması da yasak. Çok korksa, ölecek gibi korksa da çık-

maktan bahsedemiyor, sadece bunu düşünebiliyor, bu borunun içinde korkmak için klostrofobiye gerek yok. Fakat şu kalın camın yanındaki mikrofondan çıkan mekanik kadın sesinin verdiği komutlara konsantre oldukça, korku uzaklaşıyor: "Nefes alın – nefesinizi tutun – nefes verin." Verdiği basit emirleri tekrar tekrar yerine getirmenin ne kadar zor olabileceği hakkında en ufak bir fikri bile olmayan bir ses; on dakika oldu bile, kafamı biraz sola eğdiğimde, camın arkasındaki karanlık odaya açılan kapının üzerindeki yuvarlak saati görüyorum, küçük bilgisayar ekranındaki yeşil rakamlar ve çizgilerin değiş tokuşunu takip etmek içinse başımı biraz sağa döndürmem gerekiyor, bu bilgisayardaki veriler bir araya geldiklerinde ve doğru şekilde değerlendirildiklerinde, umarım doktorum onları okuyup anlıyabiliyordur, doktoruma karın bölgemde olanlar hakkında önemli bilgiler vereceklerdir. Radyolog işleme başlamadan önce bilgisayarın sürekli öğürmeme neden olan fenalığımı hissetmeyeceğini ama şansımız varsa ateşimin çıkmasına neden olan bütün apselerin etrafını çizerek göstereceğini söyledi. Radyoloğa, beni bu borudan dışarı çıkarmaları için yapmam gereken her şeye katlanacağımı söylemeyeceğim – böyle bir şeyi düşünmeye cesaret bile edemiyorum. Başımın üzerine doğru çektikleri ellerimi ne yapacağım, karıncalanmaya başlıyorlar, onları nereye koyacağım. "Nefes al, nefesini tut, nefes ver." Ritme uymaya çalışıyorum, ritme uygun bir kaç nefes alış verişinden sonra, kaçak bir iki nefes alıyorum, gizlice öksürmeyi deniyorum, bu sırada teknik olarak hafif bozuk, mekanik sesin beni suç üstü yakalamaması gerekiyor. "Nefes alın" "bu, bir on beş dakikadan daha fazla süremez, belki o kadar da sürmez, sürmesini istemek düşüncesiz, aslında kötü ve uygunsuz bir talep olurdu. "Lütfen konsantre olun." "Sizinle hiçbir şey yapamıyoruz."

Sessizlik. Sessizlik, sessizlik, sessizlik. Ama şimdi kendimi

toparlıyorum. Şimdi sesin istediği gibi, mekanik biçimde nefes alıp veriyorum ve bu sırada kendi kendine ortaya çıkan resimlerin gözümün önüne gelmesine izin veriyorum. Üçümüz, Urban, sen ve ben, Bayan Dr. Langhans'ın konferans salonundan geliyoruz. Şimdi, o zamanlar ne kadar da gençmişiz görebiliyorum, o günlerden kalan bir fotoğraf bu, Urban'ın gülümsemesini de görüyorum, daha sonra sen bu gülüşe benim dikkatimi çekeceksin: "Urban'ın alaycı gülüşünü gördün mü?" Urban'a ne söylediğimi elbetteki duymuştun: "Bugün çok iyiydin." O ise benim sözlerimi bu *alaycı* gülüşünü takınarak cevaplamıştı: İnsan yapabileceği şeyi yapar. Sen, büyük salondan geçerken, karanlıkta şöyle demiştin: "Bize eşlik ediyormuş rolü yapıyor. Alay ediyor, bunu fark etmiyor musun? Okuduğumuz parçayla, Langhans'la, bizimle ve seninle." Ben bunu fark etmemiştim. Fark etmek istemiyordum. "Sadece alaycı değil" diyordun. "Şeytani de." Bu kelime ilk kez orada geçmişti ve ben kelimeye karşı koydukça o benim içime daha çok yerleşmişti. Aramızda tekrar telaffuz edilmeden önce yıllar geçmesi gerekti, ben sana bir sırrı açmak için yılların geçip gitmesini bekledim. Bu sır, parçayı cesurca yorumlarken, ki bizler bunu pek başaramamıştık, Urban'ın ortaya koyduğu en temel eksikliği ve endişesini anlamış olmam gerçeğiydi. Bayan Langhans bu zor metni konuşma eğitim semineri için seçmişti, metin Thomas Mann'a ait "Ağır Saatlerden alınmıştı ve konu başkasının girdiği krizi tanımlayan bir yazarın, aslında bu kamuflajın arkasında kendi geçirdiği krizi yarı açık, yarı kapalı betimlemesiydi. Okunması zordu. İki anlamı vardı. Urban bu sanat eserini okuyordu. Ben ise Friedrich Schiller'in *Wallenstein*'ı yazarken gezmiş olduğu botanik bahçelerindeki çiçeklikleri gözümün önünde canlandırıyordum, aslında Friedrich Schiller'in ruhsal ve bedeni acılarını paylaştığım için değil, Urban'ın sesindeki titremenin gözlerimi yaşarttığını kimse fark

etmesin diye, küçük dinleme salonumuzun pencerelerine bakıp duruyordum. Urban benim sevgili arkadaşım ve kalkografım. O zamanlar onun yaptığı tüm konuşmaları dinlemek için kulak kesilirdim, ama *kuş uçmaz kervan geçmez, çılgınlık ve ruhun kutsalkederi* gibi, kelimeleri ya da "*Acı... Bu kelime nasıl da göğsünü kabartıyor*!" gibi, cümleleri okuduğu zaman sesinde oluşan tremolo yüzünden hiç aklımı kaybettiğim olmadı. Hayır. Bu cümleyi herkesi aldatabilecek kadar sahte bir elemle okuyabildi, ama seni aldatamadı. Ve onun ağzına bakmak için senden farklı sebepleri olan beni de aldatamadı. Onu şaşırtan, daha doğrusu gafil avlayan cümleye geldiği zaman ne ikiyüzlülüğü ne de dürüstlüğü beni kandıramadı: "*Kabiliyetin kendisi – acı değil miydi?*" Bu cümleden sonra verdiği ara kendisini ele veriyordu, derin bir iç çekiş – işte bunlar sahte değildi. Sen bunları önyargından dolayı göremedin, fark etmedin ya da doğru yorumlayamadın. Ama ben onları fark ettim ve anladım, çünkü benim içimdeki soru Urban'ın içindeki ile çakışıyordu; çünkü ben ondan farklı olarak, gönülsüz, güvensiz ve sessizce onunkinden farklı bir cevap öğrenmeye başlamıştım. Aslında o, bunu anlamıştım, yıkıcı gerçeği fark etmişti: Yeteneksizdi, diğerlerinden çok daha fazla sahip olmak istediği şeye, yeteneğe sahip değildi ve dünyadaki hiçbir güç, kişisel hırsı bile bu eksikliği gideremezdi. Bu gerçek bana acı veriyordu, neredeyse bir çeşit suçluluk duygusu hissediyordum, bu yüzden üniversitenin önünde bizden ayrılırken, arkasına saklandığı o alaycı gülüşünü görmemezlikten geldim ve duygulanmış görünmeyi tercih ettim. Ancak daha sonraları hırslı yeteneksizlerin intikam arayışından korkmayı adam akıllı öğrenebildim.

"Artık nefes almayın." Sonunda ekrandaki yeşil, parlak grafik bitti. Bir dakika daha dayanamazdım. Mikrofondaki ses bana adımla hitap ediyor. Şimdi ara verecekmişiz. İşimizin yarısı-

nı bitirmişiz. Artık sadece daha detaylı görmek istedikleri, karın boşluğumdaki belirli bölgenin detaylı resimleri çekilecekmiş. Devam edebilir miyiz acaba? Evet, dediğime inanamıyorum, bu yaptığımdan dolayı kendimden utanmalıyım. Bu tip sorulara asla hayır diye cevap veremiyorum.

Gerilmiş kollarımı kafamın üzerinde on, yirmi, otuz dakika daha gergin halde tutma fikri bile korkunç. Senden başka herkesin kendisini uzak tutması gereken bir ışın kafesinde kapalı kalmak da öyle. Kapının kapandığını duyuyorum. Adımlar. Bir erkek sesi, radyolog bu. Ellerimi yerleştirebilmem için kollarımın altına bir şey verecekmiş. İçimden dışarı taşan bir teşekkür seli var. Rahatsız olduğumu fark etti, içeri geldi ve çare buldu. Daha net değerlere ihtiyaçları olacak. İşte bir şeyler görünmeye başladı. Cerrah bu bilgileri nimet sayacak.

Cerrah herhalde kararını vermiştir. Ben bir kez daha, sonra bir kez daha nefes alıp veriyorum, genç bir erkek sesi mikrofona geçip bana, bir baba edasıyla, son derece sakin olmamı söylüyor. Konsantre olmalıymışım. "Nefes alın – havayı içinizde tutun – nefes verin." Oluyor. Ritmi tekrar tutturdum, düşünmekten vazgeçiyorum. Odanın içinde bir soru dolaşıyor: İnsanın sahip olduğu şans nedir? Bu öğretmenlerimizden birisinin yazmamızı istediği kompozisyonun konusuydu, Alman olmak bizim en büyük şansımızmış.

Ben bunu çok eskiden, seni tanımadığım zamanlarda, Urban'a anlatmıştım, aslında onunla senden önce tanışmıştım, ona daha sonraları kendisine saklayıp sana anlatmadığı şeyler anlatmış olmalıyım, üniversitenin kantini önünde duruyorduk, şu anda tamamen aciz olmam yüzünden içine batmakta olduğum, içinde boğulduğum yitik bir zamandı, karşı koyamıyordum; tamamen kelimesini burada kullanmam çok doğru, zaten doğru olmasa kullanmazdım, dehşet verici bir soru nedeniyle kullanı-

lan bir kelime bu, nesillere bağlı olarak kullanıldığı cümleler değişiyor sadece, insanların tamamen delirmiş, tamamen yorgun dediklerini duyuyorum, daha bugün Hemşire Evelyn şöyle dedi: Bu yine tamamen önemsizleşti" – neden bahsettiğini bilmiyorum, ama haklı olmalı, ona söylenen ya da yapması istenen şeylerin çoğu tamamen önemsiz olabilir, fakat aslında tamamen önemsiz olan tek şey savaştır. Savaşın tamamen önemsiz olduğu kesin. Peki bugün insanın sahip olduğu şans nedir? Kantinin önünde bu soruyu Urban'a sormuştum, gülmüş ve toplantıda konuşur gibi olayı karikatürize etmişti, o hafif Saksonyalı edasıyla: "Bir şey var, arkadaşım. Baskıcılara karşı verilen savaş!" Güldüm, inanamayacaksın ama bir zamanlar Urban'la birlikte çok güzel gülünebiliyordu, o zamanlar "şeytani" gibi bir kelime aklımıza bile gelmezdi, biz gülerken Lorchen gelmiş ve senin geleceğini bildirmişti, sana baktım, orada merdivende meşin bir havacı montu giymiş duruyor ve isteksizce Lorchen'e bakıyordun, sonra beni süzdün, işte o bakışın... Bu resim içimdeki arşivin eskimeyen parçaları arasına karıştı. "Nefes verin. Nefes almayın." İnsanın şansı, bu lanet makinanın ve sıkıca kapatılmış iki çelik kapısı bulunan bu odanın dışındaki her şeye dağılmıştır.

Yeniden, tanıdığım, neredeyse alıştığım odadayım, koluma ne kadar hortum bağlandığı hiç önemli değil, sürekli artıyor gibi görünüyorlar, görme yetisini kaybediyor. Eğer bu kadar zayıf olmasaydı, insanın yemeden ve tuvalete gitmeden yaşayabildiğini görmek onu etkilerdi. İnsanın günler ve geceler boyunca sırtının üzerinde hareketsiz kalabilmesi onu büyülerdi. Yine beklenmedik bir anda ortaya çıkıyorsun, yatağımın yanında duruyor ve şaşkınlığını gizleyerek gördüğün sakıncalarla ilgileniyorsun. "Hayır," diyorum, "asıl işkence başka." Sana bu evin derinlerindeki makineden, labirentteki robottan gelen seslerdeki dehşeti anlatıyorum. Ürktün, bunu görebiliyorum, bocalıyorsun,

hemen benim abartmalarım karşısında kullandığın *Amalı* cümlelerinden birisini söyleyeceksin, söyledin bile: "Ama en azından nerede ameliyat yapmaları gerektiğini biliyorlar" bunu Başhekim söyledi sana. "Onunla tekrar konuştun mu?" "Sizin vedalaşmıştınız." "Aha."

Sabahın erken saatleri. Eğer Tanrı isterse yarın sabah erkenden tekrar uyandırılacaksın. Annenin sıra dışı özellikleri arasında güzel bir de sesi vardı. Bir sopranoydu. Neden ağlıyorsun, bahçıvanın şirin karısı.

Sen hiçbir şey söylemiyorsun.

Ben duyuyorum.

Olmak zorunda.

Bunu kim söyledi? Sen mi? Yoksa yine yatağının başında duran Başhekim mi? Öyleyse yarın sabah erkenden. İkisi de şimdi bir şey açıklamak zorundaymışçasına ona bakıyorlar, onay almak ya da itiraz dinlemek için. Fakat hasta kadın gelecekte olacak şeyler hakkında şikâyetçi olmak istemiyor, sadece şimdiki zamanda olanlardan şikâyetçi. İçtiği şeyden şikâyet ediyor. O kilolarca sıvıdan şikayetçi. Böylesine uzun süren perhizden sonra böyle bir sıvıyı içmek zorunda kalmasını istemelerinden şikâyetçi. Hiçbir insan bunu yapamaz, diyor yalvararak, aynı duruma maruz kalacak diğer insanlar için de konuşuyor. Başhekim o sarsılmayan kibarlığıyla, evet, diyor. Hastanın söylediklerini kabul ediyor. Ama bir keresinde, tomografilerde kendisi deneyerek... Sözlerini yarıda kesiyor. Hasta kadın, doktorun sözünü bitirmemesini ve kendi sözünü yarıda kesmesini affediyor. Deneyerek. Tırnak işaretleriyle konuşuyor. Bu gerçek olamaz. Başhekim ve yönetmen cerrah ona hile yapmış olabilirler mi?

Elinde küçük, mavi kitabı var. Kitap hafif, sağ eliyle onu tutabiliyor, hortumların bağlandığı sol koluyla da sayfaları çeviriyor. *"Burada, sonsuz sessizlikte ağaç tepeleri uzanır/ Bollukla-*

rıyla / Çalışanları ödüllendirmeliler."

Bak, ben bunu denedim. – Değişik bir yaz geçireceğimizi söylüyorsun. Beynimin içinden bir kelime dizisi geçiyor, değişik, maymun iştahlı, kaba, çocukça, yüzeysel, edebi, acılı. Bedeni. Cevabını kendime sakladığım için çok nadir sorduğun bir soruyu soruyorsun, bunu sormanı gerektirecek bir şey olmuş olmalı: Ne düşünüyorsun? Ve artık maalesef cevabı bilmiyorum.

Sen de biliyorsun ki ben hep iyi kalpliyimdir, genellikle iyi niyetli olmuş ve bu yönümü göstermekten çekinmemişimdir, iyi niyetimi inkâr edemeyeceğim için onu göstermişimdir, fakat bu iyi niyetim çoğunlukla kötüye kullanıldı, zarara uğratıldı, tüketildi ve yitip gitti. Artık iyi ya da kötü niyetten sıyrılmış, niyete ait bütün izlerden arınmış olarak sana bakabiliyorum ve gözlerimle sana hayır diyebiliyorum. Bu sorudan vazgeçsen daha iyi olacak. Fazlaca geç sorulan bir soru. Ya da çok erken. Kısa süre önce seni yaralamamak için cevap vermeye çabalayabilirdim, şimdi ise çok güçsüz olduğum için çabamı esirgiyorum. Bu koğuşa gelmek zorunda kalmama hiç şaşırmadım, böylece tüm acılarım ve çabalamalarım yok olup gitti. Yapılan bütün toplantıların başka bir sebebi olmadığına dair bir sezgi beliriyor içimde. Sezgim soluyor. Renksizleşiyor. Solmuş bir diyar. Hayalet gibi. Baykuşvari. Rüya gibi. Git diyorum sana. Lütfen git. Utanç verici. İğrenç. Gudubet gibi.

Yine su baskını, vahşi bir akıntı, gri, ateşli, baskıcı, dur durak yok. Bir kadın sesi yukarı diyor, ateş çok yüksek, bilinçsiz bir halde vahşi sulara dalıyorum, o sırada iki kelime su yüzüne çıkıp, bilincimdeki küçük bir noktaya dokunuyor, deli akıntıya karşı direniyor ve bir yerlere tutunuyor, şimdi şaşkın şaşkın düşünüyorum: Canım yanıyor. Dudaklarımı oynatıyor, bilgi vermek istiyorum: Canım yanıyor.

Başhekimin sesi temkinli, "Evet," diyor. Biliyorum.

Bu önemli bir an. Bir başkası canımın yandığını biliyor. Bende hiçbir yapmacıklık yok, doktor da hiç kompliman yapmıyor. Olay ne ise sadece o.

Hemşire Kristin, baldır sargısı, bana bir iyilik yapın ve onu deneyin lütfen. Acil durumda iğne yapın.

Ve ancak akşamın geç saatlerinde, geceyarısı – ama gündüz ve gece perişanlıkla geçti, – sel kayboluyor, dört köşeli gece lambasının zar zor aydınlattığı o sırılsıklam ve kuvetten düşmüş bir halde bot şeklindeki sallanan yatağında duruyor, fakat yatak üzerinde iki boş şişenin konduğu sehpaya dayanmış, solgun pencere pervazlarının yarısına kadar perde çekilmiş, sağ tarafında, üzerinde küçük siyah bir bloknot ve ellerini uzatıp yine bir uçağın gökyüzünden yere çakıldığını ya da atom bombası yüklü bir denizaltının kuzey kıyılarında karaya oturduğunu veya bir rehinenin dünyanın uzak bir köşesinde ölü bulunduğunu ya da bir insanın yakınlarda bir yerlerde vurulduğunu, yani onun dışındaki tüm insanların tahammül eder gibi göründükleri dünya işlerinin normal olarak devam ettiğini duymayı beklediği için çekinerek açtığı radyosunun bulunduğu bir komodin var. Tüm bunları bildiğinden küçük düğmeyi yeniden aşağı bastırmaya hazır, şansına saf ve yumuşak bir keman sesi duyuluyor, bu kemana biraz daha yüksekten bir başkası eşlik ediyor, sonra bir diğeri ve bir diğeri daha, ilk ses bir kontrbas sesine dönüşüyor, sonra koyu renkli ve hoş sesli bir klarnet giriyor, bu onun en sevdiği enstrüman, artık sesler bir örümcek ağı gibi uyumlu hale geldiler, şimdi kendilerine sihirli yollar örüyorlar ve bir trompet bu sihirli ağın içinde yolunu bulup çok yükseklere kadar çıkabiliyor. Benim kalbim de şarkı söylemeye başlıyor, bir piyano eksik, kendisini geri planda tuttuğu için, sonunda o da geliyor ve seslerin bu mükemmel karışımına liderlik ediyor, onları bütünleştiriyor.

Ee, millet, insanın sahip olduğu şans nedir?

Yüzü de ıslanmış, bir el yüzünü pamukla dikkatlice ovalıyor; gömleği, çarşafı, yatak örtüleri özenle değiştirilecek. Fazla konuşmayan, isimsiz nöbetçi hemşire yardıma geldi, koyu tenli, genç bir kadın onun eli ayağı olmuş, güzel bir kadın bu, güzelliği hafif, neredeyse utangaç hareketlerinden kaynaklanıyor; çekingen, heyecanlı, itinalı, bir araya gelmesi zor olan daha birçok özelliği kendi içinde birleştirmiş. Daha önce hiç görmediğim koyulukta kahverengi gözleri var, bunu ona söylüyorum. Gülümsüyor, aslında çekingen değil. Yatağın kenarına oturuyor, elini alnıma koyuyor, anne gibi, ama bunun için çok genç, olsa olsa benim kızım olabilir. Hemşire hanım sizin anestezi uzmanınız olacak, diyor öteki hemşire. Yarın sabah erkenden derin bir uykuya dalmanıza yardım edecek. Uyandığınızda da yanınızda olacak. Narkoz alırken iyi durumda olmanızı sağlamaya çalışacak, çünkü narkozla önce bayılmanız sonra da ayılmanız gerekiyor. Anestezi uzmanınız size dikkatle eşlik edecek, bundan emin olabilirsiniz. Hayır, ona Doktor Hanım demelisiniz, böyle bir unvanı yok. Adı Bachmann, Kora Bachmann. Çekici bir isim. Ama o böyle düşündüğümü anlamıyor. Bazı bilgilere ihtiyacı var, ona bilgileri veriyorum, bu bilgilerin çoğunun burada evraklarımda yazılı olduğunu söylüyor, sadece kişinin narkoza karşı allerjisi olup olmadığı gibi şeyleri anlamak istiyor. Hastanın bünyesiyle narkozun uyuşup uyuşmadığını anlamak zorundayım, diyor Kora, ama kim narkoz gibi bir zehirin bünyeyle uyuştuğunu söylemek isteyebilir ki? Tuhaf. Sadece Kora, korkunun savunma mekanizması olarak harekete geçmesine izin vermeden bu hassas konuları açabiliyor, acaba Kora'nın bana iğne ile vereceği ilaç bedenimle tamamen uyumlu olabilir mi?

Beni karanlığa, Hades'e götürecek rehber bir kadın, bana göz kulak olacak, kalp atışlarımı kontrol edecek... Sakinleştim. Şu geceler ne kadar da uzun, diyor hasta kadın, Kora da cevap ve-

riyor, Evet. Özellikle gece vardiyasındaysanız... Geceleriniz daha da uzun geliyordur. "Ve yarın sabah erkenden hemen OP'ye gideceğiz!" diyor hasta esefle, "Ah," diyor Kora, "sürekli çalışıyoruz," ama bu gece ne olursa olsun bir kaç saat uyuyacak.

Kora'nın gecesinin nasıl geçeceğini hayal ederken kendime kıskanç bir tavırla soruyorum, acaba yarın anestezi yapacağı diğer hastalara da bana olduğu gibi dostça mı davranıyor? Onlara da aynı cümleleri mi söylüyor? Onlarla da benimle kurduğu yakınlığı mı kuruyor? Ve uyuyakalıyorum. "Beni terk etme, esmer kadın!" cümlesini rüyamda duymuş olmalıyım, bu hüzünlü ve sevinçle karışık sözleri kesinlikle ben söylemiş olmalıyım, sonra onu, Kora'yı, benimle şehirde dolaşmaya ikna ediyorum, daha doğrusu: Süzülmeye, çünkü oldukça hafiflemiş, yerden bir santim yüksekte hareket ediyoruz. Bana sürekli verilen şu emir: "Halının üzerinde kal!" artık geçerli değil, Berlin'e bakan geniş penceremizden aşağıya, gece karanlığı çökmüş bahçeye hafifçe süzülüyoruz, bahçeye yalnızca soldaki binanın beşinci katındaki Bayan Baluşek'in mutfağından yansıyan bir ışık demeti düşüyor, Bayan Baluşek'in gecenin bu saatinde yatağında olması gerekirdi. Bayan Baluşek Belediye İdaresi'nin emri üzerine, az bir para karşılığında ön binanın merdivenlerini temizliyor, evlerimizde huzuru ve düzeni sağlamak için canını dişine takıyor, öyle görünüyor ki bu karmaşık toplulukta çalışmak kolay değil, özellikle yeni kiracıyı düşünürsek, ön bina, üçüncü kat sağ kapı, bu adamın terbiyesi üzerine söylenecek söz yok, ya da sadece tek bir kelime var, Bayan Baluşek bu kelimeyi kullanmaktan çekinmiyor: A-s-o-s-y-a-l. Bu asosyaller çok tembel oluyorlar, en azından çöplerini normal insanlar gibi çöp torbasına atmak yerine etraflarına atıveriyorlar. Yakında tertemiz tutulan bahçemiz tamamen süprüntülerle dolacak.

Yeni kiracı ve Bayan Baluşek'in bahçedeki bağrışmalarını

duyunca, kimseyle geçinemiyor, demiş ve pencereleri kapamıştın, bu kadınla kavgaya tutuşmak aklımın ucundan bile geçmiyordu, çünkü zemin kattaki mağazadan çıkarken elinde tuttuğu kahve ve sigara paketlerini taşımasına yardım etmiş, böylece de sana ve bana karşı içten içe itimatsızlık etmesini engellemiştim. Hem ön bahçenin temiz ya da pis olması benim problemim değil, en azından bu gece değil, esmer kadın ve ben, Berlinlilerin, gösterişli yapısından dolayı *Khomeini'nin İntikamı* adını verdikleri Friedrich Şehir Sarayı'na doğru ilerleyen solgun ay ışığında süzülüyoruz. Daha sonra sessiz Friedrich Caddesi'nden aşağı iniyor, sağ tarafımızda duran ve savaş yüzünden yıkıntı haline gelmiş bir binanın önünden geçip, zamanla şüpheli bir depo haline gelen Adria Oteli'nin önünden ilerliyoruz, Berlin Orkestrası'nın önündeki bankta oturan bronz Brecht heykeline saygı göstermeksizin süzülmeye devam ediyoruz, heykel kurnazca, göz ucuyla bize bakıyor, ölmüş gibi yapıyor, herkesin başarılı olamadığı, denenmiş bir strateji bu. Yanımda olan ve güven veren bir gölge şeklinde yanımdaki nehire yaklaşan Kora'ya, Ya hep ya hiç, diyorum.

Orada birbirlerine sarılmış bir çift duruyor. Genç çift demek yanlış olur, çünkü bu çift öyle çok da genç değil, ikisinin de otuzların başlarında olduklarını tahmin ediyorum. Fakat yaklaştıkça belirginleşen kıyafetleri daha genç olduklarını gösteriyor; bu, taktıkları şapkalardan da anlaşılabilir. Kora'ya otuzlu yaşlar diyorum. O da bana katılıyor. Çiftin arkasındaki Weidendammer Köprüsü'ne doğru süzülüyoruz. Prusyalı kartalın yanında duruyoruz, dökme demirden yapılmış parmaklıklara yaslanıyor ve aşağıdaki nehre bakıyoruz. Ben, son derece çekici bir kadının yanında – o beni göremiyor ama tuhaf bir şekilde hissediyor – onun yüzüne bakıyorum ve korkup, eşime sırtımı dönüyorum: Ama bu – Kora parmağını dudaklarına koyuyor. Susmam gerek.

Susuyorum. Derin bir karmaşanın içine düşüyorum, zaman düzlemleri korkunç bir şekilde ite kaka birbirlerini geçmeye çalışıyorlar, peki ama korkunç olan ne? Tanıdığımı sandığım, ama isimleriyle hitap etmem onları tehlikeye sokabileceği için, isimlerini anmadığım iki kişi ile – bu iki isimsiz ile nehrin yanındaki küçük çimenliğe yaklaşıyorum, bu çimenlik geçiş hakkı olmayanlar için girilmesi yasak olan, engin binaları çevreliyor. Buraya gözyaşı ambarı adını vermişler, bu ikisinin buraya ulaşmaya çabaladıklarını düşünüyorum, firar etmek istiyorlar, bundan eminim, bu çıkışı kullanarak kendilerini emniyete alacaklar, onlara verilen bir şans bu, umarım geçerli vizeleri vardır, umarım gece yarısı olmamıştır yoksa sınır geçişi kapanır. Tam o sırada tokat yemiş gibi oluyorum: Orada yukardakiler ne istiyor, adam Yahudi olarak karşıda da bu tarafta olduğu kadar tehlike altında olacak, bunlar nerede yaşıyorlar peki ve ben nerede yaşıyorum, hangi yıldayız. Bağırıyorum: "Kora!," ama o gitmiş, bağırıyorum: "Beni bırakma!"

Bir ses, "hayır hayır" diyor. Bu ne Kora Bachmann'ın ne de Hemşire Kristin'in sesi, bu çok farklı bir yaratık, perdelerden süzülen sabah güneşinin altında odamın ortasında duruyor ve yatağıma yaklaşıyor, geniş ve süngersi elini bana uzatıyor kuvvetli ve biraz da anlaşılmaz şekilde iyi sabahlar diliyor ve sonra, kendi ekseni etrafında dönerek – evet o bir kadın – odamdaki her nesneyi, ben dahil, gözden geçiriyor, bence beğeniyor. "Ben Elvira," diyor, teneke kabın içindeki boş çöp kovasını gürültüyle sürüklüyor, boşaltmak için götürüyor, sonra kovayı kılıfına geri koymalı çabucak, epeyce gürültü yaparak geri geliyor, yatağımın yanına yaklaşarak elini tekrar bana uzatıyor: "Her şeyin iyi gitmesini dilerim, hoşçakal!" Elvira'nın yüzündeki deformasyonu görüyorum, biçimsiz eliyle elimi gevşekçe sıkışını hissediyorum, vücudunun biçimi hoş değil, yüz ifadesi de hoş değil, ama yüz

çizgilerinde sempatik izlere rastlamak mümkün. Ben: "Teşekkürler, Elvira," diyorum. "Ve hoşçakal." "Yine görüşeceğiz, değil mi?" diye soruyor Elvira. Ben: "Evet, görüşeceğiz," diyorum.

Hemşire Kristin, Elvira'nın bu kadar erken içeri girmesini ve yanıma yaklaşmasını engelleyemediği için öfkeleniyor. Beni uyandırmaması gerektiğini ona söylemiş, ama o meraklı birisi, onu frenlemek mümkün değil, biliyor musunuz? Hemşire Kristin iki serum torbasını da görmek istiyor, karnımdaki yaradan dışarı çıkan iki lastik boruyu kendisi bizzat kontrol etmek ve içinde sıvı toplanan keseyi değiştirmek istiyor. Sonra hastayı biraz daha şişman olan Hemşire Margo'ya bırakıyor, Hemşire Margo biraz fazla gürültülü yürüyor ve henüz sabahın erken saatleri olmasına rağmen, onu yıkamak için üzerine eğildiğinde, ter kokuyor. Ekseriyetle çok yüksek sesle konuşuyor: "Hemen işimizi bitireceğiz," "bacağı biraz daha kaldırabilir miyiz?" Nasıl, OP'deki beyler için süslenmek istiyoruz değil mi?" Sonunda pencereyi açıyor ve gidiyor, rahatlamış bir halde temiz sabah havasını içime çekiyorum. Hemşire Kristin, "peki," diyor, "işte meşhur iğnemiz, biraz sonra herşey sizin için hoş ve önemsiz bir hal alacak. Daima en son bıçak altına yattığınız seferi düşünün." Bu hemşire sadece hastanın sargı bezini düzeltecek, hastanın şükür ki çok kısa kesilmiş saçlarını toparlayacakmış, sonra maalesef, sabahın erken saatlerinde şirin ve mükemmel bir makyaj yapmış olan Hemşire Evelyn hastanın yatağını, yine gördükleri her köşeye çarparak, OP'ye götürecekmiş. Buna sevinmeliymişiz, neyse. Ben ilk sıradaki kişi olacakmışım.

İftihar etmek için gerçek bir neden değil ki bu, ameliyat odasındaki sıra kişinin kazancına ya da insani değerine göre belirlenmiyor, sadece durumunun ciddiyeti sırayı belirliyor. Kısa bir süre daha bu cümlenin iki farklı anlamıyla uğraşabildi, sonra yeşiller içindeki, koyu yeşil giyinmiş, ameliyat hemşiresi geldi. Ken-

disini şöyle tanıttı: "Ben bu ameliyathanenin görevli hemşiresiyim," sonra basit, kısa cümlelerle konuşmaya başladı. Hasta kadın kendisini biraz arkada, kısa kelimelerle cevap verirken buldu. Gittikçe kalınlaşan bir pamuk tabakasının arasında hemşirenin bugün görevine döndüğünü öğrendi. Ameliyat salonundan almış olduğu Hepatit virüsü nedeniyle hafta boyunca hasta yazılmıştı.

İki çocuğu vardı ve kocası teknikerdi. Hasta: "Ah?" "Öyle mi?" "Sizin adınıza sevindim," gibi şeyler söyledi ve kendisine sırtını dönmüş hemşirenin cam dolabın yanında nasıl çalıştığına, iğneleri nasıl doldurduğuna baktı ve yaptığı çevik el hareketlerini izledi. Bir süre sonra üzerinde OPERASYON SALONU 1 yazılı kapıdan içeri yemyeşil giyinmiş bir adam girdi, başında yeşil bir başlık vardı ve şimdi daha net görebildiği gibi şakaklarına ak düşmüştü. Uyumadan önce onunla merhabalaşmak istiyordu, bu Başhekimdi, hastanın elini sıktı, hemşireye sorgu dolu bakışlarla baktı; hemşire: "Her şey yolunda," dedi. "Ben onunla konuştum." Hasta kadın hemşirenin görevi gereği kendisiyle konuştuğunu anlamış fakat bundan rahatsız olmamıştı. Başhekim, "Güzel," dedi. "Her şey iyi gidecek." Hemşire: "Elbette," diye cevapladı. Tavırları alaycıydı, başka ne olabilir ki diye düşünüyordu.

İyi kelimesi ameliyathaneyi de istila etmişti. Çocukluğu hatırlatan o kafiye *iyi iyi iyi* değil miydi? Urban bir keresinde bana "*İyi mi?*" diye haykırmıştı, "*sen saf mısın?*" İyi duyduğu en medeni kelimeydi. Tüm medeni şiirlerde insan asil, yardımsever ve iyi oluyordu, fakir insanların deyişlerinde ise iyi kelimesi insan olmayan – insanüstü bir düzeye tırmanıyordu. Fakat o zamanlar korka korka ona cevap vermiştim, sonra o da iyi kelimesini arkasında, olabildiğince uzakta, bırakmıştı. Tıpkı senin gibi. Pardon, bizim gibi, diye düzeltiyorum. Ve ince dudaklı Urban: "Sözlerine dikkat et!," diye cevap vermişti.

Esmer kadın da koyu yeşillere bürünmüş. Hasta hafif kekeleyerek, "Sanki hepimiz suyun altındaki bir akvaryumda gibiyiz" dedi. Kora: "Size böyle gelmesi normal" dedi ve her şeyin yolunda olup olmadığını sordu. Bir erkek gibi konuşuyordu. "Evet" diye cevapladı hasta, her şey yolunda. Üstüne üstlük sizi rüyamda gördüm. Kora, "Hadi ya!" dedi ve güldü, fakat parlak, kahverengi gözleri onunla beraber gülmüyordu. Maskesini takması için yardımcı olan ameliyathane hemşiresi ona da hastayla konuştuğunu söyledi. Esmer kadın başını salladı. "Başlayabiliriz," dedi. Aniden yeşil bir yaratık daha çıkıverdi ortaya, sedyesini iten bir adam bu, iki hemşire ona yardım ediyor, her şey usulüne uygun yapılıyor.

Ameliyathanenin kapıları açılıyor. Tavanda büyük, parlak metal lambalar var. Üç maskeli adam ellerini havaya kaldırmış ona doğru geliyor. Bu bir baskın olmalı. Evlerindeki bahçeler hakkında konuşuyorlar. "Güller," diyor bir tanesi, hemen hemen hepsi de çeşitli gül türlerini biliyorlar. Bu Başhekim, "Bakınız, güller." İkincisi: "Suni gübre kullanmamak lazım!," diyor ve üçüncü adam: "Bir bahçe mi? Asla istemem," diyerek onlara karşı koyuyor. Bu konuşmalar sırasında, sanki olayın faali değil de kurbanı kendileriymiş ve ortaya çıkmış gibi ellerini yukarıda tutuyorlar. Güller hakkında konuşmaya devam eden Başhekim hastayı üçüncü ameliyat masasına (hastabakıcı böyle söylüyordu: Onu ameliyat masasına taşıyalım) nasıl koyduklarını ve hastayla değil de hasta hakkında konuşulacak olan bölgeye nasıl getirildiğini dikkatle izliyor. "Sakin mi?" "Sakin." "Başlayabilir miyiz?"

– "Başlayabiliriz." Hemşire ve hasta bakıcı hastanın kollarıyla bacaklarını bağlarken, hasta yavaşça esmer kadına fısıldıyor: Şimdi sizin adınızı unuttum. "Kora," diye fısıltıyla cevap veriyor kadın. "Evet, doğru ya." Kora fısıldıyor: "Şimdi sol kolunuza iğne yapacağım ve uyuyacaksınız. Renkli rüyalar."

Savaş esiri, insanların kurbanı, ahlaksız, kötü

Boylu poslu, genç ve ateşli bir delikanlı olarak Friedrich Caddesi'ndeki evimizin penceresinden dışarı çıkıp pencereyi arkamdan sonsuza dek kapatış sahnem acaba bu günlerde ilk, ikinci, yoksa üçüncü ya da dördüncü kez mi tekrarlanıyor olacak. Saçlarım dalgalanıyor, açık mavi bir gömlek giymişim, evin etrafını saran dışardaki ince pervazın üzerinde duruyorum; parmaklarımın tutunabileceği az, çok az yer var; sola, ortopedi ameliyathanesinin balkonuna doğru santim santim ilerliyorum, hiçbir Allah'ın kulu beni fark etmiyor; trafiğin çok yoğun olduğu Friedrich Caddesi'nin üzerinde asılı kalmışım, tek düşündüğüm mümkün olmayan kurtulma ihtimalimin ortaya çıkması. Birdenbire bu sahne kararır. Şimdi yüksek sesle adımı tekrarlayıp duran adam benim kurtarıcım olamaz, ama beni gerçekten o durumdan çekip aldı, beni uyandırmayı başarıyor, elbetteki onu duyuyorum, o kadar çok bağırıyor ki, onu duyup duymadığımı anlamak için bağırıp durmasına bir son vermek için göz kapaklarımı, kurşun gibi ağır olsalar bile, açmak zorundayım. Evet, Allahım sabır ver bir kez daha tekrarlıyor, onu duyuyorum. Sonunda kafamı aşağı yukarı hareket ettirmeyi başarıyorum, bu da adam için kafi gelmiş gibi görünüyor. Şimdi onu görüyorum. Az önceki üç doktordan birisi, bu bahçe sahibi olmak istemeyen doktor, uzun boylu ve sarışın, deniz mavisi gözleri var. "Uyandı. Biraz daha bekleyelim mi?" "Bekleyeceğiz," duvardaki pencereden bu tarafa ikinci bir ses konuşuyor. Uyandırma zilini fark ediyorum. Üçüncü kişinin bulunduğu yerde. "Yüzünü tamponla siliniz, lütfen nazik olunuz. Dudaklarını ıslatınız. Islaklık yeterli mi?"

Genç, sarışın bir erkek olarak ben dışarıdaki pervazın üzerinde balkona bir milimetre dahi yaklaşmadım. Ya yeniden uykuya dalmalıyım, ki bu çok hoşuma gidiyor, ya da içimden dışarı çıkmalıyım. Tek kelime konuşmadan beni uyutmamaya kararlı gö-

rünüyorlar, en azından *evet* kelimesini söylemem gerek. "Uyanık mısınız? Lütfen cevap verin!" Sadece ben ve dışardaki pervazda duran genç adam, ancak biz, bir kelimenin vücudun ne kadar derinlerine gömüldüğünü, bir sesin gırtlaktan geçerek, nefesimizle ağzımızı terk etmeden önce hangi engelleri aşması gerektiğini bilebiliriz. Hırıltı ve hafif öksürüklerle bir takım sesler çıkarıyorum, çok şükür ki onlar bunu "Evet" olarak kabul ediyorlar. Evet tabii ki ben uyanığım, ama uyanık olmak istemiyorum, sonunda tekrar uykuya dalmam için beni rahat bırakıyorlar. Zaman geçirmeden pervaza geri dönüyorum, sanki burası dünya üzerindeki sevdiğim tek yer, orada duvara kenetlenmiş, genç, güzel, bir erkek vücudunun içinde, ki durumu tarafsız olarak incelediğimde bu bedenin ölüme mahkûm edildiğini görüyorum, sürgün edilmiş olarak, asılı kalmışım. Bir ses bana, onun hiç şansı yok, diyor. Ben soruyorum: "Kim? Urban mı?" Ses cevap veriyor: "Başka kim olacak ki?" Bu Renate. Bunları bana ne zaman söylemişti? Telefonda benimle konuştuğu zaman olmalı: Onu bulamıyorlar" Ben: "Gelmek ister misin?" diye sormuştum, biraz çekiniyordum, birbirimizi yıllardan beri görmemiştik; ayrıca bu küçük ülkede bir kişinin nasıl kaybolabileceğini merak ediyordum. Geldi. Aramızdaki yabancılık dikkat çekiciydi, epeyce zor bir sohbetti, ama ben Urban'ın Enstitüdeki bir toplantıda sert biçimde eleştirildikten sonra sakin görünerek park yerindeki arabasına gittiğini ve sonra da yok olduğunu öğrenmiştim. Renate: Hiç şansı yoktu, böyle bir şey yapacağını anlamıştım ama hiçbir şey söylemedim," diyordu. Bir kaç dakika içinde her şeyi anlamış, olup bitenleri dışardan gördüğüm için bunun onun son şansı olduğunu fark etmiştim: Kaçmak, bulunamayan birisi olmak tek şansıydı. Renate'ye eski sempatimi yeniden duymaya başladığımı hissediyordum, Urban'a ise öfke benzeri bir duygu: Bunu ona nasıl yapardı...

Çok, çok sonraları Renate bana, geçirdiğim operasyonlardan birisinden sonra, doktor olan kardeşinin kendisine söylediklerini aktardı: Arkadaşının şansı yok." Bu sözler Renate'yi gözyaşlarına boğmuş ve kardeşine bağırmıştı: Eğer bu zehirden kurtulan hastaların oranı yüzde bir ise o zaman ben, yani arkadaşı, bu yüzde birde yer alacaktım. Doktor kardeşi bu sözler üzerine omuz silkmiş: Nasıl düşünürsen düşün," demişti. Kısa bir süre önce on beş yaşındaki bir gencin karnındaki, yayılması durdurulamayan, iltihap yüzünden öldüğünü görmüştü. Sonraları, olanları öğrendikten sonra, bu on beşlik çocuk benim içime yerleşti, sanki ona bir şey borçluydum, belki de onun yerine beni kurtarmışlardı ve ona bir yaşam borçluydum.

"Zaman" kelimesinin bir anlam ifade edeceği zamanı tahmin etmeye çalışıyorum; içinde geçen zamanın insanın toparlandığı ya da harcandığı, içinde zaman kafeslerinin olacağı, zaman kazanımlarının ve zaman kayıplarının, zaman kesitlerinin, zaman noktalarının ve zaman süreçlerinin, zaman ölçümlerinin ve zaman belirlemelerinin, öncesi ve sonrası olacak devrelerin ve sükût zamanlarının, sabahlar ve akşamlardan oluşan günlerin, kendimi önce inzivaya çektiğim sonra yine zamana uygun davranmaya başladığım farksız zamanlar ve geçiş zamanlarının var olduğu; daima doğru ya da yanlış zamanda geleceğim, zamanı bırakıp ele geçirerek en yüce zamanı tespit edebileceğim, doğru zamanı yakalayabileceğim ya da yanlış zamana uzaktan bakabileceğim, içinde kendimi bir eski zaman fosili gibi görebileceğim, yeni zamana inanacağım ya da karşıt olarak zamanımın sonunun geldiğini zannedebileceğim bir zamanın hayali.

Fakat şimdi ne geçmiş zaman ne de eski zamanlar yok, eski güzel günler yok, can sıkıcı şimdiki zaman yok, Yeni Çağ yok, deneme süresi yok ve aktüalite yok. Tüm faniliğim zamansızlığa gömülmüş durumda, zamanım zamana uygunsuz halde geçip gi-

diyor. Ameliyathanedeki hasta yatağında doğrudan bir zaman boşluğunun içine düşüverdi, burası kurşuni bir alaca karanlığa gömülmüş, hayal meyal görülen yüzlerle dolu bir yer, hiç kimse zaman kıstasına dahil değil, ne dönüşümlü olarak su yüzüne çıkan yüzler ne de duyduğu sesler bu durumu düzeltemiyorlar. Artık tam zamanında olmak yok, vakit kaybı yok, zaman kavramından kurtulma var, böylesi bir durum ancak zamanın yolları boyunca, damarlarında kalan son güçle ağır ağır ilerlemeyi başaramamış kişileri şaşırtacaktır. İnce çok ince bir duvar pervazına sıkıca yapışmak, kuvvetli bir gerilim yaşamak anlamına gelir, bir milimetre ilerlemenin bile mümkün olmayışı insanın aşırı derecede güç kaybetmesine yol açar. Güçsüz, kararsız ve sorumluluğum olmaksızın zamanın ağından dışarı yuvarlandım. Gerçi bazıları bunu zamansız olarak adlandırabilir: Evet, uyandım; evet, ağrım var; hayır, ağrılarım dayanılmaz değil – fakat hiçbir şeyi zaman olmadan anlatmak mümkün değil. Anlatmaktan vazgeçtim ve bilmekten, sormaktan, yargılamaktan, iddia etmekten, öğretmekten ve öğrenmekten, sebepler bulmaktan, sonuçlar çıkarmaktan ve keşfetmekten, ölçmekten, karşılaştırmaktan ve davranmaktan, hepsinden... Sevmek ve nefret etmekten de vazgeçtim.

Bedeni öğrenmekten vazgeçmemişti, onun hiçbir katkısı olmadan bu kurşuni geçiş dünyasında durup dinlenmeden, öğreniyor, öğreniyordu; günler ve haftalar boyunca hareket etmeden sırt üstü yatmayı, hortumlarla serum torbasına bağlı olan kolunu hareket ettirmemeyi, biraz rahatlamak için kafasını hafifçe çevirmeyi, damarlarına doldurulan sıvılarla beslenmeyi öğrenmişti. Rahatsız bir durumda hayatta kalmayı öğreniyordu, beyni ise, gerçi bedenin işlerine engel olmuyordu, ama faaliyetine son vermiş, vücuttan gelen sinyallerle uğraşmayı bırakmıştı, bir tek şey dışında: Hatırlamak. Aslında hatırlamanın daha kaba biçimleri de denebilir. Kendi isteğimle bilincimden bilgi talep etmiyor-

dum, ama davetsiz, karmaşık anı parçaları benim bulunduğum bilinçsizlik denizindeki ülkeden geçip durmaktaydı. Örneğin kırmızı telefon ahizesini kaldırdığı sırada holde yanmakta olan ışık ve Renate'nin, kulağına çalınan sözleri: Hannes gitti. Büyük odanın açık penceresinden hole düşen öğle güneşi. Düşündüğüm şeyi hâlâ hatırlıyorum: Yine tüm konuşmalarımızı dinlediler. Sonra da: Her şeyi biliyorlar. Ve sonunda: Onu aramam gerekmez miydi? – Sen kararlı bir şekilde şöyle demiştin: Hayır.

Her geçen dakika içimde bitmek bilmeyen bir savaş oluyor, bedenim laboratuvarda yana yakıla aradıkları, patologların *kötü huylu* olarak adlandıracakları, hatta adlandırdıkları, ama bana söylemedikleri, tüm saldırganlara karşı savunma mekanizmalarını harekete geçiriyor, bu darmadağınık zamanlardan birisinde Başhekim ona şöyle dedi: Artık ne olduklarını bildiğimize inanıyoruz. Böylece laboratuvardaki iki kızın – birisi iri, sarışın, diğeri minyon ve esmer – ikide birde kulak memesine ya da parmak ucuna iğne batırıp aldıkları kan örnekleri ve koğuşta görevli doktorun – ağzıyla çenesini çevreleyen siyah sakallı adam – hastanın kollarındaki damarlardan dikkatle ve serzenişle çektiği ve *daha fazlasına ihtiyacımız var* diyerek küçük şişelere doldurduğu kan örnekleri bir anlam kazanıyordu. Keşke, doktorlar hiyerarşisindeki yerini yavaş yavaş anlamaya başladığı ve ona karşı itimatsızlık gibi bir duygu hissettiği, fakat bunu kimseye söylemediği, bahçe sahibi olmayı istemeyen, soluk tenli, uzun boylu Doçent'in ağzından şu cümle çıkmasaydı: "Önemli olan ilaçları doğru zamanda buraya getirtebilmek!"

Bu, onun zar zor dayandığı, yasak dönemin ve kaybolan zaman sürecinin çöküşüydü. "Doğru zamanda" ne demekti ve ilaç nereden temin edilmek zorundaydı. Koğuş doktoru anlatmaya meraklı bir halde, onları kuşatmak zorunda olduklarını söylüyordu, bu virüsler kuşatılmalıydı! Ve gittikçe daha yakın mesa-

felerde yatağının yanına dikildiğini hissettiği Başhekim, durmadan doğru ilacı bulmuş olduklarından emin olduğunu söylüyordu. Her şeyi düzene sokmuşlardı.

Onların benimle aynı dünyada yaşamadıklarını anlıyordum. Yattığımı görüyorlar, ama gerçekte nerede olduğumu hiç bilmiyorlardı, tahmin bile edemiyorlardı. Aramızdaki adı olmayan nehrin karşı kıyısında durduklarını ve seslerinin zar zor bu tarafa ulaştığını bilmiyorlardı, hiç şüphesiz benim sesim de onlara ulaşmıyordu. Bütün maskelerin düştüğü, bütün ikiyüzlülüklerin yok olduğu ve adı acı olan çıplak gerçekten başka hiçbir şeyin kalmadığı anda mutluluk dolu bir soluk aldığımı bilmiyorlardı: Ama gerçek buydu. Kafamdan kaçamak düşüncelerin geçtiğini, belki de olup biteni öğrenmem gerektiği için bu kıyıya sürüklendiğimi anlamıyorlardı. Ya da öğrenmek istediğim için. Aslında istemek ve gerekmek aynı köke sahip kelimeler. Artık kökler çevresinde hareket ediyorum. Şimdi gördüklerim geçerli. Ve kısa bir süre sonra bunları unutmuş olacağım.

"İnsan narkoz aldığı zaman konuşuyor mu?" diye yatağının kenarında oturmakta olan Kora'ya soruyor. Kora hastanın ne kastettiğini anlıyor: "Acaba bir şeyler açığa verdi mi?" "Hayır," diyor Kora, kişinin rüya görüp görmediğini bile kesin olarak söyleyemezlermiş. Narkozun dozajını tam sınırda kalmanızı sağlayacak şekilde ayarlıyoruz, ne fazla uyuşuyorsunuz, ne de uyanık kalıyorsunuz. "Biliyorum," diyorum, "Uçuyor gibi oluyor insan." Kora geceki uçuşumuzu hatırlamıyor, ne Berlin'e ne de Friedrich Caddesi'ne hiç gitmediğini iddia ediyor, oysa tipik bir şehir gezginiydi. Sonra kayboluyor, belki de ona alçak sesle şu soruyu sorabilirdim: "İnsanın sahip olduğu şans sence nedir?" tam o sırada bu soru bir parolaymış gibi, karanlığın içinden bir yüz çıkageliyor, genç, çekici, alev saçan bir yüz, ama ben bu yüzü tanıyorum, bu Kora ile Friedrich Caddesi'nde sü-

züldüğümüz gece, nehrin yanında, adamla beraber olan, sonra da Weidendammer Köprüsü'ne doğru yürüyen kadın, bu halam Lisbeth'in gençliğindeki yüzü; elli yıl önce, henüz ben çocukken gördüğüm yüz bu. O ölmemiş miydi? Peki neden yanımızdaki eve doğru gidiyor, orası bombalanmamış mıydı? Sanki bombanın ardında bıraktığı delik kendiliğinden kapanmış gibi. Halamı takip ediyorum, önümden merdivenleri bir bir çıkıyor, bu merdivenler neden zarar görmemiş, bakımlı ve kırmızı bir halıyla döşenmiş; tahta merdiven korkulukları, güneş ışıkları hole vurdukça parıldıyor, pencerelerin hepsi de güzel, renkli, modern camlara sahipler. Demek ki henüz savaş olmadı. Halam olan genç kadını takip ediyorum, üçüncü kattan sonra üç basamak daha çıkıyor, değişik bir doktor levhasının önünde duruyor ve zile basıyor: Dr. Med. Alfons Leitner. Beyaz önlüklü bir adam kapıyı açıyor, birbirlerini nasıl selamladıklarını ve doktorun genç hanımı nasıl saygıyla muayenehanesine götürdüğünü izliyorum. Bu doktorun, randevu saati veren bir yardımcısı yok. Kadını içeri davet ediyor ve ziyaret sebebini soruyor, daha sonra çeşitli rahatsızlıkları hakkında bilgi vermesini rica ediyor, halam kendi doktoru Dr. Levy'nin tatile çıkmış olduğunu söylüyor. Dr. Leitner caddede halamı bir kaç kez gidip gelirken gördüğünü söylüyor. Cumbalı penceresinden sokağı seyredecek kadar çok vakti olmalı. Doktor en can alıcı gerçeği görmüş: Onun mutsuz bir kadın olduğunu. Doktor ona Yahudi bir doktora gitmenin tehlikelerini bilip bilmediğini soruyor, halam da bu zamana kadar gittiği doktorun Yahudi olduğunu, ama o şimdi tatilde olduğu için kendisine geldiğini söylüyor. Ve genç Doktor Leitner, bana genç görünüyor, kibarca gülümseyerek Doktor Levy'nin tatilde olmadığını onun bir daha asla geri gelmeyeceğini söylüyor. Lisbeth, otuzlu yaşlarının başlarında, şöyle bir cevapla yetiniyor: "Öyle mi? O zaman siz beni tedavi edebilirsi-

niz, değil mi Doktor Bey?" Ve Doktor Leitner saygıyla dolu: "Eğer siz isterseniz, saygıdeğer hanımefendi?" "Evet," diyor Lisbeth. Evet, bunu istiyor.

Fakat gözlerinin önünde sağlam bir kaynaktan geldiği belli olan bu sahneyi gören ben, son derece tehlikeli ve sıradışı bu âşık çift karşısında, iyi, kötü karışımı nedenlerden dolayı soğuk terler dökmeye başlıyorum. Korku terleri bunlar, çünkü Arileri tedavi etme izni olmayan Doktor Leitner ile aynı blokta oturan bir kadın komşusu, doktoru, bir Yahudi'nin boğazına *Alman kadınla fuhuş yaptım* yazısı asılarak sokaklarda sürüklendiği haberini vermek için gözetliyor. Komşusu doktorun bu olayı bilip bilmediğini merak ediyor, her zaman kibar olan Doktor Leitner ise kadına tahmin edebildiğini söylüyor. "Evet, ama" diyorum doktora, "onlarca yıl sonra, ve o artık hayatta değil." Fakat Lisbeth, halam Lisbeth, tüm uyarılara rağmen rüzgâra karşı koşmuştu. Biliyor musunuz o kadar şanslıydı ki. Doktorun o neredeyse mahçup gülüşü... Üstüne üstlük komşulardan hiç birisi halamı ihbar etmemişti. Ben ise, tere bulanmışım – yine gece mi oldu? Uyumuş muyum? Şimdi uyuyor muyum? – Hayal görüyorum: Lisbeth zemin katta. Doktor Leitner de aynı apartmanın üçüncü katında. Merdivendeki bu gidiş gelişler, doktora yemek getiriyor olmalı, duyduğum kadarıyla pasta da var. Tüylerim ürperiyor.

İşte Başhekim'in sıklaşan ziyaretlerinden birisi daha, yine geliyor, hastaya tehlikeyi atlattığını, ateşinin artık asla o denli yükselmeyeceğini söylüyor, hasta kadın söylenenler karşısında başını sallıyor, doktoru onaylıyor ve kendisini kötü hissetmediğini söylüyor. Başhekim memnun olmuş gibi görünmüyor, ama başını olumlu bir biçimde sallayıp gidiyor. Hem sabahın erken saatlerinde bir kez gelen Elvira'nın ziyaretlerini, zamanı olmayan yaşamındaki duraklar olarak kullanabilir, fakat şimdi kendi ekseni etrafında dönüp, etraftaki nesneleri dikkatle gözden geçi-

ren Elvira'yı kaç kez görmüş olduğunu hatırlamıyor. Galiba ilk gelişinde ya da daha sonra – dün veya bugün – yurtta bir odayı paylaştığı ve güzel bir akşam yemeği yedikten sonra akşamı, beraberce televizyonun önünde, geçirdiği nişanlısından söz etmişti. Sonra da birdenbire hasta kadının elini tutmuş: Hadi hoşçakal, her şey gönlünce olsun, demişti, şaşırtıcı biçimde bunu her gelişinde yapıyordu.

Daha sonra, yılın en uzun gününe yaklaşıyor olsak bile, hava aydınlanacak, her seferinde bunu söylüyorsun. Görünen o ki, Başhekimle tekrar görüştükten sonra, ki bunu kazara öğrendim, sadece hava durumu – birçok fırtına yolda! – ve çiftçilerin kötü hava koşulları yüzünden uğradıkları zararlar hakkında konuşabiliyorsun, ikinizin de durumumu anlatmak için hep aynı kelimeleri kullanıyor olmanız mucize değil demek ki, harmoni düşkünü olan ben maalesef bu eşsesliliği hiç de hoş bulmuyorum. Sen de pencerenin yanına dikilip, dışarı bakıyorsun, manzarayı güzel buluyorsun, oysa ben henüz pencereye kadar gidip orada durmayı ve dışarıdaki manzaranın tadını çıkarmayı düşünemiyorum bile.

Elvira'yı bir daha gördüğümde yine hayallere dalmış olacak mıyım bilmiyorum; hayal dünyamdaki diğer rüyalara karışan, evimizi durmadan kendisine mekân olarak seçen, senin *anlatılamaz* olarak tasvir ettiğin o koyu yeşil bereyi takan Bayan Baluşek'in beni bu domuz çöplüğünü görmem için zorla çağırdığı rüyalar; giriş kapımızın önündeki büyük, pis kokan, çamurlu su birikintisini kastettiğini biliyorum, yazık ki bu pisliği temizlemek zorunda olan kişi Bayan Baluşek, bu işi yaptığı için onu gerçekten hiç kıskanmadım; kullandığı temizlik maddesi su birikintisinden kötü kokuyor ve bu pisliği yapanların sadece üçüncü kattaki asosyaller olabileceğine açıkçası pek inanmıyorum, bu yüzden *Adria*'dan gelen alkoliklerin, hasara uğramış kapımız yüzünden kapanmayan apartman girişini pisuar olarak kullanıyor

olabilecekleri ihtimalini de düşünmesini sağladım. Ona yaptığım komplimanlar ve verdiğim küçük ikramiyeler aracılığıyla planlı bir şekilde kazandığım iyi niyetini kaybetmek istemiyorum. Cerberus'u, cehennem bekçisi köpeği, anımsıyorum ve bizi görmek isteyen ziyaretçileri merdivenlerde geri yollayacağı zaman onu lafa tutmuyorum: Evde olmadığımızı söylüyor! Ayrıca yaptığımız bu utanmazlığın ona da faydası dokunduğunu düşünüyordum, belki de Bayan Baluşek'in geri çevirdiği o tanımadığımız kişiler arasında gece gündüz demeden kapımızı çalıp, bana kalın el yazması eserler vermek isteyecek ya da çözümü olmayan problemler getirip beni ümitsizliğe sürükleyecek insanlar vardı. Bir gece, kapımın zilini çalıp sırf kız kardeşinin daha önceden bana getirdiği, kaçık bir dörtlükten oluşan mektubuna, devlet karşıtı hareketlere haber vermek yerine ölçülü cevap verdiğim için bana kızmaya gelen, kabaca, çelimsiz, genç adamı uzunca bir süre dinlemek zorunda kalmış ve bu genç çifte koridorda rica üstüne rica etmekten kaçamamıştım. Önce adama arkadaşça ve anlayışlı bir biçimde cevap vermiştim, ama o çirkin, tutuk ve hafif şeytani bir tavırla etrafına bakmaya, dikkafalı davranmaya başlamıştı, bu sırada da küçük kız kardeşini tuhaf biçime kendisine doğru kaldırmıştı. Sonunda pek de dostça olmayan, sert ve agresif bir tutumla ona ne yapmamı istediğini sordum: Önce kendimi var olmayan bir hareketin namlusuna yerleştirmeli, sonrada bu yüzden hapse girecek insanları tahliye ettirmeye mi çalışmalıydım – belki o ve kız kardeşi de hapsi boylamaktan hoşlanırlardı? Aşağılayıcı sözlerle beni korkaklıkla suçlayan adam bu sözleri duyunca birdenbire korkmuş ve benden özür dilemişti, ama ben öfkelenmeye devam eder gibi yapmış ve onu inatçı kardeşiyle beraber kapının önüne koymak için elime geçen fırsatı sonuna kadar kullanmıştım – bir kereye mahsus yaşanan bu olay bugüne kadar içinden çıkamadığım bu koğuşa kadar be-

ni takip etmiş. Burası iyice soğuk olmaya başladı, her dakika daha çok titremeye başlıyor, sonra sarsılmaya, yatağını şakırdatmaya ve dişlerini birbirine vurmaya başlıyor, ardı arkası kesilmeden bastığı zile istinaden sonunda kapıda beliren Hemşire Evelyn onu görünce çığlık atıyor: "Ah Aman Tanrım! Titreme nöbeti!" ve tekrar kayboluyor, kısa bir süre sonra Hemşire Kristin koşarak geliyor, yanındaki boş yatağın çarşafını çekiyor ve üzerime fırlatıp bedenime sarıyor, omuzlarımdan bastırıyor, fakat ben bağırıyor, sallanıyor ve soğuktan kendimi oraya buraya savuruyorum, burada yaşadığım en kötü şey bu, benimle sarsılan yaralarım da şiddetle acımaya başlıyor, kendime hakim olamıyorum, bu bana pahalıya mal olacak, bedenime hakim olamıyorum.

Normal halindeyken böyle hareket etmeyi asla başaramazdı, böyle kayar gibi, taşkın, arsız, deli gibi, doğru dürüst konuşamıyordu bile, konuşma organları da sarsılmaktan ve sallanmaktan çökmüştü, bu titreme onu durdurmaya çalışan Hemşire Kristin'e de geçti, o da hastayla beraber sallanıyordu, fakat görüntü hiç de komik değildi, Evelyn tarafından çağrılan koğuş doktoru da ne kadar zamandır bu halde olduklarını sorarken son derece ciddiydi, Hemşire Kristin sadece son on dakikadır hastanın yanında olduğunu söyledi, hastanın da zaman bilinci yoktu, zaman ölçüleriyle hiç ilgilenmiyordu, Hemşire Evelyn kendisinden beklenmeyecek bir hızla oksijen tüpünü odaya getirdi, doktor oksijen maskesini sarsılan hastanın yüzüne geçirdi ve ona nefes almasını emretti, nefes alışlarını uygun bir ritme soktu, böylece sarsıntı yavaş yavaş azalmaya, titremeye yavaşlamaya başladı, Hemşire Kristin artık hastayı bırakabilirdi, hastanın ağzına bir termometre yerleştirdi, termometrenin gösterdiği rakam inanılmazdı, Doktor Knabe termometreyi okuyunca yorumu şu oldu: "Ne güzel bir hediye."

Ama o artık bütün sorumluluklarını bir kenara itmiş ya da so-

rumlulukları ondan alınmıştı, aynı şey. Eğer Başhekim hâlâ hasta kadının yanına gelip, geçirdiği nöbet yüzünden kararsız ama dikkatlice onu – hem de yeşil OP (Ameliyat) maskesini çıkarmadan – başka önlemler almak için hazırlamayı düşünüyorsa aklını kaçırmış olmalıydı. Bir kez daha bilgisayarlı tomografi çektirmek zorunda mı kalacaktı? Doktorun yeni bir apse oluşup oluşmadığını, oluştuysa nerede olduğunu öğrenmesi ve bu gelişmeler hakkında çok güvenilir bilgilere sahip olması gerekmekteydi. Neden bu kadar korkaksınız! Haydi bakalım.

Feci bir taşkınlık duygusu bedenimi sarıyor. Kısa bir süreliğine aklıma şöyle bir düşünce geliyor: Gittiğimiz yerde hayatıma kasteden birisi var. Bir anda, aklıma gelen bu düşünceyi unutuyorum, son zamanlardaki tüm abartılı düşüncelerimi unuttuğum gibi. Artık iş baskısı altında değilim, diye düşünüyorum. İçimde sırıtan birisi var. Asla bu tip düşünce akışlarımı Başhekim'e delil olarak sunamam, burada bir polisiye romanda değiliz. Bu tip cümleleri bir kereliğine de olsa sana bile söyleyemezdim, aslında en son sana söylemem gerekir. Şimdi sana hava durumunu anlatan cümleler, güneş ve yağmurla ilgili cümleler söyleyebilirim, çünkü güzel ve benzersiz bulut kümelerini yattığım yerden görebiliyorum, yağmuru doğruca tarlalara ve denizlere bırakışlarını da görebiliyorum, sen denizleri yarıp gidiyorsun, denizin yarısını diğer yarısından ayıran bir barajdasın; denizin sağ yarısı kısa süreli yağmur altındayken, sol yarısı güneş ışıklarıyla parıldar, ortaya çıkan manzara ise görülmeye değerdir, dediğinde sana hemen inanıveriyorum. "Renkler" diyorsun. Evet, istesem o renkleri hayal edebilirdim.

Titreme yeniden başladı, içimde yine savaş ve işkence sahneleri boy göstermekte. İtiraf etmeliyim ki, bu titreme nöbeti bittiği zaman yeterince teşekkür etmemiş, o anın tadını tam anlamıyla çıkaramamıştım. Gerçi zaman kavramına sahip olmadı-

ğım için bitişin ne olduğunu tasavvur edemiyorum ama bir sonraki sefer, tabi eğer bu titremeler bir kez daha kesilecek olursa ve bir sonraki sefer yaşanırsa, teşekkür ederek sessizliğe teslim olacağım. Başhekim'e bu hayallerimden bahsedemeyeceğim açık. Herhangi bir şey bütünüyle net ise, o şeyle ilgili önemli ayrıntılar hiç konuşulmıyor. Umarım sen de bunu sonunda fark edesin, diyorum kendi kendime, umarım bu kesin görüşten neticeler çıkarırsın ve umarım yine çıkaracağın en son neticenin ne olması gerektiğini, daha da önemlisi, ne anlama geldiğini unutmazsın. Çünkü aslında yaptığın şey neticeyi adlandırmak değil, tespit etmek, isim bulmak, kelimelerden sakınmak: Hepsi yanlış. Demir çınlamaları ve kurban sızlanmaları arasında kendime: En azından ben bu kelimelerin yanlış olduklarını bilip itiraf etmek zorundayım, diyorum, belki kelime özlemiyle dolu üslubum için bir kez daha kelimelere ihtiyacım olacağı aklıma geliyor.

Yeniden su yüzüne çıkan, beyazlar giymiş Başhekim, bu kez yanımda olacağını söylüyor, eğer bu sözlerin beni teselli edeceğini düşünüyorsa haklı. Ayrıca bu kez hiçbir şey içmem de gerekmeyecekmiş, güvence veriyor, bu kez sıvıyla dolu iğneye bile gerek olmayacak. Ben, "Evet" anlamında başımı sallıyorum. Karın bölgemde henüz kontrol altına alamadıkları hastalık için özür dilemesi gerekmiyor; keşke acil durum bilgisi olan Başhekim'e, beni felç etmek isteyen bedenimin yaptığı hileleri anlatabilseydim. Son sefer olanları bilmesem ve bilmek istemesem de hangi mecburiyetler yüzünden beni çıkarmaları gerekeceğini seziyorum. Yükümü hafifleten düşüncelere izin veriyorum: En son bile olsa biraz fazlaya kaçıyor. İyi gidiyor, her şeye rağmen zamanın ördüğü ağdan dışarı atılmış olmak iyi gidiyor, çünkü hiç kimseye bir şey borçlu olmamak gibi, bir olasılık bu dünyada yok. Zaman baskısı diğer insanların üzerlerine çökmüş gibi görünüyor, Hemşire Margo zamanın baskısı altında gibi, yine

terden sırılsıklam olmuş gömleğimi çabucak değiştiriyor, "bu doğru olamaz," diyor, "vücudunuzda hiç sıvı kalmamış olsa gerek," çabuk çabuk, ama beceriyle yatağımı koridorlar ve tekerlekli sandalyelerin arasından geçiriyor, yolu biliyor, aşağıdaki dünyada yine amaçsızca şaşkın şaşkın dolaşan, tehlikeli, turuncu, parlak bilgisayar canavarlarından korkmuyor, sert bir ses tonuyla şöyle söylüyor: "Terbiyenizi takının bakalım!" canavarlar öylece kalakalıyorlar.

Hasta kâğıdımı da unutmadı, yatağımın ayak ucunda duruyor, Hemşire Margo akıllı, beni masaya taşımaları için de yardımcı oluyor, sonra kollarımı başımın üzerine doğru kaldırıp, masayla beraber beni tomografinin dar borusuna doğru itiyorlar. Başhekim orada, söz onda, bir kez daha ne yapacaklarını bana anlatıyor, yanında başka bir doktor daha var, yanındaki doktorun beyazlaşmış fakat güzel kesilmiş saçları dikkat çekiyor, kurşundan, koruyucu bir önlük giymiş, benimle tanıştırılacak, bir partideymişiz gibi elini bana uzatıyor, o da Başhekim, ama Radyoloji Bölümü'nün Başhekimi, yanımda kalacak kişi o.

İşte bu iyi haber. Sadece hiç kımıldamadan, akıllı akıllı, yan taraftaki camekanlı kısımdan verilen emirleri yerine getireceğim, nefes almamı ve nefesimi içimde tutmamı emredecek olan ses yine aynı kadın sesi gibi geldi bana. Bu borudan vücuduma yapılacak radyoaktif yükleme, alışılagelmiş röntgen makinalarından çok daha az, düşük dozda bir ışın söz konusu, yoksa doktorun odada kalması söz konusu bile olamazdı, ne kadar kurşunla korunursa korunsun. Borunun diğer ucunda duracak bir yer arayan ellerimi kavrayıp kısa bir süre tutması, sonra ellerimi üzerine koyabileceğim deri bir yastık getirmesi. "Daha iyi mi?" Çok, çok daha iyi. Artık omuz eklemlerim yerlerinden oynamıyor, şimdi neredeyse zevkle nefes alabilir ve nefesimi tutabilirim

Gerçekten bunu iyi yaptığıma inanıyorum, öğrenilmiş öğre-

nilmiştir, anlatmak istediğim şu: Ben gençken, ne de olsa o da bir kez genç olmak zorundaydı, gençken bedenini kontrol etmek için önce kısa, sonra gittikçe uzayan aralıklarla ışınlara maruz bıraktılar. Bu kontrollerin yapıldığı evi gözlerimin önünde canlandırabiliyorum: Eski, oturmaktan harap olmuş bir binaydı, dış sıvası çatlamıştı ve içeride, taş merdivenleri çevreleyen kirli sarı renkte duvarlar, yerlerde ise aşınmış muşambalar vardı. Tahta duvardaki sürgülü pencere bekleme odasını diğer odalardan ayırmaktaydı, çağrıldığınız zaman bu duvarın arkasında fişinizi arardınız. Karton duvarlarla birbirlerinden ayrılan dev odalar, küçük bekleme odası, soyunma odası, sonra içinde makinelerin bulunduğu oda, çok eski makinelerdi bunlar, soğuk yüzeyine göğsünüzü bastırmanız, nefes almanız, nefesinizi tutmanız ve tekrar nefes vermeniz gerekirdi. Halsiz bir durumda tekrar sokağa çıktığında ise biraz korku, bugün olsa korku kırıntısı diyebilirdi ve tuhaf bir rahatlama duyardı.

Yine böyle bir kontrol muayenesinden sonra Renate ile karşılaşmamış mıydı? Renate şaşkın görünüyordu, şimdi hatırlıyorum, alışılmış bir biçimde nasıl olduğumu sormuştu, aslında bu onu pek de ilgilendirmiyordu; çirkin, uzun, zarar görmüş kaldırım taşlarıyla örülü cadde boyunca üniversiteye doğru yürümüştük. Onu dikkatlice sorguya çekmeye başlamıştım, ta ki o kararsız kalıp, az kalsın özür dilemek zorunda kalacaktım, ağzındaki baklayı çıkarıncaya kadar: Artık Urban ile *gerçekten* beraberdiler. Gülümsemek zorunda kalmıştım, bu uzun süredir grup içinde konuşulan bir konuydu, ama Renate neden mutsuz görünüyordu? Şaşkınlıkla: "Mutsuz mu?" diye sordu, sadece mutsuz değil aynı zamanda suçunun bilincindeki birisi gibi görünüyordu. Sade bir kızdı, ama buna rağmen çekiciydi, o ise kendisinde çekici bir şeyler olduğuna inanmıyordu ve işin tersliğine bakın ki Urban gibi istediği her kızı elde edebilecek birinin kendisine,

o tuhaf tarzıyla, eskisinden daha katı, onu bizlerden daha sık eleştirerek, yavaşça sokulmasını anlayamıyordu. Bu eleştriler Renateyi güvensizleştirmiş, güvensizlikten neredeyse kaybolacak hale getirmişti. Urban ise, bir keresinde kızcağız bu eleştriler yüzünden neredeyse ağlayarak grup toplantısını terk ettiğinde ve ben Urban'ı konuşmaya çağırdığımda başını saygıyla yere eğmiş ve sadece sormuştu: "Nasıl yani" Renate'ye centilmence davranmıyor muydu? Renate'nin Urban'ın kendisine haksızlık yaptığını düşündüğünü mü iddia ediyordum? Ya da, insanlar özel ve politik olanı birbirinden ayırabilirlerdi, değil mi? Ben böyle düşünmüyordum. Rahatsız olduğum şeyi anlatacak kelime bulamadım. Herhalde Urban Renate'nin kendisine özel bir sohbet esnasında anlattığı şeyleri başkalarına iletecek kadar önemli bulmuştu: Renate her ne kadar Oder-Neisse-Sınırı'nı tasvip etse de hâlâ anavatanı Silezya'ya bağlıydı. Düşüncelerinin arkasında bu duygular yatıyordu, Urban bunun talihsizlik olmadığını söylüyor ve Renate'nin kendisi üzerinde çalışmasını söylemenin ona kötülük etmek anlamına gelmediğini anlatmaya çalışıyordu. Renate bu takdiri kabul edip etmediği sorulduğunda hiçbir şey söylememiş, başıyla onaylamış ve bembeyaz kesilmişti. Toplantıyı ilk olarak Renate terk etmişti. Sanırım Urban'a: "Şimdi Renate ile ilgilenmek zorundasın," dediğimi hatırlıyorum. Sevinçle: "Pekâlâ!," diye cevap vermişti. Haysiyet meselesi!

Lütfen dikkat, ritminiz doğru değil! Bunu hasta kendiliğinden fark etti. Nefes vermedi. "Önemli değil," diyor kurşun önlüklü doktor ve yine ellerine dokunuyor, bir kaç dakika sonra ara vereceğiz, epeyce yol kat ettik. Ara mı var? Bu gerçek olamaz. Yine yanlış nefes alıp veriyor, bir daha hatalı nefes alıyor, camın öteki tarafındaki kadın sesi sabırsızlanıyor. "Bir kez daha!" diyor. Şimdi! İşte oluyor, aradan sonra devam ederiz," hastayı borunun içinden biraz dışarı çıkarıyorlar, kollarını oynatabiliyor,

daha ne kadar süreceğini ona söylediler – bir kez daha bu vaziyette hem de uzun süre duracağım, bunu hayal etmesi bile çok zor, düşünürsen tahammül edilir gibi değil, büyük annem böyle konuşurdu ve benden çok daha fazla dayanıklıydı.

Fakat dayanmak zorundaydım, aslında Urban'ın gençliğinden bahsetmek istiyordum, onu ucuz, lanet bir öfkeye maruz bırakmamak için maalesef bunu göz ardı etmemek gerekiyordu: İşte alçak herif, seni yakaladık! Onu yakalamadık – bu cümlenin iki zıt anlamı var. Ona asla sahip olamadık, o her zaman bizim önyargılarımızdan kaçtı, ama Renate'yi gerçekten kıskacına almış olmalıydı ve onu asla bırakmadı, Renate ne istediğini bile doğru dürüst bilmiyordu, hatta ondan ya da onunla bir şey istiyor mu onu bile bilmiyordu, fakat bir kez evet demişti. Ben de bilmiyordum, Brühl'ün yanında duruyorduk, vitrinlerde ilk kürkler sergileniyordu, biz de vitrinlerin önünde durmuş içeri bakıyorduk, "Peki ama," dedi bana, "insanoğlu bu pahalı kürk mantolar gibi ayı da vitrine koyabilir miydi?" Yardım etmek istercesine ona, "sen de onu seviyorsun," dedim. Renate, "Gerçekten bilmiyorum," dedi, acı çekiyor gibi görünüyordu. Urban'ın bu gösterişsiz, hassas, dürüst ve kimseye kötülük yapamayacak karakterdeki kızı seçmiş olduğu gerçeğini göz önünde bulundurmak gerekiyordu.

Kurşun önlüklü doktor: "Evet," dedi – "şimdi, doktor hastanın yanında dururken, onun genç olmadığını, beyazlaşmış saçlarının kafasına oturmuş küçük bir takke gibi kesilmiş olduğunu ve bu saç modelinin onu genç gösterdiğini görebiliyordu; doktor bronzlaşmıştı, dışarda mevsim yaz olmalıydı, bir yelkenliyle denizlerde olduğunu hayal etmek çok kolaydı, iki derin, tatlı kıvrım burun deliklerinden ağzının köşelerine doğru yayıldı "Evet," dedi doktor. "Bu günlük bu kadar." Hastanın yatağına geçmesi için yardımcı oldu, onunla tekrar vedalaştı, hastayı se-

lamladı, parti bitmişti. Sonra ekledi: "Şu anda pek iyi değilsiniz, ama böyle kalmayacaksınız. Bu hastalığı iyileştirecek bir ilaç var ve biz onu bulacağız."

Bunlar onun duymak istediği, tahammül edebileceği sözler değildi, nasıl olur da bilmezdi. İyi değilsiniz, böyle kalmayacak, tüm bunlar ne demekti? Hemşire Margo: "Gün uzadıkça daha da çok konuşurlar," demişti, ama onun karın bölgesinde bir rahatsızlık yoktu tabii hem bu hastalık çok yavaş iyileşiyordu, küçük radyonun da faydası olmuyordu, eski müziklerin yayın zamanı henüz gelmemişti, öğleden sonra, hastaların ateşi çıktığında, tüm radyoları haber kanalına çeviriyorlardı, hasta kadın bu haberlerden vebadan korkar gibi korkuyor ve spiker çoğunlukla yeteri kadar korku verici o cümlelerinden bir kaçını bile söylemeden radyoyu kapatıyordu. Böylece feribotların nerede battığını ya da su baskını felaketlerinde ölenlerin sayısını öğrenen ilk kişi olmuyordu. Bir de Viyana'daki atom füzeleriyle ilgili görüşmeleri düşünmesini sağlamaya çalışıyorlardı, fakat o bunu yapamazdı, deliliklerle dolu görüşmelerin yapıldığı, bir takım *Zirvelerin* toplandığı şehirlerin hepsi ona göre bu dünya üzerindeki en soyut yerlerdi, öyle soyuttular ki içlerinden faytonla geçmek bile mümkün değildi. Ateşinin ne kadar yüksek olduğunu da bilmek istemiyordu, Hemşire Margo onu *şiddetle yere serecek* iğnesi ile geldiğinde, soru sormuyor, karşı koymuyordu; her ikisi de bu iğneye tahammül edemeyeceğini biliyorlardı. Daha zayıf olamazdı, damarlarına aralıksız damlayan bu *besin sıvısı* etkisini göstermek zorundaydı, kendisini tekrar *inşa etmek* için doktora söz vermemişti. Hücrelerindeki yeniden yapılanma işleminin yolunda olması ve onun bunu hiç fark etmemesi olanaksızdı.

İnşa edin, inşa edin – esmer kadına bu şarkıyı bilip bilmediğini sordum, kendimi bulduğum hangi gerçekliğin içinde içimdeki sahnede mi yoksa dışardaki dünyada mı bilmiyorum, bu es-

mer kadın yine yatağımın yanında oturuyordu. Tüm doktorlar gibi o mutsuz yüzünü saklamaya çalışıyordu, bu Başhekim ya da uzun, solgun Doçent gibi, ki bu adam tüm doktorlarımın arasındaki en ulaşılmaz ve soğuk insandı, onun da yetkin olamadığı bir sanattı. Hayır, Kora bu binalarla ilgili şarkıyı bilmiyordu, şarkıyla ilgilenmiyordu da, alnıma dokundu, nabız atışlarımı kontrol etti ve şöyle dedi: "Tamam şimdi!" ama ben henüz ertesi gün beni tekrar uyutacağını bilmiyordum, bu onu korkutuyordu, oysa bana söylemek zorundaydı, ama Başhekim'e bildiğimi belli etmemem gerekiyordu, bana bilgi vermek doktorun göreviydi fakat o bu görevi geciktirmiş gibi görünüyordu. Kora'ya doktorlardaki bu Başhekim, doçent ya da uzman sınıflandırmalarının gerçekten var olmasının zorunlu olup olmadığını, aslında olmasına izin verilip verilmediğini soruyorum, o biraz dağılmış bir biçimde gülüyor. Ama ben kafamı meşgul eden problemi onunla paylaşmaktan çekinmiyorum: "Acaba istemeyerek yaşadığım bu şeylerin hepsi bana verilen bir ceza olarak düşünülemez mi? Bu sözlerim onu sinirlendiriyor." "Neden ceza olsun ki?" diye hiddetle bağırıyor. "Ne kast ediyorsunuz?" diye yüksek sesle bağırıyor, sesi içimdeki sahnede yankılanıyor. Evet, gerçekten de düşündüğüm şey nedir?

Peki Başhekim ona tekrar ameliyat olacağını bildirirken, tuhaf bir şekilde doğru kelimeleri seçmekle uğraşırken ne düşünüyordu? Bilgisayar tomografisi oldukça açıktı ve doktor yaranın nerede olduğunu gayet iyi biliyordu, yaranın başlangıç noktasına nasıl yaklaşacağını da biliyordu, bilgisayardan çıkan resmi operasyon sırasında görebileceği bir yere yapıştırabilir ve bu resme göre hareket edebilirdi, ama bu son derece lüks bir hareket olurdu; bu tip sözler aklına geliyordu. Evet, evet, her seferinde evet diyordu. Bu doktora acı verse de gerçek dugularını yüzüne yansıtıyordu, sadece ayrılırken kısa bir süreliğine eliyle

hastanın elini tutması ve yumuşakça bastırması bile kadını göz yaşlarına boğabilirdi. Ya da Hemşire Margo'un şu sözleri: "Her şey baştan başlıyor" sonunda durumu anlatan bir söz aklıma geldi: "Zehirlenme," diye düşündüm. Ben zehirlendim. İhtiyacım olan şey zehrin dışarı akıtılmasıydı, arınmam, zehri dışkımla atmam gerekliydi. Bir keşif bu. Böylesine geç bulunduğu için de şaşkınlık yaratıyor. Ve onun böylesine gergin oluşu, zehirlenme gerçeğinden bile daha çok gerginlik yaratıyor. Enfeksiyon erken oluşmuş olmalı, on yıllık dönemi kapsayan kuluçka evresi sona erdi, şimdi ağır bir hastalık olarak meydana çıkıyor. Geriye kalan tek şey hastalığa bir isim vermek. Adlandırmak, sürgüne göndermek. Bunu nerede duymuştum?

İğneden sonra inen gece ıssız, fenalığı yine artıyor, her on dakikada bir birisi gelip ona bakıyor. Bir süre sonra uyuyor. Bilincini tamamen kaybettiği, gece içinde, zorla da olsa ona mutlaka söylenecek, bu cümleleri bildiren bir tip var. Geride bıraktığı her şeyi biliyor: Elvira'yı, çöp kutusu takırtılarını, onun gevşek el sıkışmasını, yığınla çamaşıra sinir olduğu yıkama talimatlarını, pamuklu kasketi olan Hemşire Kristine'yi ve sakinleştirici iğneleri. "Peki," diyor, "onlara bir lütufta daha bulunalım," ama sonraki Kaleika'yı beraber yapmıyoruz, bu çok daha güzel olur. Sarı, kıvırcık saçları hemşirenin yüzünü zarifçe çevrelemiş. Hemşire hastayı tek başına ameliyathaneye götürüyor, öndeki odada bu kez başka bir hemşire beklemekte, Nadeşda, o da hastayla konuşmayı deniyor, ama Almancası mükemmel olmadığı için duraksıyor. Leningrad'dan gelmiş ve burada bir mühendisle evlenmiş. Hastaya sırtını dönüyor ve şırıngaları doldurmaya başlıyor, hastanın Nadeşda'nın ümit anlamına geldiğini söylemesi hemşireyi mutlu etmiş gibi görünüyor.

Başhekim bu kez yaranın çıkış noktasına karnın yan tarafından gireceklerini yani ikinci bir kesik olacağını hastasına söyle-

mek üzere geliyor. Hasta kadın, doktoru çok bilgili bulduğunu Kora Bachmann'a söylerken, dili rahat dönmüyor ve hafif peltek konuşuyordu, Kora da ağzındaki maskenin arkasında bu konuşmaya gülmek zorunda kalmıştı. Hasta Kora'ya: "Siz arada sırada güldüğünü gördüğüm yegâne kişisiniz," deyince hemşire hemen ciddileşiverdi. "Yeşiller içindeki üç doktor, ellerini havaya kaldırmış ameliyat masasının yanında duruyor ve konuşmuyorlardı. Esprili bir tavırla: "Karşılama Komitesi," dedi hasta kadın. Bugün kimseyi güldürmeyi başaramıyordu. Başhekim: "Başlayabiliriz," dedi.

Karanlığa gömülmüyorum. Bilinçsizlik beni yavaş yavaş içine almıyor. Geçit yok. Sadece burada olmak ve olmamak var. Kora'ya: "Neler oldu?" diye soruyorum, "Ben yokken neler yaptılar?" cevap geliyor: "Bilmiyoruz. Gerçekten bilmiyoruz. Biz sadece beyni vücuttan ayırıyor ve beynin kendisine gönderilen uyarımlara tepki vermesini engelliyoruz. Daha fazlasını bilmiyoruz." "Peki risk?" diye soruyorum. Susuyor. Doçent: "Her zaman bir risk vardır," diyor. Başhekim istemeye istemeye: Minimumda, diye ekliyor. Duymak istediğim şeyi en iyi bilen o gibi görünüyor. "Ölüm riski var mı?" diye soruyorum. Bunu da Başhekim cevaplamak zorunda kalıyor: "Bilmiyoruz," Kora'ya hangi beyinle bağlantıyı kopardıklarını soruyorum. En üstteki memeli hayvan beyniyle elbetteki, sürüngen beyniyle bağlantıyı koparmıyoruz. Böylece bundan sonra etraftan alacağım uyarımları zedelemeden vücudumun uygun bölgelerine iletebileceğim, kendimin – ben örneklerden sadece biriyim, diyorum yine gece nöbeti olan ama henüz meşgulmüş gibi görünmeyen Kora'ya – sürüngen olduğunu öğreniyorum, elbetteki bu öğrendiğim şeylerin bir parçasını dahi bilinçli hayatıma taşıyamayacağım, ama kim bilebilir ki? Acaba kendimi hep bir dinozor gibi görmemin bununla bir ilgisi var mı?

Kora tekrar gülümsüyor, artık hiç bu konuda düşünmüyor, ışıkları yakmadı, sadece yerdeki dörtgen gece lambasından soluk bir ışık yayılıyor. Pencerenin önündeki perde yarıya kadar çekilmiş, bulut kümeleri dolunay olmaya hazırlanan ayın önünden geçip gidiyorlar. Kora'ya soruyorum: "*Yine ormanı ve vadiyi dolduruyorsun*, bu dizeleri biliyor musunuz?" Kora cevaplıyor: "Okulda hiç şiir öğrenmedim, öğretmenimiz iğrenç birisiydi." Kora'yı hiç şiirsiz hayal etmediğimi fark ediyorum. Onun hakkında daha etraflıca düşünmeliyim. Yine uzun bir süre elini bedenimdeki belli başlı bölgelerde gezdirdi, bu dokunuşlar vücuduma iyi geliyor, ılık, nemli bir bezle yüzümü sildi, bir yatak çarşafını yuvarlayıp ayaklarımın altına koydu, böyle yapmasaydı ayaklarım çok acıyacaktı. Zaten günlerdir ağrıyorlar, ama ben bu ağrıların doğal olduğunu sanmıştım. Kora yanımda sessizce oturup, elini omzuma koysun, yine gülümsediğini hayal ediyorum ve uykulu uykulu şöyle diyorum: "Aslında siz benim kızım olabilirdiniz," Kora ise: "Neden *aslında*?" diye yanıtlıyor. Bu sırada Kora'nın küçük çağrı cihazı cır cır ötüyor ve hemşire yavaşça hemen geleceğini bildiriyor, sonra bana şimdi gitmek zorunda olduğunu söylüyor. Sakin bir gece geçirecekmişim.

Kora, gece uykuma doğan ay kadın, ay şiirini bilmeliydi. *Sonunda bir kez daha gevşiyor / Ruhum bütünüyle*, gevşemek, çözülmek, ayrışmak, içinde sihirli güçlerin olduğu kelime beni bir yukarı bir aşağı taşıyor. Derinlere. Kuyunun içine. Ve ay gecenin bir vakti ışıklarıyla maden ocağına giriyor. Bedenim maden ocağı. Madencinin başlığındaki ışık parıldıyor. Soluk bir ışık var, mikroskopik olarak küçük, vücudumdaki her hücreyi mağara büyüklüğüne getiriyor, her damarı nehir yatağına ve kanımı akıntıya çeviriyor, bu akıntı nabız atışlarına eşlik ederek dallanıp budaklanan bir damar ağını izliyor, bu ağ boyunca ışık hep daha derinlere iniyor, organları yokluyor, acayip dağ sıralarını, batak-

lık benzeri tarlaları, kendilerinden başka kimseye faydaları olmayan kanal sistemlerini aydınlatıyor. Bunca anlam yüklü, elçilikler ve elçilik karşıtları yüzünden paramparça edilmiş yılların ardından gerçekliği yaşamanın tadı bambaşka. Beni taramalarına izin veriyorum, ama gerçekten taranacak olan ben miyim? Rahatsız edici biçimde işlere karışmadığı sürece, burada içeride ve aşağıda bekletilecek olan bilincimin ışığı, ablukalar, ağlar ve dirençler arasından sızmaya devam ediyor, hafif bir hareket, yüzmek ve pek de somut olmayan, hayali ama kavranabilir olaylar dünyasında kaymak, bu olaylar tanımlanmaktan kaçıyor ama bana sarsıcı bir bilgiyi de veriyorlar, nasıl söylemeliyim bilemiyorum ama bir yer var, burada ruhsal ve bedensel fark yok oluyor, birisi diğerine dönüşüyor, birisi diğerinden doğuyor. İkisi de tek bir şey olmuş. Öyleyse bu yer öz ortamımız olmalı, peki bunun varlığını öğrenmek ödüllendirilmek anlamına mı geliyor?

Ansızın – yoksa artık yalnız değil miyim? – ayrılma bölgesindeyiz, savaş alanında, dövüşün tam ortasındayız. Manzara dehşet verici. Eğer böyleyse... Kim bu kötülük dolu kitleleri durdurabilir. Tahrip edici hücrelerden oluşan bir kalabalık, sağlam dokulara saldırıyor. Ama bu olmaz. Böyle devam edemez. Bir şeyler yapılması lazım. Ben – buraya kadar gelen varlığım – müdahale etmeye karar veriyorum ve güçlerimi toparlıyorum. Bana boyun eğeceklerini fark ediyorum ve bölgeye acilen gelmelerini emrediyorum. Emretme gücüm var. Düşünebildiğim kadar güçlü bir biçimde düşünüyorum: Onları yok edin! Güçlerim beni dinliyor. Antikorlarım gözlerimin önünde cesurca savaşıyor ve iğrenç ordunun tamamını yok ediyorlar, geri çekilip kaçanların peşine düşüyorlar. İşte böyle. Devam edin. Ama güç sarf etmek yorucu. Bugün daha fazlasını yapamayacağız. İpi kesiyorum. Bilinç hızla yerine geliyor ve derinlerdeki bu sahneyi unutuyorum.

"Evet," diyor gece nöbetindeki doktor, "yara acıyor, eminim.

İsterseniz iğne yapabiliriz, seçme hakkınız var." Hasta istemiyor. Üç farklı beyin bölgesiyle vücudu arasındaki ilişkiyi koparmak istemiyor. Narkoz hâlâ etkisini sürdürüyor. Gece nöbeti olan doktor, "Nasıl isterseniz," diyor. Hastanın isteği üzerine perdeyi açıyor. Büyük pencerenin ortasında, aydınlık gökyüzünde ay parıldıyor. "*Bir kez bırakmıştım / Böylesine değerli olan şeyi.*" Gülebilse gülecekti, başka bir kişinin iki yüz yıl önce onun duygularını aynen dile getirmiş olması ne garipti. Ve? Eğer değerli olan bir şeyi yitirmişsen, sonsuza dek gitmişse, ne yaparsın diye sana hiç sordum mu? Böyle soruları sevmezsin. Sonsuza dek de ne demek dersin, nereden bilebileceğimi sorarsın. Üstüne üstlük geride kalan her şey giden kadar değerli olmadığı için hayatını tam orta yerinde öylece sona erdirmenin mantıklı olmayacağını iddia edersin. – Neden olmasın diye düşünmüş, ama söylememiştim. Gerçekten de neden olmasın? "Eziyet çektiğini bilse de insan / Asla unutmaz." Artık *Eziyet* kelimesine sarılabilirim, bunun için de şaire müteşekkirim, bu kelimeyi kendi kendime bulmak zorunda kalmadım.

Urban bazen bizim, Renate ve benim, ümitsiz romantikler olduğumuzu söylerdi; yazarların ideallerine kapılmaktan kendimizi alamıyormuşuz. Bunlarla uğraşmak yerine objektif olmakla uğraşmak gerekirmiş. Biz de onunla sonu gelmeyen tartışmalara girerdik, sen de bunları bilirsin, sen sadece soğukkanlı görünür ve omuz silkerdin. Kleist mı? Irrasyonalizmin öncülerinden olsa gerek. Urban'ın edebiyatla uzaktan yakından ilgisi olmadığını fark etmiyor musunuz? Hepsi bu kadar. Ama *hepsi* bu kadar değildi. Her seferinde arkadaşımız Urban hakkında daha çok ama tamamı olamayacak kadar az şey öğreniyorduk. Elbetteki edebiyatla ilgili birçok şey biliyordu. Bir keresinde herkesin saygı duyduğu Profesörümüz ona ne demişti biliyor musun? Bazen, sevgili Urban, insan sizin edebiyatı sevdiğinizi düşünebilir.

Orada nasıl mahçup olmuştu tahmin edemezsin.

Uyku yok. Geceleri bir takım düşünceleri kafamdan uzaklaştırmaya gayret etmeliyim. Hava aydınlanmadan tuhaf bir düşünce aklıma geliyor: Gerçeklerin sararıp solacağı ihtiyarlık çağından önce, hayal ettiğim gibi gerçek bir şey yaşamayı başardım. Bu çok sıra dışı bir şey. Benim inanamadığım, inanmanın çok tehlikeli olacağı bir şey. Ama öyle, sabahları ateşim olmadan geçirdiğim birkaç ayık saatte bu gerçeği düşünüyorum: Ona kesinlikle inanamadığımızda o en yakınımızda oluveriyor. Sabahın erken saatlerinde uyku devresi geliyor ve rüya başlıyor: Annem annesinin kucağında bir buz kütlesinin içinde donmuş, babam onların üzerine eğilmiş, ümitsizce onları çözmeye çabalıyor. Ben, çocuğum, babamın sırtındayım.

Uyandığında üşüdüğünü gördü.

Önünde durmakta olan Elvira elini ona uzattı, başını tüm odayı görecek şekilde çevirip etrafı kolaçan etti, sonra da çöp kovasını boşalttı. Bugün hasta kadına evinde akşam yemeği için hazırlayacağı sucuklardan bahsediyor. Nişanlısı kangal sucuk seviyormuş ama kendisi baharatlı sucuk severmiş, böylece her zaman önlerindeki farklı sucuk dilimlerini değiş tokuş edebiliyorlarmış, Elvira'nın yüzünde mutluluk parıltıları belirmişti, bu mutluluk kırıntıları benim yüzüme de yansıdı. Aklıma daha on beş yaşındayken, savaşın sonuna doğru, Hermann – Göring Lisesi'nin spor salonunda, Batı Prusya'dan nüfusu az olan şehrimize sığınan mültecileri doyurduğum baharatlı sucuk dilimleri geldi. Acaba o zamandan beri mi, güvenlik özlemi ve aslında böyle bir güvenliğin var olmadığı fikri eşit güçlerle içimde bir yerlerde birbirleriyle çatışmaktaydı?

Ona acı verecek olan diğer insanlar da geliyorlar, plastik borular kontrol ediliyor, serum değişiyor, bedenim yıkanıyor, yatırılıyor, sanki onlar için bir eşyayım. Kendim için dilediğim şey

bu değildi, acaba yaşadıklarımın hemen son bulmasını dileyebilir miyim? Yapamam. Çünkü dilek dilemek için, cümle kurmaktan çok daha fazla enerji gerekiyor ve bende bu enerji yok.

Başhekime söyleyemediğim teşhislerimin miktarı artıyor. Umarım o benim sakladığımdan daha az şey saklıyordur. Tam o sırada beni şaşırtıyor ve beni muayene ederken, mutlaka bir cevap beklermiş gibi soruyor: "Sizin bağışıklık sisteminiz neden bu kadar zayıf? "

Benim Başhekimim bana bu soruyu yöneltiyor. Hastalığımın başa çıkmam gereken kötü bir olay olduğunu bilmiyor mu? Bu kadar kısa zamanda hemen kuvvetleneceğimi mi düşündü? Böyle sorularla beni korkutmaktan başka yapacak bir şey bulamıyor mu acaba?

Yeşil önlüğünü giymiş, yeşil başlığını takmış olan doktorum, Hemşire Kristin'den ateşim hakkında acilen bilgi vermesini istedi bile, çıkan değerin onu memnun etmediğini hissedebiliyorum – duygularını göremiyorum, kendisine hakim olmayı biliyor, – asla, koğuş doktoru Doktor Knabe'nin daha sonra yapacağı gibi, kaşlarından birisini yukarı kaldırmıyor, Başhekim sadece: "Hastanın geçirdiği operasyonu göz önünde bulundurarak bu durumu hoş görebiliriz," diyor. Doktor Knabe de "Biraz tolerans lütfen" deyip kaşını aşağı indiriyor. Bir daha hiç kimse bağışıklık sistemimden bahsetmiyor, fakat gün içerisinde ateşim tekrar yükseliyor, görünen o ki bu duruma hem tolerans göstermeyi istemiyorlar hem de bunu yapamazlar. Bedenim geçirdiğim ameliyata karşı sağlıksız, büyük ve anormal bir tepki verdiği zaman, bu bir şeyleri işaret ediyor bile olsa, ne olduğunu bana söylemiyorlar. Öğleden sonraları, diğerleri gittiği zaman, görevdeymiş gibi görünen, uzun boylu, soluk tenli Doçent bile sessiz kalıyor.

Sen tabii ki yine oradasın, her gün öğleden sonra yaptığın gi-

bi Başhekimle konuştun ve o da hiçbir şey söylemedi. Ateşin düşmesi gerek, bunu anlıyorum ama iğne istemiyorum, iğne midemi bulandırıyor. Çocukken annemin yaptığı gibi vücuduma ıslak sargı bezi koymalarını istiyorum. Yine işi olduğu için ortaya çıktığından emin olduğum Başhekim: "Neden olmasın," diyor. O da bir kez iğne olmuş ve buna tahammül edememiş, beni anlıyor. Şimdi *anlamak* kelimesi gibi duygu yüklü kelimeler kullanıyor. Peki hemşire Thea lütfen yardım edin... Bize bir iyilik yapın.

Hemşire Thea başıyla peki diyor, bu hemşireyi ilk kez görüyorum, tatilden bugün dönmüş. Minyon ve sade birisi. Karın bölgemdeki yaraların pansumanını yapmak ve bu yaraları kontrol etmek için gerekli olan tüm malzemeleri eksiksiz önünde bulan Başhekim şaşırıp kalıyor, ben de şaşırıyorum, bugüne kadar hiç böyle bir şeyle karşılaşmamıştık. Plastik eldivenler yerinde, hem de doktorun ellerinin ölçüsünde, giyerken yırtılmaları ihtimaline karşı fazladan çiftler de getirilmiş. Satın alınan eldivenlerin kalitelerini belirleyemiyorlar. Başhekim hiçbir zaman kaçmıyor, bunu asla yapmaz, bugünkü pansumanda yüzünde hiçbir ifade yok, gözlerini bile kırpmıyor, yırtılan eldivenleri Hemşire Thea'nın önceden hazırlamış olduğu kutuya atıyor, Hemşire Thea ona yeni bir paket açıyor, üçüncü çift sağlam.

Hemşire Thea yaralarımın üzerini çoktan açtı bile, plastik hortumlardan ne kadar sıvı akmış olduğunu biliyor ve sıvının yoğunluğunu tarif edebiliyor, Başhekim'in neye ihtiyacı olacağını önceden tahmin ediyor, pens, tampon, dezenfeksiyon karışımı, cilde dost bandajlar – "Biraz daha bandajımız var mı?" Var. Hemşire Thea bandajları çoktan gereken boyutlarda kesmiş, şimdi onları masanın kenarından alıyor; yaralara yerleştirdiği tamponları hissetmiyorum bile, çoktan eski – sırılsıklam – gömleğimi değiştirdi ve bana yenisini giydirdi bile. Başhekim

onu gözleriyle sessizce takip ediyor. Sonra, "Çok teşekkürler Hemşire Thea," deyip gidiyor.

Sonra ikiniz, Hemşire Thea ve sen, baldır sargılarımla uğraşmaya başlıyorsunuz. Öyle sanıyorum ki hemşire ilk buharlaşmaları çok normal buluyor. Metanetli ve sabırlı olunmalı ve sargılar sık sık değiştirilmeli, bu görevi sen üstleniyorsun. Hemşire Thea da sargılama işlemini her zamanki kutsal iğnesine tercih ediyor, bu bizi cesaretlendiriyor. Sargıların değiştirilme aralığı gittikçe uzuyor değil mi? Bana öyle geliyor da olabilir, zamana bağlı kalamıyorum, öylece kayıp gidiyorum, ama sen soğuk bezi baldırlarıma dolarken bana söylediklerini duyuyorum: Bugün Yedi Uyuyanlar bayramıymış ve çok şiddetli yağmur yağacakmış. Yani yaz yağmurlu geçecekmiş. Ekinlerle ilgili problemler yaşanmaya başlanmış bile. Heryer sırılsıklammış. Çok az güneş varmış. "Ve şu bitip tükenmeyen fırtınalar," diyor yakınlardaki bir köyde oturan Hemşire Thea. Hemşire halen anne ve babasıyla yaşıyormuş, ama erkek kardeşi orduya katıldığı için artık onunla aynı odayı paylaşmak zorunda değilmiş. Elini alnıma koyuyor. "Evet," diyor, "şimdi tekrarlayabiliriz." Ateşim yok. İnsan kanaatkâr olmalı. Durumumun parlak olmadığı ama hoşa gittiği şüphe götürmez bir gerçek.

Yalnızca şöyle bir bakmak isteyen Kora da – Tanrıya şükür ki bugün benimle ilgili bir işi yok – durumu *oldukça iyi* buluyor ve devam edilmesi gerektiğini söylüyor. "Eşim şimdi eve doğru yola çıkmış olabilir," diyor Kora, onun için kısa bir süre evde olmak istediğini söylüyor. Hayır, adamcağız karısıyla uyuyamıyor, bu konuda biraz anlayış göstermesi şart. Kora şuh bir kadın, ayrı kalmak ona göre değil. Sabah dünya yine farklı görünüyor. Bugünlük işimizi başardığımıza inanıyorum. Sen ona inanmıyorsun, asla yapmacık tavırlar takınamazsın. Gönüllü olarak hastanede gecelemek istemen ne anlama geliyor? "Hey," diyo-

rum, "bahaneler üretme." Bu ikimizin arasındaki gizli bir şifre, "hayır, hayır" diyorsun, ama yüzün aydınlanmıyor.

Sen gittikten ve Kora ile Hemşire Thea sargıları değiştirmeye son verdikten sonra, radyoyu açma hevesiyle dönüyorum. Şöyle zarif parçalar dinlemek istiyorum, Vivaldi duyuyorum, ama birdenbire haberlere geçiverdiler, fakat ben tüm bu el hareketlerini sırt üstü yatarak yapmak zorunda olduğum için açma-kapama düğmesine yeteri kadar hızla ulaşamadım, böylece Berlin'deki bir evin bodrumunda, on iki yaşındaki erkek kardeşi tarafından öldürülmüş olarak bulunan bebeğe ilişkin haberi dinlemek zorunda kaldım. İçimde gittikçe artan bir panik duygusu var. Şimdi ben bu ölü bebekle ne yapacağım. Gözümdeki ağ tabakasının ardında çoktan yok edilemez biçimde bir tüpün içinde cenin olarak yüzmeye başladı bile, resmi tekrar görmeden bir dakika geçti, işte o sırada koşmaya başladım, gözlerim kapalı, önce içimdeki damarlardan örülü ağın içine doğru dalıyormuşum gibi hayal ediyorum, yüzerken sürüklenmeme izin veriyor ve bir girdabın içine düşüyorum, tutunamıyorum, hiçbir müdahalem olamadan girdap beni yine bir savaş meydanına atıyor, burayı hatırlayamıyorum, o kadar değişmiş ki, itiraf etmeliyim ki daha kötü olmuş, hastalarla sağlamları birbirlerinden ayırmak çok güç, tüm çabalarıma rağmen hiçbir şeyi düzeltemiyorum, içimdeki bir şey bunların ne anlama geldiğini biliyor, çoktan başka bir yere geldim bile, sularla kaplı bir yer, su mu yoksa her zaman olduğu gibi – kan mı? – dizlerime kadar geliyor; kavşak noktasında hep bir tek, beni daha derinlere, karanlığın içine götüren olasılık seçilebilir. Artık damarlar yok, koyu karanlığın içinde sürekli, cam kabında duran cenini görüyorum, bu bir Homunkulus mu acaba? Hem de büyüyor.

Merdivenleri epeyce arkada bırakmış olmalıyım, birisi bana kilerin anahtarlarını vermiş olmalı, bu Bayan Baluşek olabilir

mi? Mümkün değil, o kilerin anahtarlarını herkesten esirger: Aşağıda ne yapacaksınız, yoksa kömürünüz falan mı var? Dış duvarlardaki gaz lambaları hâlâ görülebiliyor. Tamam! O zaman ben de anahtarları almak için, evimizin yanındaki küçük eczane – dükkanı *Butik* olarak adlandıran iki kuzen hanıma başvurmuş olmalıyım; bu iki hanım mallarını sabun, diş macunu ve tuvalet kağıdından, temizlik mendilleri, şamdan ve parfümeriye dönüştürmek için gerekli ruhsatı almak uğruna belediye yetkilileriyle sert tartışmalara girişmiş ve başarılı olmuşlardı; elbetteki onların da kilerde bir ambarları vardı ve anahtarlarını seve seve bana verirlerdi; fakat bu kez diğer müşteriler tarafından rahatsız edilmeden, postahanede çalışan bir kişi ile ilgili bana bilgi vermek için, küçük dükkânlarını zamanından on, on beş dakika önce kapatmışlardı. Bu adam tıpkı benim gibi, ama benden farklı nedenlerle düzensiz aralıklarla kiler anahtarını istemekteydi, yine maalesef kilerde bulunan devre kutusundaki bozuk bir telefon hattını onarmak için anahtarı istiyordu. Fakat iki hanım, yeraltı dünyasının anahtarlarının muhafızları, apartmandaki herkes gibi, hiçbir telefon hattında arıza olmadığını biliyorlardı – yoksa sizinki mi arızalı? İşte böylece hanımlar, tertemiz ve yepyeni iş elbiselerinden asla Alman Postası'nda çalışan bir telefon tamircisi olamayacağı anlaşılan, fazla konuşmayan, saygılı adamın yüzüne düşüncelerini söylediler, ona – ne kaybetmiş olduğunu? – sormayı istiyorlardı, tabi ki hiçbir şey kaybetmemişti, acaba yine ses kayıt bantlarını mı değiştirmesi gerekiyordu? Ses kayıt bantları fikri kuzenlerin, ön taraftaki kiler odasında bulunan ve kendisine maalesef sadece bizim telefonumuzdan bir hat girişi ile bir hat çıkışı olan, kablosunun masum görünmek için birkaç metre sonra, tali olarak, evin diğer telefonlarından gelen kalın kablo demetine katıldığı açık yeşil, mühürlü, metal kutuya verdikleri tepkiydi; bu kalın kablo demeti büyük, herkesin ula-

şabileceği devre kutusuna uzanıyordu. Gerçi biz bu küçük metal kutunun ses bantlarını sakladığına inanmıyorduk, ama butik sahibi hanımların – birisi açık sarı, diğeri koyu esmer, ikisi de orta yaşlarda, birbirleriyle oldukça iyi anlaşan hanımlardı – bu tamircinin ziyaretlerini düzenli olarak bize bildirmelerini faydalı buluyorduk, bu ziyaretlerin sebep olduğu konuşmalar bizi "Acaba kilerin anahtarlarını hanımlardan böyle zekice isteyerek bizi bundan haberdar etmelerini mi sağlamaya çalışıyorlardı?" sorusuna kadar getirmişti. Bu tip davranış biçimlerini duymuştuk.

Burada aşağıda olduğuma ve kilerin karışık koridorlarında, ilerlemeğe çalıştığıma göre butik sahibi hanımların yanına uğramış olmalıyım, ayrıca yakında her türlü vücut yağının satışına da başlayacaklarını işitmiş olmalıyım; ne de olsa bugüne kadar piyasada bulmakta zorlandığım her şeyi onlardan güvenle alabilmiştim. İstemeyerek de olsa günlük duşlarımı bu yağlar olmadan almayı tercih ettiğimi söylemiştim, ama bu sözlerin üzerine esmer olan sarışın kuzenine şikâyet edercesine şu soruyu sormuştu: "Ne düşünüyorsun, Marlies, yapmalı mıyız?" ve Marlies onaylarcasına gözlerini kırpıştırarak: "Jeanette satmalı," demişti. Beş şişe Yvette – Kamille – vücut yağı bana özel olarak kâğıtlara sarılmak ve üzerinde nefis altın yaldızlı paraflarla "Boutique Jeanette" yazılı, plastik bir çantaya konmak zorundaydı, hatırladığım kadarıyla başlangıçta bu çantayı elimde tutuyordum. Bir yerlerde kaybetmiş olmalıyım ya da, bir sonraki karanlık kiler odasına parmak uçlarında sızarken, oralarda bir yere bırakmışımdır. Buradaki ampül uzunca bir süre önce patlamış olmalı, hiç kimse, telefon tamircisi bile, burada yolunu kaybetmiyor, yıllardır burada kimse ışığa ihtiyaç duymadı. Her şeye rağmen içinde Homunkulus'un bulunduğu tüp önümde uçuyor, ya da hareketini nasıl adlandırmalıyım bilemiyorum: "Kayıyor?" benim görmediğim köşelerden dönüyor, bazen beni içindeki

hurdası çıkmış, toza bulanmış, vazifesine savaşta ya da savaştan hemen sonraki yıllarda başlamış, bulanık, titrek bir ışık yayan ampülü olan lambanın hâlâ çalıştığı odalara sokuyor. Bina kompleksinin üst kısımlarında aylardır sinir bozucu biçimde sürüp giden yenileme çalışmaları yer altına nüfuz etmemiş. Bina yöneticisinin bana doğruluğundan oldukça emin bir şekilde anlattığına göre, kiler sistemimizin karmaşık biçimde bağlandığı uzun yeraltı labirentine ait ne bir harita, ne kroki ne de böyle bir labirenti bilen bir kişi varmış. İçeride kaybolacak kişinin – yine şüpheci, bütün başkentlilere düşman pis dağlının, bina yöneticimizin düşüncesi bu – Tanrı yardımcısı olsun.

Her oda bir sonraki odaya bağlanıyor gibi görünüyor, buralara hiç gelmemiştim, şuradaki köşenin ardında bir tahta kapı var, yere yapışmış olduğu için zor açılıyor, ürkütücü de olsa bunu yapmak zorundayım, çünkü bebeğin öldürüldüğü kileri bulmam gerek. Kiler tuhaf bir biçimde iç içe geçen kutularla örülmüş, şimdi toza bata çıka yürüyorum, köşelerde yüzyıllık çöp yığınları var, bir fare yaylana yaylana ayaklarımın önünden geçti. Az sonra içinde Homunkulus'un bulunduğu parlak deney tüpünün kaybolduğunu fark ettim, artık bana yol gösterecek hiçbir şey yok, uzun zaman önce rotamı şaşırmıştım, sadece öldürülen bebeği aramak zorunda olduğumu biliyorum, bu durum beni anlatılamayacak bir dehşete sürüklese de fark etmez. İnsanın unuttuklarını araştırması gereken zamanlar da geliyor. Dünyaya gelmemiş çocukların mezarları olan labirentte aklımı kaçırıyorum, *dünyaya gelmemek* ifadesinin anlamını düşünüp durmak zorundayım, bu sırada yürüyorum, tökezliyorum, el yordamıyla yolumu bulmaya çalışıyorum, ama artık öyle sönük ampüller de yok, fakat elimde zayıf bir ışık yayan fenerim var, birisi yoluma devam etmemi istiyor olmalı; benim için en çok önem taşıyan şeyi düşünmüş. Şimdi duvardaki beyazımtrak, neredeyse yok ol-

muş ok işaretlerini takip ediyorum, işaretlerin altında insanın bir kez gördü mü bir daha asla unutamayacağı harfler yazılı: LSR. Sığınağın evimizdeki kilerden bu denli uzakta olması beni geçici bir süreliğine şaşkına çevirdi, çünkü bizim evimiz neredeyse hiç hasara uğramadan kalmış, komşumuz olan ev ise son hava saldırısında üzerine düşen bir torpil yüzünden tamamen yıkılmıştı, kendime ilk kez yan tarafımızda olan evdeki insanların hepsi öldü mü, yoksa aralarından bazıları kurtulabildi mi, diye sormak zorunda kalıyorum – belki de diğer taraftan buraya, şu anda önünde durmakta olduğum ve solgun yazılarını okumayı başardığım yere doğru ilerlemeğe çabalamışlardı: DUVAR GEÇİDİ. Ürkütücü bir refleks: Hangi duvar? Ama bu duvar uzun zaman önce yıkıldı, dağınık molozların üzerine tırmanıp eğilerek delikten geçebiliyorum ve kendimi henüz gelmiş olduğum odanın tıpatıp benzeri, hayır aynısı, başka bir odada buluyorum, bir sonraki de bunun aynısı, odayı daha önce sağda şimdi ise solda duvara dayalı duran tahta dolap kalıntılarından tanıyorum, dolaplarda epeyce tozlu ve kirli kavanozlar var, bir zamanlar kavanozlar temizken, Alman bir kadının kendi el yazısıyla yazdığı ve kavanozların üzerlerine yapıştırdığı etiketleri zar zor okuyorum: Vişneler 1940, tavşan eti 1942, bu kadının 1942 yılında, savaşın ortasında tavşan etini nereden bulduğunu tahmin etmeye çalışıyorum, belki de anne ve babasının küçük bir bostanı vardı, fakat beni asıl huzursuz eden şey, duvar geçidinden geçtikten sonra geldiğim yerin duvardan geçmeden önce bulunduğum yerin aynadaki yansıması gibi olması veya bundan şüphe ederek ve böyle bir kanaate varıyor olmam. İşte geldiğim odadaki okların ters yönünü gösteren duvardaki oklar, köşelerdeki çöpler, son olarak da endişe verecek kadar tanıdık gelen, hurdası çıkmış lamba, sessizce ve süratle önümden geçip giden fare. Bütün bunlar da ne demek oluyor? Sonsuza kadar, sürekli, yeni aynaların

içinde mi dolaşacağım yani? Hemen gitmem gerektiğini hissediyorum, nefes alış verişim hızlanıyor, buradan çıkmak istiyorum, tam bu sırada Homunkulus tekrar çıkageliyor, bir deney tüpünün içinde, mavi bir ışık yayıyor, bu kadarı da fazla.

Aniden bir kadın beliriyor, genç, çekici, hayat dolu, küçük bir bebeğe dönüşen Homunkulus'u havada yakalıyor ve onu kucağına alıyor, onu tanıyorum, bağırıyorum: Lisbeth! Fakat beni ne gören ne duyan var. Sanki herkesin özlemini çektiği türden bir görünmezlik şapkası takmışım. Kadın yalvarıyor, paniğe kapılıyor, ben ona doğru ilerliyorum, onu yatıştırmak istiyorum, kurtarmak istiyorum, tam o sırada bir adam ona doğru geliyor, iri yarı birisi değil bu adam, sırım gibi. Onu kucaklıyor, okşuyor, teselli ediyor, çocuğu alıyor, ama çocuk öldürülmemiş, yaşamasına izin verilmiş, şimdi üçü beraber benim önümde gidiyorlar, yine o bildiğim, hafif aydınlık kiler odalarına varıyoruz; sonra, içinde tahta çitlerle birbirlerinden ayrılarak kiracılar için farklı bölümler oluşturulmuş büyük kilere geliyoruz, aradaki odalarda eski moda bisikletler, kömür yığınları, temizce dizilmiş, yakılacak odunlar, eski püskü eşyalar, gazete yığınları, "Halkın Gözü" diye bir yazı okuyorum, yürümeye devam ediyorum, hiç acı hissetmeden 1936 yılına geldim, rüyada dolaşır gibi, kırk dört yıl önceki kiler odaları arasında geziniyorum, 1944, bombaların yıktığı komşu evlerden geçiyor, Lisbeth Halamın ailesini takip ediyorum, oysa çok iyi bildiğim gibi, bu bir aile değil ve aldığı ölüm cezası yüzünden asla bir ailesi olmadı, olmayacak da. Onlarla beraber usulca kilerdeki merdivenlere tırmanıyorum; onlara fark ettirmeden butik sahibi hanımların bana verdikleri anahtarlarla kilerin kapısını kilitliyorum, kapının arkasında duran vücut yağlarıyla dolu plastik torba artık beni şaşırtmıyor. Sakinleşmiş, şefkatle çocuğunu taşıyan Lisbeth'i izliyorum, birinci kata çıkıyor, üzerinde kocasının adının, ki bu ay-

nı zamanda hem kendisinin hem de oğlunun adı, yazılı olduğu kapının önünde duruyor, önlüğünün cebinden anahtarlarını çıkarıyor; çocuğunun babası ve burada onlardan ayrılmak zorunda olan eşi onları kollarına alıyor, fakat daha önce dikkatle etrafı kolaçan etmeyi unutmuyor. Yedi yaşında bir çocuk olarak beni görebilir diye düşünürken sıcak basıyor, halasının bir Yahudiden evlilik dışı bir çocuğu olduğunu bilen çocuğu, yani beni, ne yapacaklar sorusunu düşünmekten bunaldım. Beni görmüyor, böylece ben de görünmeden, sıkıntı dolu kalbimle birlikte, eğilerek, ağır ağır iki kat yukarı çıkan adamı, artık var olmayan evine kadar takip ediyorum. Kapıda fazla göze çarpmayan karton bir levha duruyor, el yazısıyla: Dr. med. Leitner, pratisyen hekim, mesai saatleri 17.00-19.00 (Arilerin gelmesi yasaktır) Doktor Leitner dudak büküyor,Yahudi hastaların da seyrek gelmeye başladıklarını, gittikçe daha seyrek geldiklerini benim gibi o da biliyor, bu şehirde pek Yahudi kalmadı ve Lisbeth Halamın her gün ona getirdiği çorbalar olmasa doktor da hayatta kalamazdı. Halam çorbaları korkmadan iki kat yukarı taşıyordu, giderken kiminle karşılaşacağını önemsemiyordu. Doktor kendisine âşık olan Lisbeth'in kendi elleriyle pişirdiği pastalar ve getirdiği ekmekler olmasa yok olup giderdi.

Uyandığımda gece neredeyse sona eriyor olmalıydı. Kora yine karşımdaydı. Ona öldürülen bebeği bulamadığımı, belki de bizim kilerde olmadığını söyledim, o ise cevap vermedi, Hemşire Kristin ile beraber termometredeki dereceyi okuyordu. Her zamanki gibi ısrarla içeri gelmek isteyen Elvira'yı kovaladılar: Bugün olmaz! Yıkanmak zorundaydı, yorgun olduğunu biliyorlardı, bugün ikimiz beraber çalışacağız, sabahın erken saatlerinde ikimizin de görevde olması çok iyi, Hemşire Thea. "Dün, gece nöbetim vardı," diyor Hemşire Thea, İşler çoğalınca insanın uyumaya vakti kalmıyor. Sabahın erken vakti olmasına rağmen

ateşi çok yüksek, şimdiden baldır sargılarını değiştirmeye başlamanın anlamı yok, – Ne düşünüyorsunuz Hemşire Thea, neden on iki yaşındaki bir çocuk henüz bebek olan erkek kardeşini öldürsün ki? – Hemşire Thea: "Dünyayı kıskançlık ve çekememezlik yönetiyor, insan kimseden değil, ama haksızlık etmekten çekinmeyen insanlardan korkmalı, bir de bu insanların dine inançları yoksa o zaman Tanrı bizi korusun, diyor. Hemşire Thea'nın dini inancı kuvvetli, kilise korosunda şarkı söylüyor, böyle katı bir inanç sahibi olmak için henüz çok genç olduğuna inanıyorum, ama eminim ki bakması için kendisine gelen hastalara dini inançlarını sormuyor veya onları bu inançlarına göre sınıflandırmıyordur. "Bana ne olacak Hemşire Thea?" diye sorduğunu duyuyor, Thea da iyileşeceğinden emin olabileceğini söylüyor. Başhekim'i sormuyor, fakat Başhekim ona ateşe neden olan virüs analizlerinin doğru çıktığını, şimdi ise bu virüslerle uygun ilaçlar sayesinde savaşacaklarını bildirmek için geliyor. Başhekim: "Hemşirelerimizle birlikte sizi ilaç bombardımanına tutacağız," diyor. Doktor Knabe çoktan iğnesini hazırlamış, Başhekimin arkasında bekliyor.

İlk kez Başhekim, ona, *iyi işbirliği* yaptığı için teşekkür etme ihtiyacı hissetti. Böylelikle onlara çok yardımcı olmuş. Nedir bu, bir fabrikada falan mıyız? Hem başka ne yapabilirdi ki, diye daha sonra Hemşire Kristin'e soruyor, hemşire daha farklı davranmış olabileceğini söylüyor. Hasta kadın daha farklı nasıl davranabilirdim ki diye düşünüyor ama cevap bulamıyor. Farkında olmadığı süreçler geçirmiş ve bu süreçlerde gösterdiği daimi çabalar kendisini aşan çabalar olmuş gibi görünüyor, bazen içindeki şey gerekenden çok daha fazla gayret sarf ediyor gibi, galiba kalbi yine hızlı çarpmaya başladı. Önce buna inanmak istemiyor, ama sonra zili çalmak zorunda kalıyor, ne yazık ki Evelyn'in işi var ve çoktan öğleden sonra oldu bile, artık hiçbir

doktoru çağıramaz, çünkü doktorların hepsi ameliyatta, yalnızca kalp atışlarının hızlanmasına şaşırıp kalmakla yetinecek, bir süre kendisiyle ilgileniyor fakat yirmi dakika sonra bile koğuş doktorlarının hepsi ameliyattalar, başka bir koğuşun doktoru da bu koğuşun yetkili doktorunun izni olmadan onunla ilgilenemez, o da ne koğuş yetkilisi III no'lu ameliyathaneden acil durum çağrısı mı aldı, Hemşire Evelyn ancak bu kadarını biliyor. Kırk dakika sonra bile hemşirenin bildiği bir çözüm yok, hastanın nabzını tutuyor, yeniden tere bulanmış olmasına şaşırıyor ama üzerini değiştirmenin hiç anlamı yok, hem temiz gömlek de yok. Hasta bu kez öfkeleniyor, hemşireye hemen sorumluluk almasını ve nereden bulursa bulsun bir dahiliyeci getirmesini emrediyor. Evelyn kararsız bir halde kapıya doğru ilerliyor, direktif daha net bir biçimde tekrarlanır tekrarlanmaz gidiyor. Beş dakika olmadan altıncı koğuşun genç dahiliyecisi iğneyle geliyor. Çok daha önce bunu yapabilirdik diyor hasta kadın, taşınabilir bir elektro kardiyogram içeri getiriliyor ve bağlantılar yapılıyor, doktor hemen damarı bulup şırıngadaki ilacı ağır ağır hastaya vermeye başlıyor, bu sırada ekranı izliyor ve hastanın ilacı hisseder hissetmez nabzının hemen normal atış hızına döndüğünü görüyor. "Sonunda," diyor hasta kadın. Doktor: "Durumunuzu devamlı izlememiz şart."

Böylece, kalp atışlarımı sarı zik zaklı çizgiler halinde monitöre yansıtan ve eşit aralıklarla cız cız öten bir başka makineye daha bağlanmış olarak kalıyorum, vücudumdan dış dünyaya giden tel sayısı gittikçe artıyor. Sen geldiğinde fazla heyecanlı görünmemeye çalışıyorsun. "Merhaba," diyorum. "Neler oluyor?" "Bir şey yok," diyorsun, bütün neşeni kaybetmişsin, sorulara sorularla karşılık vermek istiyor gibi görünüyorsun, ben: "Başhekim ne dedi?" diye soruyorum, sen: Hep aynı şeyler, ne söyleyebilir ki?" diye tembel tembel cevap veriyorsun. Yine baldırlarımı sarmaya

başlıyorsun. "Bu işte şeytan parmağı olmalı," diyorsun. Bunun da bir düşünce olduğunu söylüyorum: "Suçu mümkün olduğunca şeytana atmak çok kolay." Bu konu üzerinde düşünmeliyim. Peki ama hangi şeytan bu? "Sence," diyorum, "gerçekten iyilik yerine kötülük yapmayı yeğleyen bir şeytan var mı?"

Bu kez hiç cevap vermiyorsun, sadece göz ucuyla bir bakış fırlatıyorsun, ama hepiniz aklınızı kaçırmışsınız, benim her söylediğim şey yüksek ateşten ileri gelmiyor. Benim bildiğim şeytan, akılların en üstünü olan akıldan doğmuştur ya da gözle görülemeyen geçmiş bir anda sizlerden kaçıp kurtulmuştur, aklın hayal gücü canavar yaratır, bunu Urban ile tartıştığımız zaman da iddia etmemiş miydim? O benim yanlışlarımı düzeltecek kadar eğitimliydi, aklın uykusunu Goya Cappricio'sunda açıklamıştı; ama keşke rüyalar konusunda hiç ısrarcı olmasaydım: Esas önemli olan kimin rüya gördüğüydü. Evet, kabul etmeliydim ki, eğer küçük hayaletler rüyaları zapt ederlerse... Sonra ne olur, diye Urban'a sormuştum. "Sonra ne olur?" "Sonra aklın gülecek bir şeyi kalmaz," demişti. Ben cevap verememiştim, ama ikimizinde yüzünde aynı şüphe ve korku ifadesinin olduğundan emindim. Rajk – süreci hakkında yazılan haberleri okumuştuk. Cennete giden yolun kesinlikle cehennemden geçtiği doğru muydu?

Heyecanın biraz azalıyor, ama bugün gitmek istemiyorsun. Bana oldukça uzun gelen bir süreden sonra seni yolluyorum, sen şiddetle karşı çıkıyorsun, Ama ben burada rahat rahat uyuyabilirim, diyorsun. Seni rahatsız etmiyorum! Ben: Git, lütfen! Rica ederim git!" diyorum.

Her şey tekrar ediyor. Görüntüyü kaybettiğimi fark ediyorum. Başhekim – akşam olmuş, yatağımın üzerindeki taşınabilir lamba yanıyor ve doktor beyazlar içinde, şimdilik ameliyatı yok – ateşimin, baldırıma sarılan sargılarla biraz düşürülmesinin kö-

tüye işaret olmadığını söylüyor. Doktor Knabe o bakımlı keçi sakalı ve bıyığının altından şunları söylüyor: "Ateşteki bu düşüşü şimdilik ameliyatın bir sonucu olarak göremeyiz. "Başhekim kısa ve açık, pek de öyle sayılmaz," diyor. Doktor Knabe gidiyor, gerçekten kolay incinen bir kişi, Başhekim yatağın kenarında kalıyor nabzıma bakıyor, nabzımı kurcalıyor. Ne okumakta olduğumu öğrenmek istiyor. Ona küçük, mavi kitabı uzatıyorum. "Goethe şiirleri," diyor. Zor iş. İşaretli sayfayı açıyor, kendi kendine mırıldanmaya başlıyor: *Kullanmaktan vazgeçmeyin / İyiliğin güçlerini / Ağaç dorukları kıvrıla kıvrıla uzanır burada / Kutsal bir sessizlik içinde / Bereketle bollukla / Çalışanları ödüllendirmeleri gerekir / Biz size ümit adını verdik* – "Aha," diyor Başhekim. Ve kısa bir süre sonra yine: "Aha, bereketle," diyor, "bu hiç fena değil. Şimdi, yarına kadar sonucu beklemeliyiz değil mi?"

Bir şekilde teselli oluyor ve dışarı çıkıyor. Kapıda durup: "Siz de bizimle beraber savaşıyorsunuz," diyor, ama cevabı beklemiyor. Acaba yine işi mi var? Eğer yoksa gecenin bu saatinde burada ne yapıyor? – Temeldeki direklerin çökmediğini görünce gizli bir memnuniyetle doluyor, sonunda içeri gelen Kora'ya olanları farklı bir tarzda anlatmak istiyor, Kora da ona *savaşmak* kelimesi üzerinde biraz düşünmesi gerektiğini fısıldıyor. "Pekâlâ," diyor Kora. "Uyuyor olmalıydınız." "Siz de." Kora gülümsüyor. Hayatta kalmak isteyen kişinin savaşması gerekir, sizin bunu hiç bilmiyor olmanızı umuyorum, Kora başıyla hayır diyor.

Ve bu dünyadaki sonsuz kavgada savaşmak istemeyen, yaşamı kazanamaz. Okulumuzun duvarında deyim olarak yazılıydı bu. Kora, "Yaa," diyor, "Bir zamanlar..."

Lisbeth, Halam Lisbeth, işte o zamanların ortasında Yahudi bir doktoru sevmiş ve ondan bir çocuk sahibi olmuştu. "Aman Tanrım. Siz bunu biliyor muydunuz?"

"Ben o zamanlar çocuktum. Vaftiz töreninin ortasında çocuğunun babasının, ailemizin ortasında onun yanında oturmakta olduğunu itiraf etti. Ve sonra herkes çocuk için bir ilahi dilerken, Yahudi doktor ve aynı zamanda çocuğun yasal olmayan babası "Büyük kapının önündeki çeşme" ilahisini istedi ve ailem onun için bu ilahiyi söyledi."

Kora sessizdi.

"Bana Doktor Leitner'in kendisi anlatmıştı, sırf bu tören için Amerika'dan gelmişti."

Kora, "İnanılmaz," dedi. O sırada gözlerimden yaşlar akmaya başladı. Ağlamaya başladım, bunu uzun zaman önce yapmam gerekirdi, ağlıyor, ağlıyordum, susmama imkân yoktu, çocuğunun babası o *"kristal gece"* bitiminde ülkeyi terk ettikten sonra çok değişen Halam Lisbeth için ağlıyordum, çocuğu kuzenim Manfred için ağlıyordum, Doktor Leitner ve ailem için ağlıyordum, kendim için ağlıyordum. Kora bir mendille göz yaşlarımı kuruladı. "Her şey düzelecek," diye fısıldadı. Ben hayır anlamında başımı salladım. "Hayır. Hiçbir şey düzelemez." Bunu anladığımda ağlamayı kestim. Kora fısıldayarak, "Başaracaksınız," dedi. Başımla onayladım. "Evet, başaracağım." Uyudum.

Hemen tanımaya vakıf olamadığım bir ses, sen de bizimle savaşıyorsun, dedi, bu sesi içimdeki arkeolojik kalıntılar arasındaki eski katmanına yerleştirebilmem için zamana ihtiyaç duyuyorum, kafamın içindeki birbirlerinden tümüyle farklı parçalar, birbirlerine sımsıkı yapışmış durumda. *Kalk, kalk, savaşmaya, savaşmaya / biz savaşmak için doğduk.* Evet. Bu Urban, yine Urban, gerçek yaşamda kaybolmayı tercih ettikten sonra kafamın içinde bir sığınak bulan arkadaşım. Onun kayboluşunu nasıl yorumlamalıyım? Onun bizimle beraber savaşmaya son verişini? İnanılmaz. "O mu? Asla!," demişti Renate. "O asla pes etmez. Bunu yapacağına kafasını kırar daha iyi." Aslında mesele

önemsizdi. Urban'ın kültür bölüm sekreteri olarak çalıştığı yerde yemek odaları ayrılmıştı: Odaların birisinde daha yüksek kademeli yönetici, vasıflı memur ve görevliler, diğerinde ise basit işçiler yiyordu. Eşitlik ilkesine denk, yukardan aşağı bir sınıflandırma... Urban bu durumu protesto ediyordu, insanların arasından geçip gidiyordu. Biz ona endişeyle bakıyorduk, nereye gidiyor olabilirdi ki? Asla yüksek kademedeki kişilerin kantinine gitmezdi. Parti meclisinden ödü kopardı. Ateşli bir konuşma yapıyordu. Gözü hiçbir şeyi görmüyordu. Nerde yaşıyoruz biz!" diye bağırıyordu. Bizim üç oyumuza rağmen ihtar cezası alacaktı. Bizi eleştiriyordu: Disiplini korumak zorundaymışız. Ona göre disiplin başka bir şeydi: Onun fikrine göre bu temeldeki soruydu. Beni biraz korkutuyordu.

Onu aramak zorundayım, hiçbir şey onu aramaktan daha önemli olamaz. Bunu yapmak için ayağa kalkmalıyım, şimdi beni engellemeye çalışsalar da bunu deneyeceğim. Öncelikle bir yerlere bağlanıp kalmış sol kolumu serbest bırakmalıyım, horumları çekip parçalıyorum, birden sol dirseğimde inanılmaz bir acı hissediyorum, gömleğime kan akıyor, bu hemşirenin pek hoşuna gitmeyecek. İşte geliyorlar, kahretsin, siyah bukleli Evelyn geliyor, "Aman Tanrım, siz ne yapıyorsunuz?" işte diğeri Hemşire Kristin ve onun arkasından Başhekim ve Doktor Knabe. "Neler oluyor?" Onu aramak zorunda olduğumu söylüyorum. Başhekim: "Kimi anlayamadım?" diye soruyor. Ben: "Urban'ı," diyorum. Başhekim, "Aha," diyor ve o ruhsuz surat ifadesini takınmış Doktor Knabe ona, içinde en son hasta raporumun bulunduğu, hasta kâğıdımı uzatıyor, küçük parmağının bazı yerleri nasıl işaretlendiğini görüyorum: "Burası ve burası ve şu da ekleniyor," Başhekim: "Evet, evet" diyor, onları izliyorum, bir türlü Başhekimin Doktor Knabe'nin teşhislerini hatalı bulduğu duygusundan kurtulamıyorum, o da bu duygudan kurtulamıyor.

Başhekim: "Arayışınızı bir süre ertelemeniz gerekecek," diyor. Bunu mantıklı buluyorum. Şimdi yaraları görmek istiyor, ne yazık ki Hemşire Evelyn'in işi var, göründüğü kadarıyla masada sadece Başhekimin eline uymayan ve elini içine sokmaya çalışırken yırtılıveren plastik eldivenler var, hasta kadın ortamı yumuşatmak için: "Eldiven aryası sevindirici değil bugün," diyor. Yaralar için söylenecek söz yok, bunlara uzun süre dayanamaz. Hasta kadın her zaman sağlıklı bir cildi olduğunu iddia ediyor ve Başhekim'in o tarifi zor bakışlarını üzerine çekiyor. Evelyn biraz beceriksizce yanlış bantları yapıştırırken doktor da kendi kendine konuşur gibi mırıldanıyor: "Bağışıklık sistemini böylesine kuvvetten düşüren şeyin ne olduğunu bilmek isterdim."

Bu uzun zamandan beri duyabildiğim en önemli cümle.

Başhekim: "Dozunda aldığınız ilaçların, hızla yayılan bu mikroplara karşı savaştıklarına inanmam gerekiyor," diye devam ediyor; evet haklı, çoktandır savaşıyorlar. "Ama onların da yeterli olacaklarını sanmıyorum. Onlar ancak vücudun bağışıklık ve savunma sistemine destek olabilirler."

"Evet," diyorum. "Ben de böyle tasavvur ediyorum."

Başhekim düşünceli düşünceli bakıyor ve sonra konuşmaya devam ediyor. Gerçekçi, hafif cezalandırıcı bir tonda, hastalığın seyrinin bağışıklık sistemimin çökmesinin nedenlerini yeteri kadar açıklayamadığını söylüyor.

Aha. Sonunda özgürce konuşmayı başardı. "Çökmek" gibi bir kelime şimdiye kadar hiç gündeme gelmemişti. Vücudumdaki her bir hücre bunun ne anlama geldiğini biliyor.

"Belki," diyor ve kötü durmumu geçiştirmeye çalışıyorum, belki de nedenler sadece fiziksel değildir" – sebeplerden birini veya ötekini hemen anlatabilseydim keşke – Yorgunluk, ruhsal yorgunluğu kastediyorum.

Başhekim kekelemelerimi dinlemiyor. Son derece resmi ve

uzak bir tavır takınıyor. Çok kısa da olsa bilgisayarlı tomografi ile yapılacak bir diğer araştırma önemli olacak gibi görünüyor. Bugün yapılacak. Söylendiği gibi çok kısa olacak. Bana bakmıyor, kararı çoktan bilen Doktor Knabe ile konuşuyor, ben de başka tarafa bakıyorum, bu kez benim onayım alınmayacak gibi görünüyor, şimdi büyük, gerçek bir sıkıntıyla dolu, herkesin bana kayıtsız kaldığı bir ortamda yaşıyoruz, Hemşire Kristin o soğuk koğuş hemşiresi ifadesini takınıyor, serumu değiştiriyor, yeni iğne takıyor, her şey çabuk ve akıllıca yapılıyor, "Bugün yine fırtına kopacak," diyor hemşire ve sonra çöp kovasını değiştirmek isteyen Elvira'yı korkutup tek bir hareketle dışarı çıkmasını sağlıyor, yerleri dezenfeksiyon sıvısıyla temizleyen genç hastabakıcı Jürgen de sıkıntı ve neşe arasında gidip geliyor, artık babasının kayıkhanesinin önünde çok nadir oturabildiğini söyleyip dert yanıyor. Ve öğleden sonraları tam zamanında gelen, her zamanki gibi ona göz atan Hemşire Thea perdeyi çekiyor, çünkü güneş pencerde parıldıyor, dizimin altına bir makara yerleştiriyor, geceliğimi değiştiriyor; Hemşire Thea da benimle hiç konuşmuyor.

"Çöküş" kelimesi ile uğraşıyorum. Suçum ne ki cehennem resimleri görüyorum?

Başımıza gelen her şanssızlık için bir suçu sebep gösteren dine küfrediyorum, peki ama şanssızlık nedir, ben şanssız mıyım? Kora, şansı doğrudan tanımlayamayacağını söylüyor, ama her zaman olduğu gibi konuşmaya devam etmesem, mümkün olduğunca az düşünmeye çalışsam hatta belki de uyuyabilsem daha iyi olacak, anlıyorum, ama ne yazık ki yatağımda yatarken içimde yavaş yavaş başlayan titremeyi hissediyorum, nöbetin tekrarlanmasını istemiyorum, kendime karşı direniyorum, kaslarımı zorluyorum, dişlerimi sıkıyorum, ama o benden güçlü, direncimi kırıyor, dışarı çıkıyor, beni sarıyor, beni sarsıyor, yatağı sar-

sıyor, dişlerimi birbirine vurduruyor. Ceza bu diye düşünüyorum. İnlemek ve dişlerini birbirine vurmak. Demek anlatılmak istenen şey buydu. Kora çoktan zili çaldı, Hemşire Thea üzerime ikinci yatak örtüsünü de attı, titreyen omuzlarıma bastırıyor. Bu tekrarlanan olaylar ne kadar da banal, ne kadar da can sıkıcı, oksijen tüpü yine odaya geldi, Kora yüzüme maskeyi geçirdi: Nefes alın, nefes alın. Derin, derin nefes alın!

Bu noktadan dönüş yok. Karanlık duvarda alevlerden yazılmış bir yazı bu.

Hayır. Gerçekten yok. Artık silahların tiz sesleri de yok. Daha önce sessizliğe dört elle sarılmam gerekiyormuş. Bir dahaki sefere etrafımı saran sessizlik ve kafamdaki boşluk için müteşekkir olmalıyım. Şimdi ise bu cehennem gürültüsüne dayanmak ve içimdeki geçmişten çıkıp gelen, karşımda bana bakan şu işkenceciler ordusunu görmeye katlanmak zorundayım. Şikâyet yok. Acı var. Karşımda acı çeken insanlar görüyorum. Ancak kendim acı çekerken bunu başarabiliyorum. Acıyı paylaşma duygusu içimden dışarı taşıyor, onu asla unutamayacağımı biliyorum.

"Neden sizin bağışıklık sisteminiz çöktü." Belki de, Bay Profesör, bağışıklık sistemi benim izin vermediğim bu işlemi üzerine almıştır. Belki de bu, içimizdeki gizli güçler gibi, insanı sinsice yıkan, hasta eden, ayrıntılarla ve zorlu yöntemlerle depresyon yaratıp insanı ölüme muhtaç eden ve yaptıklarının sorumluluğunu da başkasının, yani sizin Bay Profesör, üzerine atan bir güçtür. Sıkıntılı halinizin, fazlaca gizleyemediğiniz öfkenizin sebebi bu muydu? Zorla size biçilen rolü reddettiğiniz için mi? Aslında amaç olarak adlandırılamayacak, insanın kendi kendisinden bile saklanan amaçları sezişiniz. Bu tıpkı insanın çöküşten bahsetmek bir yana bunu düşünmek bile istememesi, tüm gizemli bağışıklık sistemlerinin yerini alabilecek bir güç olan o kuvvetli arzunun kaybolmasından bahsetmesi gibi bir şey. Ona

göre bahsettiğim arzu, inandığımız bir çok şey gibi sadece hayal, bir kelimeye hapsedilmiş kısaltmadan ibarettir, böylece cehaletin ve vicdansızlığın bedenlerimizde bıraktığı izleri dikkate almadan, kendimize huzur vererek, kayıtsız biçimde yaşama devam edebiliyoruz. Belki de günün birinde kendisini kuşatmış olan baskıyı görecek ve bizden uzaklaşacak olan bağışıklık sisteminde de bu izler vardır. Belki de üstlendiği bekçi, gardiyan, takipçi rolüne doymuş olabilir. Az ya da çok virüsle uğraşmaktan ve bu işi yaparken de insan tarafından "Hücre öldüren" sıfatıyla yargılanmaktan bıkmış olabilir. Bağışıklık sistemi insanın yaptığı, sırlarla dolu bu manipülasyonların niyetini anlamış, mikroskobik hastalık küçük küçük başladığında, henüz kolayca atlatılabileceği düşünülürken, uykuya çekilmiş olabilir. İnsanın kendisinden daha akıllı, daha yaşama bağlı, daha uyanık ve daha zekice davranmak için herhangi bir neden görememiş olması doğal. "Kendisi," ne kadar da istikrarsız ve anlaşılmaz bir kelime.

Vücudu ona doğru zamanda haber verdi, ama o bir anda artan ağrıların kötüye işaret olabileceğini düşünmek istemedi, doktor çağırmadı, seyahatini yarıda kesmedi, aksine fazlaca yorulmuş midesine papatya çayı sundu, peki ama haftalar sonra artan ağrılarında, fazlalaşan halsizliğinde, artık hiçbir şey düşünemez hale geldiğinde yine sadece bir kaç yudum çay içmesini, hâlâ doktor istememesini nasıl açıklamak gerekiyor? Doktor onu muayene etmek için geldiğinde, mide zarı enfeksiyonu çoktan oluşmuştu ve hastalığın tedavisini kapıda anlatan doktor acilen ambülans çağırmıştı.

"Kendinizi öldürmek mi istediniz" – doktorun sorduğu soru buydu: "Kendinizi zorba bir biçimde öldürmek istemiyorsunuz değil mi? – son derece ilkel bir düşünce. Öncelikle onun çocukken ruhunu bir kör bağırsak şeklinde hayal ettiğini anımsamak gerekiyordu, solgun, büklüm büklüm deri parçalarından oluş-

muş, göğüs kafesinde, mideye yakın bir yerde, korkuyla yan yana duran bir hortum. Mutlaka, ruhunu benzettiği kör bağırsağının bir gün ameliyatla alınabileceği hiç aklına gelmemiştir. Ruhsuz da yaşamaya devam edebilirdi, ama bunu kime söyleyebilirdi ki? Yabancı bir acele ve disiplini gününe katan doktor onunla hiç sohbet etmiyor, sadece neden çağrıldığını bilmek istiyor, hastanın iddialarını başını sallayarak reddediyordu, bu ağrılar kör bağırsak ağrıları olamazdı, ağrılar sarsılan hastahane arabasının içinde tuhaf bir biçimde, aceleyle karnın sağ tarafına geçti.

Hasta kadın Başhekim'e, "Ambülans yaylarının tamir ettirilmesi için siz de çaba sarf edebilirsiniz," dedi. "Doktor," "Evet" diye karşılık verdi. "Tanrı biliyor ya bu konu çok önemli. İnsan dikkat etmezse," dedi, "sıkı sıkı tutunmazsa, köylerdeki kaldırımlara çarpıp alınan hafif darbeler sedyeden yere düşmesine neden olabilir. "Evet," dedi Başhekim, "Kesinlikle haklısınız." Başhekim kendisine "Başhekim" olarak hitap edilmesini istemiyordu, "Baş" takısı ona göre değildi, bu takı hastaya da tuhaf gelmişti. Kora hastaların çoğunun, özellikle kadın hastaların büyük bir mutluluk duyarak ona "Başhekim" dediklerini söylüyordu, "Beni Başhekim ameliyat etti," demeleri sanki değerlerini artırıyordu. Ve bana, böyle bir ünvanım olmadığını bilmelerine rağmen, "Doktor Hanım" diyorlar. Benim böyle hitap kelimelerine ihtiyacım yok. Buna ihtiyaç duyan onlar.

Hasta kadın Kora'ya Başhekim'in, yani Profesörün, kendisini iyileştirmek amacıyla, şüphesiz ki hastanın bunu kendi başına yok etmeye gücü yetmediği için, içerdeki habisi çıkarmak amacıyla, etini kestiğinde ona zarar verdiğinin bilincinde olup olmadığını soruyor. Kora "habis" sözcüğünün kullanılmasına izin vermiyor, herkes içinde bunu taşır, bedeni ve ruhi anlamda, onu yok saymak olanaksızdır. Her şeyden önemlisi onu tespit edebilmektir – evet, bu çok farklı bir olay, değil mi, her zaman

hastalıktan kaçmayı tercih ederiz ve hastalığın adı ancak ameliyathanede konur. Kora bu tip fantezileri fazlaca suni buluyor ve hastanın Profesöre, onun etini keserken kendisini eğlendiren şeylerin, ya da ona keyif veren şeyin ne olduğunu sormasını doğru bulmuyordu – onun yerinde siz olsanız böyle sorular sizin de hoşunuza gitmezdi, iyisi mi susun.

Yoksa diğer yolu mu seçmeliydim, Urban'ın yolunu. Onun hakkında ne biliyorum? Her şey gözüme görünüyor, ama ben hiçbir şey bilmek istemiyorum. Soru ertelendi. Bugün kendime bedenimin bana ne yapacağını sormalıyım. Acaba bana karşı isyan mı edecek. Vücudumu görüyorum, kesikleri görüyorum. Bedenime ne tür bir yazı yazıldı ve ben bu yazıyı okuyabilecek miyim? Bedenimin yaşama ümidi kalmadı mı? Kalmadı, kalmak, bu kelimelerin çifte anlamlarından sakınmak gerek.

Sıkıntı, bir çeşit suçluluk hissiyle dolu bir sıkıntı sabahki işleri kaplamıştı. Fakat, gizlice yanıma süzülen, her zamanki gibi odanın ortasında durup kendi ekseni etrefında dönerek beni ve diğer tüm eşyaları iyice süzen, gürültüyle çöp kovasını boşaltan ve her zamanki gibi gevşek bir el sıkışıyla bana veda eden Elvira farklıydı. Bu kez her zaman yaptığı gibi "Hoşçakal!" dememişti, "Peki, her şeyin iyi olmasını diliyorum, anlaştık mı?" diyordu. Elvira'nın gösterdiği ilgi gözlerime vakitsiz gözyaşlarının dolmasına yol açmıştı.

Vakitsiz olmayan tek şey Hemşire Kristin'in gerçekçi çalışmalarıydı, oldukça soğuk yüzünde hemşirelere özgü gülümsemesiyle buradaki rutin işlerini yapıyordu, yapmacık bir biçimde elimi sıkıyordu, işini iyi biliyordu, ben de onunla beraber oynuyordum. Buna benzeyen olaylara fazlaca mı eşlik etmiştim, bedenim bunu mu söylemek istiyordu? Kora, esmer kadın, çekip gitmemişti. Beni OP'nin önündeki odada bekliyordu, huzursuz değildi, ama o da fazla konuşmuyordu. Sadece: "Bu ekibe güve-

nebilirim. Ekip de bana güveniyor." Güvenmek, çift anlamı olan bir kelime. Ben de fazla konuşmuyorum. "Okey," diyorum. Hemşire Nadeşda Kora'nın emirlerini harfi harfine yerine getiriyor, Almanca konuşma yeteneğini yitirmiş gibi görünüyor, ama o Rus gülüşü hâlâ yüzünde.

Kesmek. Biçmek. Bir kesik atmak. Kelimelerin çifte anlamları bana şimdi fazlaca abartılı görünüyor. O zamanlar sen de kendine zarar verirdin. Urban benimle ilişkisini bir süre için kesmişti, benimle görünmek ona acı vermiş olmalı. Bütün bunlar ne zaman olmuştu. Paul ile yaşanan uzun bir hikâyeydi, onu düşünmeyeli ne kadar da uzun zaman oldu.

Paul, küçük, fazlaca meraklı, çok dürüst ve güvenilir Paul, hepimizin çok sevdiği ama fazlaca ciddiye almadığımız ve Urban'ın bakanlıktaki yüksek görevine getirildiğinde hepimizi hayrete düşürerek, yanına, bir çeşit kişisel referans olarak kendisiyle çalıştırmak ya da her işi yapan hizmetçi kız görevini yüklemek için işe aldığı Paul. Lanet olsun! Urban ona uygulamaya konacak gizli bir planı anlatmıştı, bu planı Urban keşfetmişti ve planın sonunda resmi bir bildiri yapılması gerekiyordu, bizden bir kaç kişi bu bildiri üzerinde çalışıyorlardı ve bu bildiri yepyeni bir gençlik politikası sunacaktı. Bu işin yolunda gitmeyeceğini bilmemiz gerekirdi, Urban bunu biliyor olmalıydı ve baştan beri de Paul'ü joker olarak kullanmıştı. O cezalandırılıp "Yeraltı Dünyasında" kaybolduğunda, ki bu haber ancak Urban'ın çevresinden öğrenilebilmişti, Urban da sarsılmıştı, eğer Urban da devrilecekse bu kimin işine yaramıştı ki? Her ne olursa olsun bir süreliğine, kendisine yakın insanlardan uzak durmak zorundaydı. Arada sırada Renate arayıp ona anlayış göstermemizi istiyordu. Aramızdaki tarafsızlığı asla yitirmemiştik. Ama, hastalandıktan sonra aylarca bir senatoryumda kalan Paul, güvenilir ve sadık Paul asla iyileşemedi. Şimdi bir arşivde önemsiz bir iş yapıyor.

Her zamanki gibi Profesör geliyor, korkak değil ama suskun. Ve şu, çıldırtıcı şekilde hüküm süren, sıkıntılı tavrı. Her zaman yaptığı gibi nazikçe elini bana uzatıyor. Evet, iğnemi oldum, kafamın içinde sessiz, hoş çınlamalar başlıyor. "Başlayabilir miyiz?" Ben: "Başlayabiliriz," diyorum. "İyi," diyor ve OP kapısının arkasında kayboluyor, yeşil içinde yeşil. Dakikalar sonra onu takip ettiğimde – aslında takip ettirilirken, ama böyle konuşulamaz – orada yine sessiz, hareketsiz, yeşiller giymiş üç adamın durduğunu, ellerini yukarı kaldırmış olduklarını ve hepsinin gergin bir halde bana baktıklarını görüyorum. Burada kim kimi yakalıyor? Kim kime teslim oluyor? Ben teslim oldum / Kalbimle ve ellerimle / Sana ülkem tüm sevgim ve hayatımla / Benim biricik ana vatanım. Büyük annemle, büyük babamın evlerindeki divanın üzerine siyah çerçeveyle asılmış bir dörtlük.

Her zamanki gibi son gördüğüm şey Kora'nın ağzındaki maskenin üzerinde duran kahverengi gözleri. Maske. Sonra koridor sistemi, yoksa sinir uçları sistemi mi? Tanıdık ama içten değil. Asla samimi olamaz ama her seferinde daha tanıdık oluyor. Aşağılara, derinlere, soluk yeşil metal kutunun önünden geçiyorum. BIG BROTHER. Urban bir keresinde bana, insan bununla yaşamayı öğrenmeli, demişti. Dünyanın her yerinde bununla yaşamayı öğrenmek zorundayız. Hatırlamadığım bir zamanda bu yeni, neredeyse komplocu tarzıyla "biz" demeye başlamıştı. "Biz," diyordu gizemli bir biçimde, "Aynı ülkede aynı kardeşliğe mensup aynı insanlardan şüpheleniyoruz;" bu söz onu teselli ediyor, haklı çıkarıyordu; bu kelime güçlü bir baştan çıkarma ile doluydu. Beni de mi baştan çıkarıyordu? Evet. Beni de. Hasta kadın bir süre kendi gerçek şehrindeki kilerinde duran metal kutuyla beraber yaşadı, telefon hattı komplocu bir edayla bu kutuya girip kayboluyordu; bu sırada gerçek anavatanı olan ya da olacak başka bir ümit ve insanlık şehrinde bizim meydana

getireceğimiz gelecek, tarafımızdan çoktan gasp edilmişti, Urban'ın kast ettiği anlamdaki "biz" tarafından. Ne zamandan beri Urban "biz" dediğinde kendisine hükmedilmediğini hissediyordu, sanırım her insanın gerçeği idrak etmesi için gerekli olan ve Urban'ı ürküten o daimi acı çekme fırsatını hiç ele geçirememişti. Oysa hasta kadın, Urban'ın Renate ile birlikte Karl-Marks Meydanı'nda üç odalı bir evde yaşadığını ve herhangi bir bakanlığın bürosunda çalıştığını öğrendiğinde o bitmek bilmeyen acıları bedeninde duymaya başlamıştı bile. Ama emindi ki Urban tüm bunlardan sonsuza dek kaçmak için bir dakika bile tereddüt etmemişti. Ve bu kaçış hasta kadının onu affetmesi için yeterli olmuştu. Telafisi mümkün olmayan durumlar.

Soymak, soyunmak, bağırsakları açmak, modern kâhinler bağırsaklardan ne tedaviyi ne de çaresizliği hiçbir şeyi okuyamazlar. Başkasını soymaya ve kendi kendime soyunmaya karşı duyduğum nefret. Kılı kırk yararak gerçekleştirilen törenlerin mahremiyeti. Hareketler önceden belirlenmiş talimatlardan oluşan bir modele uygun yapılıyor, başka türlü yapılmaları bir sanat hatası olurdu. Duymak istemeyen kişi hissetmek zorundadır, büyük annemin lafları. Hissedemeyen kişi daha kötü yaralanır. Ve kendi etini yeterince derin kesemeyen, kesmeye cesaret edemeyen kişi, başka birisinin bunu kendisi yerine yapmasını bahane gösterir, Bay Profesör. Hile dolu düzenler ve tedbirler. "Ruh" ve "bilinç" her zaman yapmaları gereken yönlendirme işleminin sahibi olan bu iki güç ne zamana kadar öyle değersizce bir köşede durur. Şimdi bedenime bir hareket yaptırılacak, sonunda kendi hakkını arayan bir kelime: Hareket etmek. Elle çalışıldı. Akıllı, tecrübeli, esnek, on beş dakika yıkanmış ve plastik bir eldivenle korunan el ile. Bu el bedenin uzun zamandır saklı kalmış gerçeğini ortaya çıkarmaya çabalıyor. Bağırsakları karıştırıyor. Üzerinde iyice düşünülmüş bir stratejiye göre hareket ediyor, diğer

organları yaralamadan mide köküne kadar inmek için kurnaz dolambaçlı bir yol izliyor, burası irinin merkezi, burada gerçeğin parlayan çekirdeği yalanın çekirdeği ile karşılaşıyor. Buna bir son vermek isteseniz de istemeseniz de fark etmez, Profesör. Hemşire Nadeşda yaranın kenarlarını açarken, doktor tamponla harekete geçmek zorunda. Bu sırada Kora makineleri kontrol ediyor, bana bakıyor ve alnıma elini koyuyor. Bir katliam bu.

Bu kez hepsini temizlediğimize inanıyorum. – Neredeyim ben. Uyananların klasik sorusu, bu soruyu ya hiç cevaplamıyor ya da sadece banal cevaplar veriyorlar. Hemşire Thea sanki bir oteldeymişim gibi oda numaramı söylüyor. Bütünüyle yeşillere bürünmüş Profesör gitmek zorunda, ama yakında yine geleceğini müjdeliyor. Bu sefer hepsini temizlediğimizden eminim.

Sen içeri giriyorsun. Saat kaç oldu. Ah, henüz öğle vakti. Uyanmak, diyorum kötürümleşmiş dilimle, her zaman harikadır. Her şey geçti ve sen hiçbir şeyin farkında olmadın. Böyle olması daha güzel değil mi, diyorsun. Doktro Knabe geliyor ve Hemşire Thea'ya ateşimi soruyor. "Pekâlâ," diyor. "Daha iyi olabilirdi." "Bu kez," diyor, "hepsini temizledik. İçeride hiçbir şey kalmadı. Artık bir şey olmaz." Bu kez termometreyi, midemde hiç bir şey kalmadığını bana söylemek için içeri gelen, Doçentin eline veriyor. Normal ölçüde, diyor. Sana soruyorum: "Neden gülmüyorsun?" Sen: "Daha sonra," diyorsun.

"İyi," diyorum. Ne zaman bilmiyorum ama yeniden gülmemiz gerekecek.

"Zaten," diyorum, "Bence beynimdeki labirent bizim kiler sistemimizi oluşturan labirentle aynı." Korkmuş gibi bakıyorsun. "Hayır, diyorum. "Fantezi üretmiyorum. Sadece bu yeraltı koridorlarına sürekli giderim," biliyorsun. Bu olmak zorunda mı?" diyorsun. Ben, "Evet", diyorum, "bunun olması gerektiğine inanıyorum. Hem söyle bakalım Urban'ı buldunuz mu?" O soğuk

ifadeni takınıyor ve kafanı sallıyorsun. Bana söylemek istemediğini görüyorum, ben de öğrenmek istemiyorum. "Bir kez bana şöyle demişti, diyorum, 'gerçek görecelidir,' hatırlıyor musun? "Başını sallıyorsun. Yıllar önce Urban şöyle demişti: "Gerçek tarihte ileri doğru atılmış adımların bir fonksiyonudur." Geri kalan her şey duyguların değersiz eserleridir. "Acaba bu sözleriyle amacın aracı kurtardığını mı anlatmak istiyordu? Tereddüt ediyordu. Sonra, "belli bir seviyeye kadar," dedi. "Hangi seviyeye kadar" diye sordu kadın ve adam metroda başka insanların arasında durdukları için fısıltıyla: "Bu durumdan duruma değişir," dedi. Hasta kadın: "Bu ayrımı kim belirliyor?" Urban: "Her zaman en iyi görüş açısına sahip olan kişi. Mevcut arzuların durumunu her ne olursa olsun görmekten kaçmayan, ahlaki merhametsizliğin ölçütlerine göre değerlendirme yapmayan kişi." Urban bizi silahsızlandıracaktı, acaba arkadaşı bu arzusunu göremiyor muydu? Ancak o zaman belki beyaz bayrak kaldırabilirdik. Ya da? – Kadın fısıltıyla: "Bilmiyorum," diyordu. "Gerçekten bilmiyorum." Adam karşılık verdi: "Bu konuyu düşün."

Ne zaman bilmiyorum, sen gittin. Hemşire Thea'nın yapacak işi yok gibi görünüyor, ikide birde odaya geliyor, serumu kontrol ediyor, yatağın baş tarafını hastanın rahat etmesini sağlayacak biçimde düzenliyor, hasta kadının yüzünü soğuk bir bezle siliyor, dudaklarını ve ağzının içini tamponla ıslatıyor. Sabah, diyor, her şey tamamen farklı görünüyor. Ama siz bunu bilirsiniz, siz bir profesyonelsiniz. Beyazlar giymiş profesör geldiği zaman, hemşire çoktan ateşini ölçmüştü ve termometreyi doktora gösterdi. Doktor, "evet," dedi, biraz daha iyi gibi görünüyor. "Tabii ilacı iğneyle vermeye devam edeceğiz Hemşire Thea, her beş saatte bir, lütfen yardımınızı esirgemeyin. Bu musibete muhtaç olmasaydık daha güzel olacaktı." Hemşire Thea da şimdilik bu iğnelere ihtiyacımız olduğunu kabul ediyor. İğneyi ba-

tırışını pek hissetmiyorum. Ne yazık ki gece nöbeti yok, ama yarın sabah erkenden yine gelecek.

Ne mutlu ki Kora'nın gece nöbeti var, Kora Bachmann, karanlık çökünce geliyor. "Bu sefer," diyor, "beyler konunun özüne indiler. Hiçbir şey kalmadı, buna yemin ederim." Kora'nın eline bakıyorum, ince ve kadınsı, ilk kez aklıma çocukları olabileceği geliyor. Soruyorum, evet anlamında başını sallıyor. Dört yaşında bir kız, adı Luise. Peki Kora çalışırken küçük kıza kim bakıyor? Luise yuvaya gitmemişse annem onunla ilgileniyor. Peki baban? "Ayrılar," diyor Kora. Ben: "Yazık, diyorum." Kora susuyor. Bir süre sonra şöyle diyor: "Arada sırada bizim gibi birbirlerinden uzak kalan erkek ve kadınların uyum sağlamakta gittikçe daha çok zorlandıklarını düşünüyorum." Sonra ikimiz de susuyoruz, Kora gitmek zorunda. Yine gelecek. "Uyuyun," diyor.

Uyumakla yeterince zaman kaybettim, hem burada kapalı kalarak da çok zaman kaybediyorum. Aradan epeyce bir zaman geçtikten sonra, bunun sağlıklı insanlar dünyasıyla ilgili ilk buluşum olduğunu anlıyorum. Sağlıklı olmak, hastalığı belirli bir uzaklıkta tutmak anlamına geliyor.

Kendimi savunuyorum. Fazla mesafe katedemedim. Yakından tanıdığım o rüya sahnesi yine, içinde kendimi rahat hissettiğim ara dünyaya kayıyorum, neden diye soramıyorum ama içimdeki bir şey cevabı biliyor: Çünkü bütün düşüncelerden kurtuluyor, hiçbir şeyle ilgili karar vermek zorunda kalmıyorum, iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış, gerçek olan ya da olmayan hiçbir şeyin geçerliliği yok. Fazlaca sıkılmış vicdanım dinleniyor. Renk gri. Esmer kadın elimi tutuyor, kimin kimi yönlendirdiği belli değil, gülümsüyor; "son kez," gibi bir şey söylüyor. Henüz bu son seferi yaşamamış olmama rağmen acı duyuyorum. Yine Berlinli odamızın penceresinden dışarı süzülüyoruz, böyle olmak zorunda. Altımızda evlerin duvarlarının oluşturduğu dört-

gene hapsedilmiş bahçe. Üzerimizde, şehrin orta yerinde asla kararmayan gökyüzü. Az sayıdaki pencerelerin keskin ışıkları. Üst kattan gelen şiddetli müzik sesi. Her şey her zamanki gibi, her şey yepyeni. Kendimizi boşluğa bırakıyor ve bahçe kapısından dışarı doğru süzülüyoruz; kapının kanadı tuhaf bir biçimde ardına kadar açık bırakılmış.

Friedrich Caddesi yarılmış. Yaya kaldırımları boyunca kenarlarda derin çukurlar uzanıyor, yüksek taş ve toprak yığınlarıyla çevrelenmişler. Süzülerek çukurları takip ediyor ve altımızdaki kablo ve boru karmaşasına bakıyoruz. Manzara bağırsakların açığa çıkmış hali gibi. "Evet," diyor Kora, "böyle de denebilir." "Küçük Revü"den çakırkeyif bir halde gelen, geceyarısı kuşlarını geçip, Hannover ve Chaussee Caddeleri'nin kesiştikleri köşede, makinelerin attıkları toprak yığınına çömelerek oturuyoruz. Yeraltı dünyasından yukarı doğru ruhani bir ışık sızıyor. Dik, sarp bir meyille aşağı inen çukur kenarlarında, geçmiş onlarca yılın moloz çökeltilerinin bulunduğu tabakaları görebiliyoruz. Tahribatın arkeolojisi. Hâlâ elimi tutmakta olan Kora, bir işaret veriyor ve kendimizi çukurun içine, kepçenin açtığı en alttaki tabakaya bırakıyoruz. Kora'ya, "Hades'e gidiyoruz," diyorum. Yeraltı dünyasının Tanrısı, altın arabasıyla güzel Persephone'yi kaçıran Hades. Ama avutulamayan anne Demeter'in kederinden dolayı üzerine düşen işleri yapmaktan vazgeçmesi, kızının sadece yılın üçte ikilik kısmında yanında olmasına izin verilen anne Demeter'e bağlı olan, aydınlık, üst dünyayı ve verimliliği etkiliyordu.

Kora okulda Yunan mitolojisini hiç öğrenmemişti. Kırılmış, parçalanmış fayansların üzerinde duruyorduk, bir duvar fayansı yeşil kök sebzeleri, bir diğeri sucuklardan oluşan bir zinciri gösteriyordu. Bir önceki yüzyıldan kalma, eski stilde düzenlenmiş bir kasap dükkânı olduğunu tahmin ediyorduk, yıkılmıştı. Hafif-

çe kazıyınca daha üstteki bir tabaka ortaya çıktı. Sıyrılmış yazıların bulunduğu duvar taşlarında Kiril harfleri ile yazılmış bir isim okuyabildim, Pawel buradaydı, Kora'ya söyledim. O da Rusça okuyabiliyor. "Wladimir Nowgrod'dan geliyor," dedi. Belki de gelmemeyi tercih ederdi. Yitip gitmiş bir çağdan haberler. Kora'ya fısıldayarak, "ne kadar da hızlı ilerliyor," diyorum. Ve sonrakiler kendilerinden önceki geçmişin tanıklarını, süratle kaldırım taşları ve betonlarla örtüyorlar, sonra bu kaldırımların üzerinden yeni askerler yürüyor. Biraz daha kazar, duvarları delmeye başlarsak kemiklere rastlayacağız. Yukarı ve aşağı dünyanın evlerinin duvarlarındaki büyük delikler şiddetli patlamalar olduğuna işaret ediyor, mutlaka ateş sırasında duvarlara insan eti de yapışmış olmalı.

Kazmıyoruz. Çukur sisteminde hareket etmeye devam ediyoruz, içlerinde suların aktığı su ve atık su borularını takip ediyoruz, paslanmış borular bir çıkmaz sokakta son buluyorlar, içindeki kabloların paslanmış olduğu kablo kutularına çarpıyoruz. Bu kutuların yanına, bu tip çukurların anlamı da bu, yeni hatlar ve yeni kablo kutuları konulmuş, kablolardan elektrik akımı geçiyor, telefon konuşmaları, gizlice dinlensin ya da dinlenmesin, gidip geliyor ve yarım yüzyıl sonra, neyseki ben tanık olmayacağım, bu çukurlar yeniden açılmak zorunda kalacak ve henüz doğmamış insanlar burada durup atalarının anlaşılmaz amaçlarını bulmak için kafa patlatacaklar.

Kora, "Bunları boş verin," diyor, düşüncelerimi de okuyabildi, bu beni fazla şaşırtmıyor. "Düşünüp durmayın." "Ama," diyorum, "düşünün bir kere her şey tekrar edip duruyor." "Şimdi banalleşiyorsunuz," diyor Kora, bu tip kelimeleri o da kullanıyor, aslında, diye ekliyor, "tekrarlanan şeyi ilk kez yaşayan herkes için o yenidir." "Aha," saygıyla susuyorum. Beni cesaretlendirmek istiyor. Saplanıp kaldığım çıkmaz sokaktan çıkmam için

bana yardım etti. Ucuz şeylerden korkmuyor. Onu test ediyorum: "Acaba boşluk kelimesinin anlamını biliyor mu?" Hızlı hızlı solumaya başlıyor: "Bütün doktorlar bu kelimeyi bilir." "Sana çok yakın sandığın aslında yakınında değildir," diyorum, Kora gülüyor. "Benim düşünceme göre," diyorum, tüm nezaketini ve ünlü sezgilerini unutmuş olan Kora kaba bir tavırla sözümü kesiyor. Ne düşündüğümü çok iyi biliyormuş: Boşluk öylesine büyüktür ki herşeyi içine alır ve insan onun içinde sevinçten sersemleşip, harika bir şekilde içine yuvarlanabilir. Şimdi gülmek zorundayım. Ama ya ses çıkarırsam? Eğer bu oldukça makul görünen boşluk, yaşamın kendisi olsaydı? – Kora, "peki o zaman dinleyin beni," diyor, çukurlardan çıkıp, Friedrich Caddesi'nden aşağı doğru süzülüyoruz, aşağı ıhlamur ağaçlarından sola dönüyoruz, hiç insan yok, bir zamanlar son derece beğendiğim bu ölü şehrin içinde sadece bir kaç tane gece bekçisi, zavallı ruhlar gibi, dolaşmaktalar. – Dinleyin: "Şimdi saçmalıklarla aklınızı karıştırma zamanı değil," diyor Kora. Sol tarafımızdan üniversite binası görünüyor, Humboldt çiftine el sallamanın zamanı değil. Arsenal. – "Kora," diyorum, "buna siz karar veremezsiniz." "Nedenmiş," diyor. "Sizden genç olduğum için mi?" – "Hem o," diyorum, "hem de siz benim doktorumsunuz." "O zaman tarafsız olmuyor muyum? diyor. Şimdi öfkeleniyor, "bunu sizden beklemezdim. Öyleyse gidebilirsiniz." Elini elimden çekiyor. – Henüz değil, diyorum.

Cumhuriyet Sarayı'nın merdivenlerinde oturuyoruz. Bu saray da bir taş yığını, diye düşünüyorum, cam ve beton, aşağı inmek için yapılmış. Belki de bu yüzden bu gece batmakta olan şu şehirde oturulabilecek en doğru yer. Metropolis. Güç metropolü. İki gücün metropolü. Bir zamanlar kutsal olan yerin kutsallığını ihlal eden şehir. Gözlerimizin önünde parçalanıyor. Bu yeni vahşetten dönüş yok. Kalbimi emin olma duygusu sarıyor.

"Kora", diyorum, "hâlâ emirlere göre davranıyorsunuz, değil mi?" Kora, benim gerçekten sıkıcı olduğumu söylüyor. Şimdi üzgün. "Evet," diyorum. Ben can sıkıcıyım, artık boşlukla neyi kastettiğimi biliyorsunuz. Kaplana binen, bir daha inemez. Şimdi gidin ve Başhekime bozulan bağışıklık sistemimle ilgili bilgi verin. Ona üzerinde beyaz lekeler olan, kısa el yazısıyla: Hic sunt leones, yazılmış haritayı bilip bilmediğini sorun. Ona, etimi keserken, yaralarımı açarken beyaz lekelerle karşılaşmış mı sorun, bunlar benim bilmediğim, araştırılmamış, adlandırılmamış ve vahşi hayvanlara hükmedebilen lekelerdir. Ona bu dirençli lekeler karşısında dünyadaki bütün bağışıklık sistemlerinin mahvolmak zorunda kalacağını hiç düşünmüş mü, sorun.

"Kime ne sormalıyım?" – "Ah, Kora. Neredeyiz biz?" – Her zaman neredeysek oradayız canım, yine gömleğiniz sırılsıklam olmuş. Gece nöbetindeki hemşire geliyor, bir kaç hareketle üzerimi değiştiriyorlar, ikisi de bu terin öncekilerden çok farklı koktuğunu iddia ediyorlar. Daha sağlıklı bir koku olduğuna inanıyorlar. Kora, "Siz farketmiyor musunuz," diyor. – "Hâlâ emirler geçerli mi?" – "Neden bahsediyorsunuz?" – "Düşünmemem mi gerekiyor?" – "Hayır. Düşünmeyin. Artık geride kalan her şey için mutlu olma ve sağlığınıza kavuşmak için çaba harcama kararı almak zorundasınız." – "Karar vermek mi?" – "Elbette," diyor Kora vurgulu bir şekilde. "Kati karar vermek ve bu karardan dönmemek zorundasınız." – "İyi, peki. Sözlerinizi Tanrı duysun." Gülüyorlar, Kora gidiyor.

Elvira onu uyandırıyor. Başına dikiliyor, önce odayı sonra da hastayı şöyle bir süzüyor, memnun görünüyor, kovayı alıp götürüyor, sonra yatağın yanına yaklaşıyor, hasta kadının elini tutuyor. "Ya," diyor kısaca. "Yaşadıklarınız çok sıkıcıydı. Ama en azından hafif bir hareket yapabiliyor olmanız gerekmez miydi?"

Bu sözler karşısında ne düşünmeli ne söylemeliyim. Bir an-

da duyduğum şeyler karşısında? Duymak istemeyen hissetmek zorundadır, ama ben hissedemiyorum. Elvira'nın söylediği bu tek cümle hatırı sayılır bir tesir yaptı. Şimdi paniğe kapılmak saçma olur. Elvira yalnızca benim biliyor olmam gereken şeyi söyledi. Bense, gerçeğin nasıl bin bir kılıfa girip zayıf insanlardan saklandığını ve kendisinden uzaklaşıldıkça nasıl tuhaf bir biçimde bu insanların önüne çıktığını görüp şaşkına dönebilirim ancak. Hepiniz uzunca bir süredir benim olup bitenleri görmem için çabaladınız, yüzlerinden hiçbir şey anlaşılamayan doktorlar, yapmacık tavırlar takınan hemşireler ve sen, ağzını sıkı tutan sevgilim. Fakat ben bu görevi üstlenemedim, içimde bir şeyler beni çırılçıplak ortada olan gerçeklere karşı uyardı. Benim gerçeği görebilmem için Elvira'nın gelmesi, hemşire odasında ve mutfakta tesadüfen duyduklarını bu kaba, yalın cümle ile damdan düşer gibi söylemesi gerekiyordu. Bu gerçek. Maalesef. Panik de gecikti, her şey gibi.

Gerçekten nasıl oldu. Şanssızlığa mani olundu, şanssızlık duygusu artık kaybolabilir. Ama kaybolmak yerine artıyor, büyüyor, büyüyor ve beni tamamen sarıyor. Büyük tehlikeden sonraki çöküş, eski banal hikâye. Demek şimdi benimle Bodensee'ye gelmiş olan o düldülün üzerinde oturuyorum. Hemşire Margo'dan kararım hakkındaki memnuniyet verici haberi duymak için çabucak gelen, yeşiller içindeki Profesör'e bunu gizlice söylemiş olmalıyım. "Bodensee mi?" diye hayretle soruyor ve Hemşire Margo'ya bakıyor, hemşire hafifçe omuzlarını kaldırıp dudaklarını büküyor. – "Ah, tabi ya, Bodensee. Ama bu fikre nasıl vardınız?" "Bu gerçek değil mi?" – "Gerçek, gerçek" diyor Profesör ters bir biçimde. "Her insanın kendi kişisel gerçeği vardır, bunu bilmeniz gerekirdi." – "Peki benim gerçeğimi biliyor musunuz?"

"Doğrusu, gerçeğiniz şu: Siz hastaydınız, hem de çok hasta,

şimdi bu hastalığı atlatıyorsunuz. Başardınız. Sağlığınız iyiye doğru gidiyor. Ve diğer tüm şeyler de deli saçması o kadar."

Profesörümü "Ölüm" ya da "Ölmek" gibi kelimeleri telaffuz etmeye ikna bile edemeyeceğim. Bu kelimeler kafamın içinde dolaşıp duruyorlar, Hemşire Margo ve Hemşire Thea beni yıkarken, yatağımı yaparken ve bu sırada durmadan neşe veren konularda, örneğin Hemşire Margo'un umutsuz kilo verme çabaları hakkında benimle konuşurken, ben: "Çok uyumlu," diyorum, "tam da bir açlık cambazının yanında konuşulacak bir konu," gülüyorlar, bugün her şeyi hafife alıyorlar, emir böyle, bunu anladım ve onlar da benim bildiğimi biliyorlar. Koridordayken Profesör'ün Margo'ya neler söylediğini tahmin edebiliyorum: "Bizi daha fazla aşağı çekmemesi için gayret sarf edin, yardımcı olmaya çalışın." Daha sonra Hemşire Thea'ya sesleniyorum: "Hey, hastanede hiç ölümden bahsedilmiyor." Arkasını dönüyor, bana şefkatle bakıp: "Hayır," diyor.

İçimden bir ses sevinçle, "Artık biliyorsun," diyor. Ama ben bilmek istemiyorum. Kendime gelmek, önünden, şimdi bile anımsadığım, hiç istemeden beni içine çeken o akıntının geçtiği her kapıdan adım adım uzaklaşmak için gereken tüm çabayı göstermek istiyorum. Ayrıca küçük bir onayın, minik bir yumuşamanın, bu akıntı içinde sonsuza dek sürüklenmeme neden olacağı anlar var, biliyorum, ama yakında onları unutacağım. O anı yakalarsan sonsuza kadar yok olur ve hiç acı duymazsın. Ben o anı kaçırdım. Neden sadece ben onay vermeyi reddettim. Şimdi yorgunum. Yakında yeniden kendimi uykunun kollarına bırakacağım. Bir keresinde, yeterince uzun süre şu gürültü beni rahatsız etmezse, sessizliğe müteşekkir olmayı aklıma koymamış mıydım? Müteşekkir olmayı deniyorum ama bu nasıl yapılır bilmiyorum. Uykumda bir ses beni teselli eden bir tonda, aynı şeyi yeniden yaşayacağımı söylüyor. Her şey tekrar eder. Güzel,

hareketli bir denizin üzerinde yol aldığım yelkenli "Esperanza" adını taşıyor.

Uyanırken, hafif neşeli, keşke hemen varmasaydım, diye düşünüyorum. Sen orada duruyorsun ve öğleden sonra ölçülen, artık düzene giren ateşim ve Profesörün benim durumumdan ne kadar memnun olduğu konusundan başka hiçbir şey hakkında konuşmak istemiyorsun. Elvira'nın sabah bana söylediklerini duymak istemiyorsun. Şimdi bu tür geri adım atmama neden olacak kehanetleri ciddiye almamalıymışım. Görebileceğim bir yere bir demet çiçek yerleştiriyorsun, hepsi de bahçemizin çiçekleri, nerede olduklarını bana hatırlatıyorsun, eve döndüğümde açacak olan çiçekleri sayıyorsun, birdenbire gözlerimin önündeki vazo bir eve dönüş resmi haline geliyor, ama resmin kısacık bir zamanda sararıp solmasına izin veriyorum, çünkü bu yatağın dışına çıkmak için atacağım adımı düşünmek bile bana imkânsız geliyor." Benim için çok korkmuş olmalısın, diyorum. Sen pencerenin kenarında durmuş, dışarıdaki, henüz görmediğim manzarayı seyrediyorsun ve şöyle diyorsun: "Sen ne düşünürdün? Hem üç günden beri hiç yağmur yağmadı. Belki de ürünlerin bir kısmını kurtarmışlardır."

Ben ne düşünüyorum. Aslında hiçbir şey düşünmediğim aklıma geliyor. Düşünme yetimi kaybetmeden önce, o kadar uzun süre hiçbir şey düşünmedim ki. Aslında düşünmeden kendimi çok iyi hissettim. Sana bunları söylüyorum, sen arkanı dönüyor ve alnını buruşturuyorsun. "Elbette ki iyi hissettim," diyorum. "Her şey görecelidir." "Tabi!," diyorsun, devam etmiyorsun, ama ses tonun, bunca yıl sonra bile, hâlâ beni provoke edebiliyor. Ben sadece düşünmenin acı verici olabileceğini, ama insanın bu acıyı el altından başka acılarla değiştirmek isteyebileceğini düşündüğümü söylüyorum. Bir çeşit kendi kendine yaptığın aptalca bir davranış, anlıyor musun. Susuyorsun. "Demek bura-

da bu tür teorilerle vakit geçiriyorsun." "Aklıma ilk gelen şey buydu. Sence de iyi değil mi?" "İyi kelimesi sana uymuyor. Kısa bir süre için benim çevremden uzaklaşmak istediğin fikrine kapılıyorum, karagün dostu olmak istemiyor gibi görünüyorsun. Haklı mıyım? "Küçük kötü şeyden bahsediyoruz." "Acaba düşüncem benim için daha büyük bir kötülük olabilir miydi? Bu konuda düşünmem gerek," diyorum ve sırıtmaya çabalıyorum. Ne düşündüğünü biliyorum: Hiçbir şey ölümden daha kötü olamaz, ama bunu söylemiyorsun. Kısa bir süre susuyoruz, ikimiz de birbirimizin ne düşündüğünü biliyoruz ve aynı anda aynı noktaya varıyoruz: "Sen," diyorum, "Urban'ı buldunuz mu?"

Bu soruyu beklediğini ve bu sorunun seni üzdüğünü görebiliyorum. Neden sürekli Urban'ı düşünüyorum ki? "Evet. Onu buldular. Ölmüş" Bunu biliyordum. Ne şekilde öldüğünü sormuyorum. Bugün olmaz. Eminim, her ziyaretçiyi, sen dahil, kovabilecek kadar zayıf düştüğüm halden daha kötü bir halde ölmemiştir. "Renate ile konuştun mu?" diye soruyorum. "Hayır," diyorsun. Konuşman için bir sebep yok. Eğer ben evde olsaydım onunla konuşmaya mecbur kalırdım. Yıllar geçtikçe bu iş bölümü kendiliğinden oluşuyor. Kısa bir süre sonra: "Biz ne güzel ihtiyarladık, değil mi?" diyorum. Sen: "Az zamanımız kaldı," diye cevaplıyorsun. Pek ikna olmamış biçimde ben: Sen öyle diyorsan, diyorum.

Beni rahatsız eden bir şey var. Gittiğin zaman aklıma geliyor: Yine sana duymak istediklerini söylemeye başlıyorum. Merhametsizlik dönemi geçip gitmiş gibi görünüyor. Bunun ne anlama geldiğini seziyorum, ama bu gerçeğin henüz yaşanmasını istemiyorum. Hem biz Renate'yi son kez Jutta'nın düğününde görmüştük. Hepimiz onun Jutta ile vedalaşmak için gelişini, ama Urban'ın onunla gelmeyişini doğal bulmuştuk. Danimarka diyordu, hiçbirimiz Danimarka'ya gitmedik, Jutta'nın birlikte

gideceği genç Danimarkalı diplomat sempatik bir adamdı ve nasıl bir oyunun içine düştüğünü gerçekten bilmiyordu, ama ona olabildiğince yardımcı olması öğretilmişti. Bu genç ve güzel kadın ancak onunla evlenerek ülkeyi terk edebileceği için onunla evleniyor, o ise gelinin pek de mutlu görünmeyen arkadaşlarını, bir düğünde olması gerektiği gibi Danimarka yemekleriyle ağırlıyor ve herkesin genç eşiyle nasıl dans ettiğini seyrediyordu. Bu genç kadına dokunmayacaktı, elbetteki hayır. Hem genç kadın her yerde tercümanlık yapabilir ve ona yük olmazdı, elbetteki olmayacaktı. Sonra gece yarısına doğru Urban da geldi. Renate'yi almaya gelmişti, sonuçta Renate'nin ertesi gün erkenden işe gitmesi gerekiyordu. Renate başını sallayarak itiraz etti. Biz Urban'a karşı son derece doğal davranmaya çalıştık, bunu görünce Urban da barın kenarına ilişip içmeye başladı. Bu onunla kavga ettiğin tek gündü. Onun yanına gittin ve: "Defol!" diye bağırdın. Urban sırtını dönüp gitti. Daha sonra biz Renate'yi taksiyle evine bıraktık ama hiçbirimiz tek kelime etmedik.

"Ölçmenize gerek yok," diyorum Hemşire Thea'ya. "Benim ateşim yok." "Bana daha güzel bir şey söyleyemezdiniz." "Şimdi size gerçekten mutluluk verici bir haber verdim, değil mi?" "Evet demek zorundayım," Hemşire Thea sevimli bir insan, benim için dua ettiğine ve bu akşam Tanrı'ya teşekkür edeceğine eminim. Dostluk kerametlerini içinde saklıyor. Serumu değiştirirken, "Yakında bu kerametleri açıkça göreceğiz," diyor. Farklı hortumlardaki sıvıları kontrol ederken, "Tüm bu hortum sistemini de çıkaracağız," diye anlatıyor. Tüm bunları iğrenç buluyor. İlk kez ondan böyle şeyler duyuyorum, şimdiye kadar vücuduma giren ve vücudumdan çıkan bütün hortumlar hakkında hep gerçekçi ve olumlu şeyler söylemişti. "Ama serumu çıkaramazsınız," diyorum biraz korkmuş bir halde, "yoksa açlıktan ölürüm." Bu sözler üzerine Hemşire Thea iğneleyici biçimde,

neden ona hiç güvenmediğimi soruyor. "Normal insanlar ağızlarıyla yemek yerler," diyor. "Yoksa unuttunuz mu?"

Ona neler oluyor? Açlıktan ölmekten mi korkuyor? Profesör bu sözlere bir baba edasıyla gülmek zorunda kalıyor, Hemşire Thea konuştukları şeyleri ona anlatmış. Hastanın ateşiyle ilgilenmiyor, ilgilense hasta buna gücenir. "Açlıktan ölmek!" diyor. "Güzel bir ölüm şekli değil."

"Bundan uzak durmalıyız değil mi? Bize güvenin."

"Bana yapacak başka bir şey kalmıyor."

"Doğru," diyor. "Daha başka yapacak bir şeyiniz yok. Ama bu zamana kadar bize gayet iyi eşlik ettiniz, değil mi?"

Yaptığı iyi iş için övgü duymak istiyor, ama o da yok. Bu hasta odasında değişmesi gereken bir şey var, bütün insanlar bugün ona başka bir yüzlerini gösteriyorlar. Görevine uygun biçimde o da şöyle diyor: "Evet. Gerçekten size güzelce eşlik ettim." Bu sırada Profesör'ü biraz mahçuplaşıyor ve aceleyle onlarla vedalaşıyor. Ama gitmeden önce kapıda şöyle diyor: "Bu akşam çok daha iyi gördüm sizi."

Urban öldü, onlarsa beni çok iyi bulduklarını söylüyorlar. Yakında o kadar iyi görüneceğim ki artık bana süzen bakışlarıyla bakamayacak, beni birlikte hareket etmem ve sabırlı olmam için ikaz etmek zorunda kalmayacaklar. Artık benimle fazla dikkatlice ilgilenmeyecekler çünkü benden kötü sürprizler beklemeyecekler. Biz de Urban'dan kötü bir sürpriz beklemiyorduk, iyi bir şey de beklemiyorduk. Buna rağmen ben onu gözden çıkarmıştım, bu soğukkanlı kelimelerle düşünülmesi gereken bir karardı. Urban her şeye eşlik eden ve gelecekte de her konuda ortak çalışma yapacak birisi olmuştu. Ta ki herkesi hayrete düşürerek artık beraber çalışmak istemediğini bildirene dek. Bu ümit etmekle ilgili bir şeydi, ya da değildi. Ancak ümitsizliğe düşen bir kişi böyle bir talepte bulunabilirdi. Ne zaman ümidini

kaybettiğini fark etti? Önceki gün söylediği sözleri, oldukça radikal olan o sözleri geri almasını talep etmelerinden hemen sonra mı? Renate'nin telefonda söylediği gibi bocaladığı için mi? – Ne hakkında ümitsizliğe düşmüştü – Şimdi geri dönmezsek herşeyimizi kaybedeceğimizden mi? – "Çok geç," diyordum, "geç, geç." Belki de sadece onu daha fazla incitmemeyi düşünüyordum. Her ne olursa olsun cevap Renate'den geldi, oldukça alçak sesle şöyle diyordu: "Daha önceden hiç muhalefet etmemiş olduğu için bocalıyor." Ben yine alçak sesle: "Peki neden önceden itiraz etmiyordu?"

Renate, o zamanlar Urban'ın her şeyini kaybetmekten korktuğunu, söylemiş ve elinde olmadan ağlamaya başlamıştı.

Gerçekten bunu yapmayacak kadar zekiydi. Demek ki uzun süredir sıkıntıdaydı. Bir zamanlar çok hoşlandığım ama yıllar geçtikçe daha az hoşuma gitmeye başlayan Urban. Sanki bol bol arkadaşım varmış gibi kaybetmekten çekinmediğim Urban, bunu yapmak yerine – ne? Onunla konuşmalı mıydım? Şimdi ya da bu sondan sonra bile bunu yapmak mantıklı olur muydu bilmiyorum. Onun seçtiği, onu bulan çıkış yolunu ben reddettim. Aramaktan bile kaçındım. Urban ve ben çok farklıydık, temelde farklılıklar vardı, bunu uzun zamandır biliyorum. Onun da bunu bilmesini sağladım. Ondan daha budala olan ben böyle bir davranışı bağışlayabileceğimi ona söyledim. Onu bağışlamadım. Daha sonra benimle buluşmaktan hep kaçındı. Ve ben de onunla karşılaşmaktan kaçındım. Çevrelerimiz birbirleriyle ilişki içinde değildi, kötü anlamda bile bir yakınlık yoktu. Bu ikimizi de oldukça rahatlatan bir değişimdi.

Çünkü düşüncesi neredeyse tamamen ortaya çıkmıştı: İnsan ya kendisinden vazgeçecek ya da – onların "dava" olarak adlandırdıkları şeyden, "bizim ortak davamız," bütün sıfatlar teker teker dökülüyor – karşısındakinden vazgeçecekti. Bu düşünce ge-

çip giden yıllar dizisine parlak bir ışık tutmuştu.

Kora her zaman söylediği şeyi tekrarlıyordu: "Çok fazla düşünüyorsunuz. Çok fazla konuşuyorsunuz. Artık yetmez mi?" Susmazsa Kora işinden çıkarılacaktı.

Radyodan bir klarnetin karanlık sesi gelmeye devam ediyordu. Hasta kadın uyudu ve rüya görmedi, gece nöbetindeki hemşire termometre getirdiğinde uyandı, sonra uyumaya devam etti, termometrenin nasıl alındığını fark etmedi bile, Elvira'nın gürültülü gelişi, Hemşire Kristin'in kendisine hasta hakkında bilgi verdiği Profesör'ün ilk kısa ziyaretleri sırasında da hep uyuyordu. Profesör memnun olmalıydı.

Dışarıda güneş doğuyordu. Belki mahsüller toparlanıyordur. Artık serum bağlı olmayan sağ eliyle yüzünü yıkayabilirdi, değil mi? Her konuda Hemşire Kristin'in sözünü dinliyor ve onun her söylediğini yapıyordu. O gider gitmez hemen uykuya daldı, uyandı, uyudu, duvarda beliren ilk güneş ışınlarını gördü, uyku aralarında ışıkların hareket ettiklerini ve kaybolduklarını gördü, sonra sen yatağın kenarında duruyor ve şöyle diyordun: "Çocuk gibi güzel güzel uyuyorsun." Ben: "Öyle yorgunum ki," diyordum. "Mucize değil, dedin." Ama bence bu bir mucizeydi.

İçinde duyguların oluştuğu boşluklardan bahsediyorum. Bunu nasıl bildiğimi söyleyemem. Seni her yaşadığım şeye inandıramayacağımı görüyorum. Aslında duygular yaratılmıyor. Onlar yüzeye çıkıyorlar. Sanki donmuş ya da sersemlemiş gibiler.

"Neden sersemlemişler?"

"Söylediğim ya da yazdığım her şeyin, söylemediğim ya da yazmadığım şeyler tarafından yanlış hale getirilmesinin yarattığı şok yüzünden...

"Bu normal, sevgilim, diyorsun. "Bu konuyu sonra konuşalım, olur mu?"

"Tamam. Urban nasıl öldü?"

"Kendisini asmış. Bir ormanda. Haftalar sonra bulundu."

"Renate. Aman Tanrım, Renate. Bu resimle yaşamak zorunda. Onu aradığını söylüyorsun. Fazla konuşmamış.

Urban'ı Meclis grubundaki görevinden almışlar. Onun görevine başkasını getirmişler. Yine o dikkafalılık nöbetine yakalanmış ve kıyametleri koparmış, sonra meclisi terk edip arabasıyla yola koyulmuş. Bir yerlerde arabayı park etmiş, arabanın koltuğunda bir kâğıt bulmuşlar, kâğıtta: "Beni bulamayacaksınız," yazılıymış.

"Bugünlük bu kadarı yeter, diyorsun. "Evet," diyor ve uyuyorum. Uyandığımda kulağımda bir cümle yankılanıyor: Fani olan her şey sadece bir oyundur. Bu cümleyi içeri gelen Kora Bachmann'a söylüyor. "Siz eskiler ne kadar da kurnazmışsınız," diyor Kora. Sonra ekliyor: "Gerçekten aynı işi yapıyoruz. Siz acıyı bedeninizde hissediyorsunuz, bense başka bir yerde."

"Ruhunuzu kastediyorsunuz."

Cerrahların, bedenleri ne kadar derin keserlerse kessinler, asla ruhları bulamadıkları aklıma geliyor. Bu yüzden de onların varlığına inanmıyorlar.

Profesör neye inanmadığını öğrenmek istiyor, kapıda durdu. "Aha, ruhlar," diyor, yumuşakça, sanki komik bir hayvandan bahsediyor. "Tabi, tabi. Bunu da ciddiye alıyoruz."

"Neyi anlayamadım?"

Cevap veriyor: "Hastalık nedeni olarak ruhları. Onları küçümsemeye gelmez. Gelişimlerini, bu tür soyut faktörlerle açıklamaktan başka yapabileceğimiz bir şey olmayan durumlar var."

Bunların bende de olduğunu düşündüler.

Profesör profesyonelleşiyor. "Sizin bedeninizde mikropların olduğu çok açıktı. Sonradan akıllarını başlarına getirdiğimiz bakteriler."

"Peki zayıf bağışıklık sistemime ne oldu?"

"Evet," diyor Profesör ve omuzlarını yukarı kaldırıyor.

İki kadın da onun bu hareketine gülüyorlar, o da gülüyor. "Bağışıklık sisteminizi de düzene sokmayı başardık." Peki ama doktorun, hâlâ ağrıları olup olmadığını sorma cesareti göstermeye hakkı var mıydı?

Hasta kadının ağrı olan bölgelerini kulaklıkla dinliyor ve hiçbir şey bulamıyor. "İşte gördünüz," diyor Profesör, bu memnuniyet verici. Hemşire Margo'nun kendisine uzattığı plastik eldivenleri giymeye başlıyor. Eldivenlerin iki çifti daha parmakların geçerken yırtılıyor. Hasta kadın ilk kez doktorun küfür ettiğini duyuyor. "Hep aynı şey," diyor doktor, "asla yeterince sağlam eldivenler üretmiyorlar." Doktorun "Onlar" diye kimi kastettiğini sorması gereksiz. Gece nöbeti olan ve uzun süredir hastanın yatağının ayak ucunda oturan Doktor Knabe gittikçe belirginleşiyor. Üzücü şeyler anlatan bir görüntüsü var gibi. Eksiklikten, depresyondan ve zayıflıktan bahsediyor. Sonra böyle bir koğuşta yeterince gömlek olmamasının yüz karası olduğunu söylüyor. "Siz ne düşünüyorsunuz," diyor, "her gün burada üretmemiz gereken çözüm nedir? Hem sizin ateşiniz nasıl?"

Hasta kadına öyle geliyor ki tüm bu insanlar kendi kişisel problemleriyle ilgilenebilecekleri ve onun ateşini ya da diğer hastalık semptomlarını artık önemsemeyecekleri anı dört gözle bekliyorlar. Bundan hoşlanıp hoşlanmayacağını bilmiyor.

İnsan tüm dikkatleri ve ihtimamı kendi üzerinde hissetmeye alışıyor. Yorgun olmaya hakkı olduğunu hatırlıyor. Doktor Knabe'nin de bunu bilmesini sağlıyor, doktor hemen geri çekiliyor ve hasta kadın uykuya dalıyor. Yine Homunkulus, beni şaşırtmadan yeraltı geçitlerinde mavi ışığının içinde önümde süzülüyor. İçimden gittikçe artan bir duygu var, uzun süredir bu duygunun adını bulmaya çalışıyordum, ışığı takip etmem gerekiyor, bu ışık sadece eski kiler duvarlarına kazınmış isimleri aydınlatıyor ve bu isimler bana hiçbir şey söylemiyorlar. Bir anda ölmüş

aile üyelerinin isimlerini fark ediyorum ve içimdeki duygu güçleniyor. Sonra orada, sallanan tahta kapının önünde, kurumlarla dolu duvara tebeşirle yazılmış ismi okuyorum: Hannes Urban. Şimdi duyguyu tanıdım: Bu dehşet. Işık beni tahta kapıdan geçirmeye çalışıyor. O sırada bir şey bağırıyor: Dur! Ve ben sesin yankılanışıyla beraber sırtüstü düşüyorum.

Elvira, "Kötü rüyalar görüyorsun," diyor, "çığlık attığını da duydum," Elvira kendisinin asla rüya görmediğini ve uykuda çığlık atmadığını söylüyor. Az kalsın bir daha asla unutamayacağım bir şey görecektim.

Elvira Hemşire Thea'yı beğeniyor. O hemşireler arasında en iyi olanıymış, doktorların arasında hangisinin en iyi olduğunu söyleyemiyor, onları nadiren görebiliyor, gördüğünde de Elvira'yı küçümsemiyorlar. Doktorlar için sadece tıbbi personel vardır, diyor Elvira gururla, tabii bir de hastalar. Böyle olmak zorunda. Evet, Elvira zamanında burada olabilmek için sabahları çok erken kalkıyor, gündüzcü hemşirelerden önce geliyor, çok şükür ki tramvay evinin önünden geçiyor ve o erken kalkmaktan rahatsız olmuyor, erkek arkadaşı da erken kalkmak zorunda, onun da bir işletme mutfağında iyi bir işi var, patates soyuyor ve sebzeleri temizliyor, orada yemeğini yiyor, işletmede oldukça zengin ve iyi yemek çıkıyor. Orada takdir edilen bir kişi, buna inanabilirmişim. İkisinin de hayatlarından memnun olduklarını söylüyor Elvira. Burada hastahane koğuşunda da herkes ona karşı çok iyiymiş. Ve burada öğrendiği bir sürü şey var! Pekâlâ: "Güzel bir gün diliyorum."

Zaman yoluna çıkıyor. Günün zamanları oluşuveriyor, sabah, öğle, akşam ve akşam yeni bir güne doğru ilerleyecek. Gece kendisini, iyice belirgin hale getiriyor. Doktorların da zamanları az, onu görmek için diğer hasta ziyaretlerinden daha sık geldikleri söylenemez. Profesör alışkanlığı gereği, ilk ameliyatın-

dan önce kısa bir süre içeriye göz atıyor. "İyi misiniz? Geceniz nasıl geçti?"

Küçük radyo konuşmaya başlıyor, bazen ona bir şeyler okuyor. Böyle olması çok iyi çünkü henüz bir kitap bile tutamıyor. Terbiyeli, dikkatli bir ses tonuyla şöyle diyor: Ölüm de hayattaki büyük çarelerden birisi değil mi. Bu düşünce aklına sığıyor, ama daha sonra bu düşünceyi bir daha asla anlayamayacak. Ölüm ancak kendisini geri çektiğinde bu düşünce geçerli olabilir, sen ne düşünüyorsun? O zaman ölüm daha parlak bir biçimde öne çıkabilir değil mi? Bu konuda henüz hiç düşünmemişsin, hayatın parlak ya da her zamanki gibi görünmesi için arka planındaki ölüme gereksinim duymadığını düşünüyorsun. Gittikçe daha az uğramaya başlayan Kora Bachmann bu cümleyi farklı biçimde düzenlemek istiyor, şöyle ki: Hayat, yaşamaktan bıkanı ve yaşamdan yorulanı o affedilemeyecek uyuşukluğundan çekip çıkarmak, yeniden doğru yolu bulması ve neden dünyada olduğunu hatırlaması için onu iyileştirici bir korkuyla hayata geri döndermek amacıyla ölümü bir çare olarak kullanıyor.

"Gerçekten neden dünyadayız, Kora?" – "Yaşamak için" "İşte sen de bunu biliyorsun," diyorsun.

Kora gidiyor. Ben: "Pek sana göre birisi değil," diyorum. "Neden olmasın?" "Neden olmayacağını biliyorsun. Çünkü o her şeyi kendi ölçülerine göre düzenliyor. Sen ise buna karşı çıkıyorsun." , "Bunun olmasına izin vermiyorsun. Kora'nın söylediklerini doğru bulmuş olabilirsin ama onu çok az tanıyorsun. "Acaba bu, senin bir açıklamada bulunmanı mı engelledi?" Bu sırada sen itiraz etmek bense ısrar etmek zorunda kalıyorum, sonra tartışmaya başlamak istediğimizi fark ediyoruz, gülüyoruz ve sağlığımın geri dönüşünü gösterebilecek daha iyi bir ipucu olup olamayacağını keşfediyoruz.

Ertesi gün habersizce patolog geliyor. Onun ziyaretine hazır

değil, ama elbetteki onu geri çeviremez. Nasıl olabilir ki? Adamın gelişi bir çeşit nezaket ziyareti gibi. Önü açık, mükemmel, beyaz gömleğinin altında jilet gibi ütülenmiş takım elbisesiyle süslü püslü bir adam. Gümüş rengi bir kravat. İnce uzun, ama zayıf değil, hasta kadına uzattığı eli çelimsiz. Soğuk, cansız bir el sıkışma. Ölüler diyarından gelen bu haberci, hafif takırdayan sesiyle, "Pekâlâ," diyor ve hastanın gülümsemesini bekliyor. Kendisi gülmüyor. Hasta kadın aşağıdaki işlek bodrum katında, beyaz ok işaretiyle Patoloji Bölümü'nü gösteren tabelanın önünden sık sık sedyeyle geçtiğini söylüyor. "Önünden geçtiniz," diyor doktor. "Bu iyi. Bu çok iyi." Sonra gülüyor, keşke bu gülüşü hiç görmemiş olsaydı. Günde en az iki kez traş edilmesi gereken, ama yine de o mavimsi pırıltıları yok edilemeyecek çökük yanaklar, koyu siyah renkli, kazara doğru kesilmiş kürkü andıran, uçları alnına dokunan bir saç. Bugün televizyon filmleri sayesinde herkes patolojinin nasıl bir görüntüsü olduğunu biliyor: Beyaz çarşafların altında ya da dondurulmuş kutuların içinde soğuk, hareketsiz bedenler. İnsanlar ölümün kendi başlarına da gelebileceğini düşünmedikleri için bu görüntülere katlanabiliyorlar diye düşünüyor hasta kadın ve yersiz bir paniğe kapılıyor. Fakat, diyor ziyaretçi, benim bu ölümlerle hiçbir ilgim yok, hemen hemen hiçbirisiyle; hastanın ne düşündüğünü nasıl bilebildiği konusunda bir açıklama yapmıyor. "İnsanlar böyledir," diyor patolog, "kaçınılması mümkün olmayan bir şeyi yapma görevini sırtına yükledikleri kişiye, kendi akılsızlıklarını da ödetirler. Eskiden de böyleydi, evet," hasta hemen bu sözleri onaylıyor, söyledikleri kesinlikle doğru, insanlar böyle. O kaçınılması mümkün olmayan şeyi yapmasını istedikleri kişi, acıyla ve alaycı biçimde hemen dudağını büküyor. Hem o, belki de hasta kadın buna inanmayacak ama, meraktan gelmiş. Bu kadar tehlikeli bir canavarı içinde üreten kadını görmek istemiş. İçin-

deki mikropları mikroskopla inceleyen kişi kesinlikle o, mikropları ayrıştırmış ve ne olduklarını belirlemiş, bu bakteriler onun gibi tecrübeli bir adamın bile her gün göremeyeceği türden son derece farklı ve ilginç örneklermiş: Enterobakteriazenler.

Şimdi doktorla şakalaşma sırası hasta kadındaydı. Yaşadıklarıyla gurur mu duyması gerekiyor? Bilmek istiyordu. Doktor onu dikkatle muayene etti. İşte sorun bundan kaynaklanıyor. Kadın doktora neden bahsettiğini sormadı, sohbete devam etme isteği kalmamıştı. Bu sohbetin yarattığı bıkkınlık hissi her geçen dakika artıyordu, ama sohbet ettiği doktor bunun farkında bile değildi, o neşeli bir sohbet saatinde gibi görünüyordu. Hasta kadın amaçladığı şeyi başardıktan sonra aldığı sonuçla gurur duyabilirdi herhalde. "Ben mi?" diye suçsuz bir yüz ifadesiyle sordu. Ziyaretçisi bu aptalca soruyu kısa bir el hareketiyle geçiştirdi. Sohbeti, farazi olarak, o öldürücü çıkış kapısına getirdikten sonra sahip olduğu güçleri bu küçücük, hatta minicik sonuca ulaşmak için göndermişti, şimdi ise güçleri zayıf düşmüşlerdi. Belki de hepimizin yaşaması gereken bu saçma hayatta, kendisi için verdiği soluklanma molasını açıklayacak, ikna edici bir bahaneydi bu. Sonra: Saygı! Bunun için de oynadığı kumar çok büyüktü, kendisini hayali bir savaşa zorlamamıştı ve kazandığı zaferden dolayı gurur duyabilirdi.

"Ama," diyordu hasta ve Patoloğu hastanın kendisine vereceği cevabı dinlemek için, saygıyla başını öne doğru eğiyor, hasta kadın cümlesini devam ettiremeyince doktor onun yerine cümleyi tamamlıyordu. "Ama bunun ardında hiçbir kötü niyet yoktu?" Hasta kadın başıyla onaylıyor, hislerini açıkça ortaya koymuyordu.

"Sevgili, merhametli hanımcığım," diyor terbiyeli konuk, "ikimiz de böyle davranmış olmayı kesinlikle istemezdik. Aslında bu ikimiz için de çok önemli değil. Eğer gerçekten yaptıkla-

rımız, olmasına izin verdiklerimiz ve bize olanlar üzerinde ufacık bile olsa yönlendirici etki bırakacak bir şey varsa o da niyetlerimizdir" değil mi?

Etkin güçler hakkındaki ayrımı biliyor olmalı?

Böyle de denilebilir. Tabi bunu bir sonuç olarak göstermeye hakkı varsa. Patolog görevine yeni başladığı zamanlarda, biz insanların bu sonucun doğması için her şeyi nasıl düzenlediğimizi görerek hayrete düşmüş. İnanamazsınız.

Kastettiğiniz şey –

Kastettiğim şey bunca zamandır hakkında konuştuğumuz ölüm. Böyle bir yerde insanların bu basit kelimeyi vakitli vakitsiz konuşmaktan nasıl kaçındıklarını görmek sizi eğlendirmiyor mu?

Tabi, aklıma gelmiyor değil.

İşte bakın.

Eğer insan ölümden kaçamıyorsa, yoluna onun varlığını bilerek devam etmesi için ne gibi çabalar sarf etmesi gerekir?

Doğrusunu söylemek gerekirse bu soruyu yadırgadım, diyor solgun ziyaretçi. Hasta kadın bu ziyaretçinin kendisine adını söylememiş olduğunu yeni fark ediyor, bu onun olağanüstü davranış tarzındaki kayda değer bir ihmal.

Unuttuğum bir şey daha var: Henüz sizin eliniz ayağınız tutmuyor. Ama şunu inkâr edemezsiniz: Edebiyat, eski çağlardan bugüne uzanan, ölüm özlemiyle yanıp tutuşan insanların harcadıkları çabaların ayrıntılı tasvirleriyle doludur, değil mi?

Kadın itiraz etmiyor.

Ve bu sebeple tüm bu zavallı ruhların oynak arayışlarının son bulduğu yer, aynı zamanda gerçeğin ulaşıldığı en son yer oluyor. Ve – gerçeğe çok yakın olmak isteyen bir kişinin tam orada kendisine bir meşguliyet bulduğunu hayal edemiyor mu?

Ediyor elbette. Bunu tasavvur edebilir. Tüm ayrıntılarıyla.

En küçük bir kendini aldatmayı bile kabul etmeyen bir meşguliyet?

Evet bu da şüphesiz, peki ama –

Kendini aldatma hayatın çarelerinden birisi olsa bile mi?

Hayatta kalmanın çaresi mi?

Eğer o öyle olmasını istiyorsa, evet.

O mu? İstiyor mu? Hayır. O böyle olmasını istemiyor, ama diğer tüm yaşayanlar böyle olmasını istiyorlar, bunu istemeye mecburlar – bu Tanrı'nın emri. Biz Fransızların dediği gibi: Chacun a son goût. Önce ya da sonra herkes gerçeği öğrenir, bu zavallı hilekârlar ve kendilerini dolandıranların her birisi. Böyle bir şeyin gerçekleşmesini bekleyebiliriz.

Konuğunun konuşmaları sırasında kullandığı "onlar" zamiriyle kimi kastettiğini öğrenmekten kaçınıyor hasta kadın. Acaba her insanın ölmek zorunda olduğu gerçeğini mi kastediyor?

O da var. Ama her şeyden önemlisi, en saygı değer olanı, aşağıdaki ölüm odası adı verilen yerde alıkonanlar için, yaşadıkları süre boyunca yapmış oldukları herhangi bir şeyin değerli olup olmadığı hakkındaki gerçek. Beni anlayın lütfen, ölüm sebebiyle alıkonmaktan bahsediyorum. Bazıları orada kötü bir şaşkınlık geçiriyorlar, sanırım bu kelimeyi doğru yerde kullanıyorum. Her neyse. Yeterince konuştuk, doktorun gitmesi gerekiyor, iş beklemez.

Kadın onu tutmuyor. Gitmeden önce eline kısacık bir öpücük kondurduğu gözünden kaçıyor.

– "Üşüyor musunuz?" "Biraz" "Örtüyü ayaklarınıza koyuyorum, yeterli mi?" "Çok naziksiniz, çok teşekkür ederim."

İçeri gelen Profesör, konukla koridorda karşılaşmış.

Ziyareti epeyce uzun sürdü. Arkadaşımız mükemmel bir uzmandır.

Neden, Profesör.

"Bunu nasıl söylersiniz. Elbetteki mevcut mikropların nedenlerini çok ciddi bir şekilde araştırdığı için. O mikropları bulan birisi varsa o da bu arkadaşımızdır. Ne kadar çok hasta kurtardığını biliyor musunuz? Bize düşen sadece vücudunuzdaki tüm bakterileri imha etmek için iğneyle ilaç vermekti. İğnelerden sonra son derece kuvvetli, ateşli havaleler geçirdiniz.

O da vücudunuzdaki bakterilere karşı neredeyse kişisel bir nefret geliştirdi. Ve bu konuyla çok uzun zaman uğraşmak onu perişan etti. Yoksa ölümcül son kaçınılmazdı."

"Onu perişan mı etti?"

"Ciddi bir siniz krizi geçirebilirdi."

"Demek ki yaşamı seviyor?"

"Bu, çok özür dilerim ama, biraz garip formül arkadaşımın eseridir. Belki de şöyle söylemeliyim: O ölümle savaşıyor."

"Size bir şey sorabilir miyim, Profesör? Yaşamayı seviyor musunuz?"

Evet.

Profesör hastaya bazı yeni ölçümleri de bildirmek için gelmişti. Yarından itibaren suni beslenmeyi keseceğiz. İtiraz etmesi için ona bir şans tanımak adına verdiği kısa aradan sonra, verilen esaslı bir haber. Hasta sessiz kalınca doktor onun konuşma hakkını da kullandı. Evet, durumunuz netleşti, öncelikle normal beslenmeye alışmanız gerekiyor, fakat bu süreç. genellikle oldukça hızlı gelişir. Bir kaç gün sonra, yemek olmadan nasıl idare ettiğinizi hayal bile edemeyeceksiniz.

Geçici bir süre, Hemşire Evelyn'in heyecanla yemek masasının üzerine koyduğu koca bir dilim ekmeği nasıl yiyebileceğini bile hayal edemeyecek. Gizem dolu bir biçimde, beyaz ekmek, dedi. Hemşire daha önce serumu çıkarmış, haftalardır yara bandı ile koluna yapıştırılmış duran iğneyi çekip almıştı. Böylece yavaş yavaş gerçek bir insana dönüşüyordu. Artık damarlarına

yaşam iksiri akmıyordu. Biraz doğrulması ve kendi başına çorbasını içmesi gerekiyordu. Ağzıyla çorba içmeyi beceremediği ortaya çıktı, öncelikle, mide parçalanmış olduğu için ağız kullanılamazdı, besin alabilecek başka hiçbir organı kalmamıştı ve bu kadar uzun süre kullanılmayan ağız şimdi kendini toparlayamıyordu. İnsanı bilgiyle donatan bir keşif. Ekmek boğazdan, yemek borusundan geçiyor, hasta üç ısırık aldıktan sonra ekmeği bırakıp, hemşireyi aç olmadığına inandırıyor. "Böyle olacağını biliyorduk," diyor hemşire kanaatkâr biçimde, "Ama yemek zorundasınız. En önemlisi de demir içeren yiyecekler yemeniz, kanınızdaki demir değerleri son derece kötü, bunca kan kaybından sonra bu bir mucize olmasa gerek."

Sen kendi pişirdiğin sebze çorbasıyla birlikte frenk üzümü suyu ve haşlanmış tavuk butları getiriyorsun. Yemek yemenin bir işkence olduğuna elbetteki inanmazsın, galiba yavaş yavaş en iyi niyetli insanın bile sinirlerini bozmaya başlıyorum, ama sağlığına tekrar kavuşmaya çalışmanın ne kadar amansız bir şey olduğunu kime söyleyebilirim ki. Herkes onun tekrar koşmak istemesini doğal buluyormuş gibi görünüyor, eğer koşmayı tamamen unutmamış olsaydı ve Afrikalı babası karmaşık, politik çevre koşulları yüzünden yıllar önce Alman eşinden ayrılmış olan, koyu tenli fizyoterapisti onu bu kadar zorlamasaydı, o da bunu isteyebilirdi. Fizyoterapisti sadece yatağın kenarında oturmasını değil ayağa kalkmasını ve onun koluna tutunup bir adım atmasını, sonra bir tane daha atmasını, sonra da geri gelmesini istiyordu, bunları yapmanın ne demek olduğunu ancak tere batmış bir biçimde, yorgun argın yatağına yuvarlandığında anlayacaktı. Her gün iki kez geleceğine söz vermişti Janine.

Koğuşta temiz gömlek yoktu, Başhekim vizite süresini uzattı ve bazı şeyler anlatmak için yatağın ayak ucuna oturdu.

Hasta kadın hastanenin toplumun aynadaki yansıması oldu-

ğunu öğrendi, kimse itiraf etmese de bu bir mahrumiyet toplumuydu. Başhekim: Sade ve net bir dille söylemek gerekirse bizim en gerekli şeyleri alacak dövizimiz yok, böyle olunca da yeterince yatak çarşafı, mendil ve gömlek bulunduramıyoruz, diyordu. Belli başlı iğnelerden ya da şu Eigenbau markalı plastik eldivenlerden bahsetmek bile istemiyordu, eldivenlerle ilgili tiyatro oyununu yeterince sık izlemiştim. "Tutumlu olmak zorundayız," diyordu Başhekim. Nasıl bir üretim firması kendi üretim planını gerçekleştirmek zorundaysa, biz de kendi yatırım planımızı gerçekleştirmek zorundayız. Şükürler olsun ki şefimiz yukarıdakilerle iyi anlaşıyor, eğer işler karışırsa yukardakilerin yanına çıkıp yumruğunu masaya indiriyor.

Sadece duyduğu söylentilerin doğru olup olmadığını anlamak için doktora, kurnazca, kendisine verilen ilacın çok pahalı olup olmadığını soruyor.

Doçent öfkeleniyor. Bunu bilmemeniz gerekirdi, diyor, fakat bütün bu gizli saklı işlerden bıktım. Elbetteki ilacınızı Batı'dan tedarik etmek zorundaydık. Çok acil gerektiği için Sağlık Bakanlığı'ndan sürekli vizesi olan bir kurye tramvayla Batı Berlin'e gitti ve ilacınızı alıp geldi. Ve içimizden hiç kimse ilacın zamanında gelip gelemeyeceğinin garantisini veremiyordu. Başhekimi hiç bu kadar sinirli görmemiştim.

"Aha," diyor kadın. "Demek olaylar böyle gelişti. Ama bir sorum daha var: Bu ilacı ihtiyacı olan herkes alabiliyor mu?"

"Elbette," diyor Doçent. Böyle olacağına kefil olabilir. Eğer bir adamın durumu acilse, özel fonlardaki dövizler bozuluyor. Sonra bu harcamaları başka bir yerden tasarruf edip yerine koymak zorunda kalıyoruz. Peki bu neyin ortaya çıkmasını sağladı biliyor musunuz? Yakında hepimiz doğaçlama yapmakta dünya şampiyonu olacağız. Buradan giden arkadaşlarımız karşıda, pislikten altın yapma sanatlarıyla sansasyon yaratıyorlar.

Tıpkı masaldaki değirmencinin zavallı kızı gibi, diyor hasta kadın. Sonra doktora neden yakında cerrahlığı kadar gül yetiştiriciliğiyle de tanınacak olan Başhekim gibi bir bahçeye sahip olmak istemediğini soruyor. Doçent değirmencinin kızına takılıp kalmış, soruyu anlamıyor. Hasta kadının çok uzun zaman önce, ilk ameliyat öncesinde, asla bir bahçesi olmasını istemediğini söylemesini duymuş olmasına inanamıyor. Doçent bu konuşmayı hatırlamıyor bile, bir ameliyattan önce hastanın sinir sistemi yaşayacağı ciddi konsantrasyona karşı harekete geçtiği için doktorlar da önemsiz konular üzerinde konuşup hastanın zihnini dağıtmayı amaçlıyorlar. Ama bu doğru: Bir bahçe en son isteyeceği şey olurdu. Çünkü zaten Başhekimleri hepsini o gül çeşitlerini anlatarak sinir edip duruyor. Hobisi mi? Neredeyse gülecek gibi oluyor: O para kolleksiyonu yapıyor. Böylece tarihçi de oluyor.

"Ve? Tarihçimiz şimdiki zaman için ne diyor?"

"Umutsuzca karşılaştırma yapmaya çalışıyor."

"Bu kadar mı kötü?"

"Daha da kötü. Ama biz insanlar körüz ve bu bize verilen bir şans."

"Ve siz körleri yürür hale getiriyorsunuz," diyor hasta kadın, doktor: "Çok doğru, Madam, diye cevaplıyor. Daha faydalı bir şey aklıma gelmiyor. Ama bana öyle geliyor ki siz körlerin görmesini sağlamak istiyorsunuz. Bacaklarınızın arada sırada titremesi mucize değil demek ki."

"Bu tedavi sizin uzmanlık alanınıza mı giriyor?"

"Bütün antropolijinin alanına giriyor, diye düşünüyorum."

"O zaman eğitimsiz saflara içinizden gülüyorsunuz."

"Beni yanlış tanıyorsunuz. Neden bizim gibiler dilek dilemenin faydalı olduğu ve değirmencinin kızının samandan altın yaptığı zamanları özlemesinler?"

"Tüm masallar kahramanlarını mutlu sonlara götürmez. Sizi

sakinleştireyim: Ben iyileştim."

"Pekâlâ. Biz size bunu uygun gördüğümüz bir zamanda söyleyeceğiz. Hem: Bazı hastalıklar çok inatçıdır. Neyse sizi yoruyorum. İyi geceler."

Yazın sonu yaklaştığı için gittikçe daha geç saatlerde kararmaya başlayan hava ile beraber, Doçenti para kolleksiyonunun önünde oturmuş büyüteci ile paralarını incelerken hayal etmeye başladı ve üzerine müthiş bir cansıkıntısı çöktü. Her şeyin bir bedeli var, diye düşündü, işin içinde olmayanlar için sükûnet, kemirgen bir sıkıntıdır. Fakat o belki de bu konuda karar verebilecek son kişiydi.

Sonra, onca yağmurlu haftanın ardından aydınlanmış olan gökyüzünde görebildiği kadarıyla, güneşin batışını izledi. Renk körü olmuş gözleri bu manzarayı pek net göremiyordu. Tüm bu gösteri israfın ta kendisi olmalıydı, kimseye özel düşünülmemiş, kimse tarafından kimse için sahneye konmamıştı. Hemşire Thea ise asla böyle bir düşünceye inanmazdı, bir insanın buna inanması için ahmak olması gerekirdi. O her zaman böylesi bir güneş batımı ve daha bir çok farklı şey için kime teşekkür edebileceğini bildiği için mutluydu.

Hemşire Thea hortumları da uzaklaştırma emri almıştı, sonunda bu karmaşıklık son bulacaktı, sevgili Tanrı insanların kaç deliği olması gerektiğini çok önceden belirlemişti, değil mi? Sonradan açılan delikleri yara bantları ile kapatalım şimdi. Hortumları büyük bir zevkle savuruyorum. Fazla uzun sürmez, artık sükûnetle yan tarafınıza dönebilirsiniz.

"Yan dönüp uyuyabilir miyim?" Neden olmasın?" "Inanılmaz Hemşire Thea. İnsan burada bazı şeyleri kolayca unutuveriyor. Hem az önce küçük radyomda ne duydum biliyor musunuz? Bilim adamları gen teknolojisi sayesinde ineklerden insan sütü elde etmeye çalışıyorlarmış." "Hapı yuttuk," diyor espiri

yapmadan duramayan Hemşire Thea. – "Acaba o bunu bir günah olarak mı görüyor?" "Evet" diyor son derece kendinden emin. Evet ve bir kez daha evet.

"Zihnimden silinen sonra tekrar bulduğum kelimeler listesine "Günah" kelimesini de ekleyeceğim," diyor Kora Bachmann'a. Kora önce kısa bir süre düşünüp sonra şüphesini açıklıyor: "Günah" ona göre insanları cezbeden bir kelimeymiş. Bu aralar, Yunan Mitolojisi hakkında biraz uzmanlaşmış. Hades ilgisini çekmiş. Uyuşturulduğu zaman insan bilincinin nereye kaybolduğunu kendisine soruyormuş.

"Ama herhalde, umarım ki, Hades'in içine gitmiyordur, Kora. Çünkü insan o zaman ölmüş olur. Ama sınırda dolaşan, ne tam ölü ne de tam canlı olan ruhlar da var. Ve bu ruhlar, karısı Eurydike'yi ölülerin arasından şarkılarıyla kurtarmak isteyen şarkıcı Orfeus'un kulağına fısıldıyorlar. Müziğin o inanılmaz gücü, ne kastettiğimi anlıyor musunuz? Orfeus şarkı söylediği zaman tüm vahşiler seslerini keserler. Sisifus bir taşın üzerine oturur. Cehennem bekçisi Kerberos havlamayı keser. Ölülerin yargıçları göz yaşlarına boğulurlar. Bu insanların vahşi iç güdülerini frenlemeye yarayan sanatın bulduğu çaredir, beni düşündüren bir içeriği var."

"Ama Eurydike ölüler ülkesine geri dönmek zorundadır."

"Çünkü Orfeus kendisini kontrol edemez ve arkasına dönüp ona bakar. Yaşayanların ölülerin gözlerine bakmamalarını doğru bulmuyor musunuz?"

"Peki neden bunu yapması gerekti?"

"Çünkü bu bakış onun yaşama yeteneğini elinden alabilirdi."

"Ölüler ülkesinin ona cazip gelebileceğini düşünüyorsunuz, öyle mi?"

"Ya da biz yaşayanlar diyarı onu kovabilirdi. Sizi izledim. Arasıra uyurken bile sizi dinledim. Başka diyarlara gitmiştiniz."

"Sizinle Kora! Ama sizin bunları bilmemeniz gerekiyor. Beni geri getirmeye kesinlikle kararlıydınız."

"Belki de hâlâ tam anlamıyla kendinize gelmediniz."

Kora gittikten sonra kendisine "Kendimde miyim?" diye sordu. Gelmek istiyor muyum? Yaşayanların yemeklerini bedenime almakla kalmayıp bir de leziz mi bulmam gerekiyor?

Güvensiz ve eleştiren gözlerle, bana getirdiğin o güzel ve lezzetli irmik lapasını nasıl büyük bir çabayla, kaşık kaşık mideme indirdiğimi seyrediyorsun. Çocuk lapası. Bir daha sakın kimsenin böyle bir irmik lapasını, büyükannen kadar iyi pişiremeyeceğini söyleme.

Benim büyükannemin aklına asla hayattan kovulabileceği gelmemiştir. Ya da ölümün onu cezb edebileceği. Çok fakir ve üç çocuklu bir kadındı. Hem sen Urban'ı hiç düşündün mü?

"Hayır," diyorsun. Urban ve onun gibiler hakkında düşünmeyi uzun yıllar önce bıraktın, bana da bunu öneriyorsun. "Düşünmek hiçbir fayda sağlamıyor."

"Belki de sağlar. Örneğin Urban ve benim hangi uçta yer aldığımız gibi. Hiç ölümün en güvenilir saklanma yeri olabileceği aklına geldi mi? İnsanı oraya karmaşanın değil de korkaklığın götürdüğü?"

"Kimi? Urbanı mı?"

"Mesela Urban. Onun yaşama devam edecek cesareti yoktu. Hayat onun için bir eziyet halini almıştı, değil mi?"

"Ama sinizmi onu her zaman kurtarırdı."

"Uzunca bir süre evet. Görünen o ki her zaman değil. İçindeki bir nebzecik ümit onun zayıf noktasıydı, önündeki ıhlamur yaprağıydı, ne söylemek istediğimi umarım anlıyorsun. Bu bölgeye bir ok saplanabilirdi. Urban doğru zamanda tüm ümitlerini öldürmeyi ihmal etti."

"Bu da onun sonu oldu."

Bir keresinde ona sıkı sıkı tembih etmişti. Kendisi de umutlarına güvenmemişti ve hiçbir zaman da onlara dayanmayacak gibi görünüyordu. Zayıflık noktası olarak umut. Tam olarak böyle mi ifade etti? Bu onunla son görüşmeleri değil miydi? Konferans salonunun önündeki lobideydiler. Arada zengin bir kokteyle katılmaları gerekiyordu, Urban'ın yöneteceği kesinleşen toplantının ikinci ve ayırt edici bölümü, katlanmak zorunda olduğu bir çeşit tecrübe deneyiydi. O kaba konuşmasını yaptıktan sonraydı. Lavabolara çıkan koridor tanımadığı adamlar tarafından gözetleniyordu. Kadın, öfkeli olması gerekirken, ne yazik ki üzgündü. Urban ansızın karşısına dikilmişti. Kadın, gözcüleri işaret etti ama Urban omuzlarını silkti: "Benim mıntıkam değil." "Bizi üç kuruşa satmak istiyorsunuz," demişti kadın, Urban dudak büktü: "Bazılarınızın fiyatı daha yüksek." Okuduğu konuşmayı kendisinin yazıp yazmadığını sordu, Urban sade bir cevap verdi: "Hayır. Bütün bölümlerini değil." Bu olmak zorunda mıydı?" diye sordu kadın. Urban cevapladı: "Evet. Bunun olması gerekiyordu. Kadın: "Bizi korkutmaya teşebbüs ettiniz," dedi. O da: Eğer bu en az on karşı oy almamızı sağlayacaksa, buna değer "Demek ki sadece haklarını isteyen iş arkadaşlarının yargılanmasını ve dışlanmasını doğru buluyorsun." "Ben böyle bir şey demedim," diyordu Urban.

Aslında Urban'ın hiçbir şeyi "yolunda" bulmadığı, kadının da onu deli yerine koyup koymadığı açıktı. Ancak en üstteki otorite tehlikede olduğunda insan herşeyi yapmak zorunda kalırdı, böylece onların düşüncelerinde ayırt edici bir yer edinilebilirdi. İşte Urban bu nedenle konuşmasında onların doğru buldukları her düşünceye yer vermişti.

Ama, örneğin ben buna karşı oy kullanacağım, diyordu kadın. Bir kaç kişi de onunla aynı fikirdeydi. İnce dudaklı Urban: Bunu biliyordu ve teessüf ediyordu. Belki de çok fazlaca cesur

davranıyorlardı, gerçekten yeterince geniş düşünemiyorlardı. Eğer tüm endişeler karşısında bu toplantının disiplini bozulmamışsa ve toplantı uyum içinde geçiyorsa, o zaman idarede iyi bir şey olmalıydı, bu da başka alanlarda da adım atmaya cesaret edebileceklerini gösteriyordu. Ne yazık ki bu adımı acilen atmaları gerekiyordu, Urban, eğer bir şeyler kalmışsa, onları kurtarmaya çalışıyordu.

– Artık neyi kurtarabilirsin ki," diye sordu kadın.

Urban: "Gösterişi. En azından kısa bir süre için.

Kadın: "Senin düşüncene göre, bahsettiğin şey olduğu gibi duruyor mu?"

Urban cevaplıyordu: "Evet."

Kadın: "Peki gösterişe neden ihtiyacın olsun ki?"

Urban: "Planlanan geri çekilmeyi gizlemek için. Yoksa planlanmamış bir çöküşü mü tercih ederdiniz?" diye sordu.

Kısa bir süre sustuktan sonra: "Eğer sadece iki yanlış alternatiften birisini seçebilme hakkın varsa, bunun ne demektir bilirsin," dedi kadın.

Biliyordu. Yapılamayacak şeyleri umut etmeye bir son vermesini ve bu umutların meydana getirdiği o bir şeyleri değiştirme duygusundan doğan faydasız direnişinden vazgeçmesini tavsiye etti. Bu çocukça bir davranıştı.

"Yeni Mefisto," diyordu. "Ölümsüzlükle değil de sessiz kalmayla baştan çıkarmaya çalışıyor." "Demek her şeyi kaybedeceğimizi düşünüyorsun."

"Evet. En azından bu çağ için. Bu çağ bizim deneyimiz için uygun değildi. Biz de uygun değildik, biz çok farklıydık." Kadının ona, yazık ettiğini söylememesi gerekliydi. Sayıları daha da artacak kurbanlara yazık olacaktı. Bugün dışlamak zorunda kalacakları bir kaç insan buna dahil değildi. "Onlar yumuşak yumuşak düşecekler" diyordu Urban, "ama acı çekeceklerini sana

garanti ediyorum. Bize minnettar olacaklar."

Uzlaşamadan salona geri dönmüşlerdi.

Akşamın ilerleyen saatlerinde Kora Bachmann'a, kaybetmenin verdiği acının, kaybetmeden önceki umudun büyüklüğünün ölçüsü olduğunu bilip bilmediğini soruyordu. Kora bunu bilmiyordu. "Acıların izleri geçiyor," diyorum Kora'ya, "gayret etmeye değer."

Kora benimle aynı fikirde. Tekrar el ele tutuşuyoruz, şehir ayaklarımızın altında kayıyor, her zamankinden farklı bir şey var. Kora: "İkimiz de arkamıza bakmamalıyız," diyor Anlıyorum ve sonunda onu tanıyorum: O henüz ölmemiş ruhları Hades'in topraklarına giderken yakalayan ve onları yeraltı dünyasından kurtarıp yaşayanlar dünyasına geri getiren bir haberci. "Başardınız Kora," diyorum, o da yarı şaka yarı ciddi: "Fakat sizinle çalışmak epeyce zordu," diyor. "Evet, kendimi bırakmam gerektiğini biliyorum." Elimi bırakıyor ve kayboluyor.

Acıyla karışık bir duyguyla uyanıyorum. Pırıl pırıl bir sabah, Janine yatağımın kenarında duruyor ve bugün pencereye kadar gideceğimizi söylüyor. Sekiz adım, şimdi bunu yapmaya çalışalım. İtiraz kabul etmiyor. Biz pencerenin kenarında dururken sen Profesörle içeri geliyorsun. Hâlâ gizli toplantılar mı yapıyorsunuz? Hayır. Kazara kapımın önünde karşılaşmışsınız.

Ve şimdi manzaraya bakın, sonunda bu kadar zamandır nerede olduğunuzu öğrenebileceksiniz.

Manzara şehir, bahçeler ve üzerinde güneşin göz kırptığı ufka kadar uzanan denizden oluşuyor. Güneş altındaki denizin göz kırpışını anlatan bir şiir vardı. "Fakat bu görüntü doğada daha da güzel," diyorsun. "Evet," diyorum, "güzel."

"Ağlamamalısın," diyorsun.

"Bu da," diyorum, "bir şiirde geçiyordu."

TENSEL

"Onların benimle aynı dünyada yaşamadıklarını anlıyordum. Yattığımı görüyorlar, ama gerçekte nerede olduğumu hiç bilmiyorlardı, tahmin bile edemiyorlardı. Aramızdaki adı olmayan nehrin karşı kıyısında durduklarını ve seslerinin zar zor bu tarafa ulaştığını bilmiyorlardı, hiç şüphesiz benim sesim de onlara ulaşmıyordu. Bütün maskelerin düştüğü, bütün ikiyüzlülüklerin yok olduğu ve adı acı olan çıplak gerçekten başka hiçbir şeyin kalmadığı anda mutluluk dolu bir soluk aldığımı bilmiyorlardı: Ama gerçek buydu." Christa Wolf'un bu romanında ölümün kıyısına gelmiş bir kadın bedeninin çöküşünü yaşarken hayatı ve dünya ile hesaplaşır. Tensel'de Chirista Wolf'un en temel konusu kendisini gösterecek heyecan verici bir sahne bulur; insanın kendisi ve toplumla bitmeyen çatışma.

SKB 076658 UIB

Çeviri: Özgür Pozan Üner

ISBN 975-308-654-7
9 789753 086547